

รายงานผลการวิจัย

แผนงานวิจัย

สถาปัตยกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมวัดเซนต์ปอลและการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

(The Architectural Conservation of St. Paul Church and
Community-based Tourism Management)

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศีลาพัชรนันท์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณภา พิมวิริยะกุล

อาจารย์ ดร.วันชัย มงคลประดิษฐ์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งบประมาณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

พฤษภาคม 2559

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)

are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

คำนำ

รายงานฉบับนี้ เกิดจากงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ โครงการ “สถาปัตยกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน” ในโครงการย่อย “การอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนวัดเซนต์ปอล” ซึ่งได้รับงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2557-2558 รายงานฉบับนี้ จึงเกิดจากการอนุรักษ์วัดเซนต์ปอล ซึ่งดำเนินการในพ.ศ.2556-2559 ในการอนุรักษ์อาคารไม้ 5 หลัง ได้แก่ บ้านพักพระสงฆ์ หอระฆัง ศาลทาน้ำ โบสถ์น้อย และยุงข้าว ซึ่งได้รับความร่วมมือในการอนุรักษ์ โดยการบริจาคเงินและวัสดุก่อสร้างจากภาคส่วนต่าง ๆ คือ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ บริจาควัสดุกระเบื้องหลังคา เจ้าอาวาสวัดเซนต์ปอล สภาวัดเซนต์ปอล ครอบครัวศรีพิจารณ์และนิยเมศร์ สัตบุรุษ ผู้มีจิตศรัทธา รวมทั้งภาคธุรกิจเอกชน ได้แก่ บริษัท ทีโอเอ เพนท์ (ประเทศไทย) จำกัด บริษัท กระเบื้องกระดาศไทย จำกัด บริษัท เดคคอร์มาร์ท จำกัด และบริษัท โตชิบาไลต์ติ้ง จำกัด ซึ่งร่วมบริจาควัสดุก่อสร้าง นอกจากนี้วัดเซนต์ปอล ยังได้รับงบประมาณสนับสนุน ในการจัดนิทรรศการและเอกสารประชาสัมพันธ์ในโครงการ “แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนวัดเซนต์ปอล” จากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม

ความพยายามร่วมกันในการอนุรักษ์วัดเซนต์ปอลมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และอัตลักษณ์ของวัดเซนต์ปอลและชุมชนให้คงอยู่ต่อไป แม้ไม่อาจจะกล่าวว่าการอนุรักษ์ครั้งนี้จะมีความสมบูรณ์อย่างเต็มที่ก็ตาม

รายงานแผนงานวิจัย สถาปัตยกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

โครงการวิจัย

โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมวัดเซนต์ปอล และการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1-1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1-1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	1-1
1.3 วิธีการศึกษา	1-1
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	1-2
1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัยและวรรณกรรมสนับสนุนกรอบแนวคิด	1-2
1.6 ประวัติศาสตร์และการพัฒนาการของชุมชน	1-3
1.7 การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม	1-4
บทที่ 2 ประวัติการเผยแพร่คริสต์ศาสนาในภาคตะวันออกเฉียง	2-1
2.1 ประวัติและผลงานของสังฆนายก ฌอง บับติสต์ ปาลเลกัวซ์	2-1
2.2 การเดินทางเพื่อเผยแพร่ศาสนาในภาคตะวันออกเฉียง	2-2
2.3 การจัดตั้งวัดเซนต์ปอล	2-4
บทที่ 3 รูปแบบสถาปัตยกรรม	3-1
3.1 รูปแบบสถาปัตยกรรมบ้านพักพระสงฆ์	3-1
3.2 รูปแบบสถาปัตยกรรมหอรบขัง	3-3
3.3 รูปแบบสถาปัตยกรรมศาลาท่าน้ำ	3-4
3.4 รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนวัดน้อยและบ้านพักภคินี	3-5
3.5 รูปแบบสถาปัตยกรรมยุ้งข้าว	3-6
3.6 รูปแบบสถาปัตยกรรมโบสถ์เก่า	3-7
3.7 โบสถ์ใหม่วัดเซนต์ปอล	3-8
3.8 โบสถ์ใหม่วัดเซนต์ปอล	3-9
3.9 ถ้ำแม่พระ	3-10
3.10 สุสาน	3-10
บทที่ 4 กระบวนการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม	4-1
4.1 การมีส่วนร่วมของภาคีต่าง ๆ	4-1

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 วัสดุก่อสร้างที่ได้รับบริจาค	4-2
4.3 เงินบริจาค	4-2
4.4 การดำเนินการอนุรักษ์	4-2
4.4.1 ผลิตภัณฑ์รักษาเนื้อไม้และสีทาอาคาร	4-2
4.4.2 กระเบื้องมุงหลังคา	4-26
4.4.3 กระเบื้องปูพื้น	4-29
4.4.4 หลอดไฟ	4-30
บทที่ 5 การอนุรักษ์อาคารในวัด	5-1
5.1 การบูรณะอาคารบ้านพักพระสงฆ์	5-1
5.2 การบูรณะหอรบขัง และศาลาท่าน้ำ	5-11
5.3 การบูรณะเรือนวัดน้อย	5-18
5.4 การบูรณะยุงข้าว	5-22
บทที่ 6 การสร้างองค์ความรู้และจิตสำนึก	6-1
6.1 การเยี่ยมชมวัดเซนตโปล	6-1
6.2 การจัดนิทรรศการ	6-2
6.3 การศึกษาดูงานศูนย์การเรียนรู้	6-7
6.4 การจัดกิจกรรมหาทุน	6-10
6.5 การจัดกิจกรรมถ่ายรูปในโบสถ์	6-10
บทที่ 7 การสนับสนุนโครงการของวัดเซนตโปล ด้านอื่นๆ	7-1
7.1 โครงการแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมของชุมชน	7-1
7.2 โครงการห้องน้ำสาธารณะ	7-22
บทที่ 8 สรุปผลการดำเนินงาน	8-1
บทสรุป	
เอกสารอ้างอิง	
ภาคผนวก	
- ภาคผนวก ก การเผยแพร่ผลงานวิจัย ปีงบประมาณ 2557	ภ-1
- ภาคผนวก ข การเผยแพร่ผลงานวิจัย ปีงบประมาณ 2558	ภ-22
- ภาคผนวก ค รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมและผู้เดินทางไปดูงานพิพิธภัณฑ์	ภ-72

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.4-1 กรอบแนวคิดการวิจัย	1-2
ภาพที่ 1.6-1 นักบุญเปาโล	1-3
ภาพที่ 1.6-2 บาทหลวงชาวฝรั่งเศส	1-4
ภาพที่ 1.7-1 แผนที่ชุมชนวัดเซนต์ปอล	1-5
ภาพที่ 1.7-2 ภาพมุมสูงบริเวณวัดเซนต์ปอล	1-5
ภาพที่ 1.7-3 คุณพ่อปรีชา สวัสดิ์ และคณะกับโล่ที่พระราชทาน	1-6
ภาพที่ 1.7-4 โล่พระราชทานรางวัลอนุรักษ์ศิลปกรรมดีเด่น จาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	1-6
ภาพที่ 1.7-5 บ้านพักพระสงฆ์	1-7
ภาพที่ 1.7-6 หอระฆัง	1-7
ภาพที่ 1.7-7 เรือนวัดน้อย	1-7
ภาพที่ 1.7-8 ยุ้งข้าว	1-7
ภาพที่ 1.7-9 ผังด้านหน้าของโบสถ์เก่า	1-7
ภาพที่ 2.1-1 สังฆนายก ฌอง บับติสต์ ปาลเลกัวซ์ (Jean-Baptiste Pallégoix)	2-1
ภาพที่ 2.1-1 พจนานุกรม 4 ภาษา	2-2
ภาพที่ 2.3-1 โบสถ์หลังเก่าของวัดเซนต์ปอล	2-6
ภาพที่ 2.3-2 วัดหัวไผ่หลังแรก	2-7
ภาพที่ 3.1-1 การรังวัดอาคารบ้านพักพระสงฆ์	3-2
ภาพที่ 3.1-2 แบบรั้ววัดเซนต์ปอล	3-3
ภาพที่ 3.2-1 การรังวัดหอระฆัง	3-4
ภาพที่ 3.3-1 การรังวัดศาลาท่าน้ำ	3-5
ภาพที่ 3.4-1 การรังวัดเรือนวัดน้อยและบ้านพักภคินี	3-6
ภาพที่ 3.5-1 การรังวัดยุ้งข้าว	3-7
ภาพที่ 3.6-1 การรังวัดโบสถ์เก่า	3-8
ภาพที่ 3.7-1 โบสถ์ใหม่วัดเซนต์ปอล	3-9
ภาพที่ 3.8-1 อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล	3-10
ภาพที่ 3.9-1 โรงเรียนสันติภาพ	3-10
ภาพที่ 3.10-1 ถ้ำแม่พระ	3-11
ภาพที่ 3.11-1 สุสาน	3-11
ภาพที่ 4.1-1 แผนที่สิ่งแวดล้อมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนวัดเซนต์ปอล อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา	4-1

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.1-2 หนังสือพื้นวิถีไท จิตวิญญาณชุมชนลุ่มน้ำบางปะกง	4-1
ภาพที่ 4.4.1-1 รายการคำนวณพื้นที่งานสี บ้านพักพระสงฆ์ ชั้น1	4-3
ภาพที่ 4.4.1-2 รายการคำนวณพื้นที่งานสี บ้านพักพระสงฆ์ ชั้น2	4-4
ภาพที่ 4.4.1-3 รายการคำนวณพื้นที่งานสี บริเวณบันไดบ้านพักพระสงฆ์	4-5
ภาพที่ 4.4.1-4 รายการคำนวณพื้นที่สีงานคอนกรีตชั้น 1 บ้านพักพระสงฆ์	4-6
ภาพที่ 4.4.1-5 รายการคำนวณพื้นที่สีเสาเรือนวัดน้อย	4-13
ภาพที่ 4.4.1-6 รายการคำนวณพื้นที่สีลูกกรงเรือนวัดน้อย	4-13
ภาพที่ 4.4.1-7 รายการคำนวณพื้นที่สีผนังเรือนวัดน้อย	4-14
ภาพที่ 4.4.1-8 รายการคำนวณพื้นที่สีช่องระบายอากาศเรือนวัดน้อย	4-14
ภาพที่ 4.4.1-9 รายการคำนวณพื้นที่สีฝ้าเพดานเรือนวัดน้อย	4-15
ภาพที่ 4.4.1-10 รายการคำนวณพื้นที่สีพื้นเรือนวัดน้อย	4-15
ภาพที่ 4.4.1-11 รายการคำนวณพื้นที่สีประตูเรือนวัดน้อย	4-16
ภาพที่ 4.4.1-12 รายการคำนวณพื้นที่สีบันไดด้านหน้าและด้านหลังเรือนวัดน้อย	4-16
ภาพที่ 4.4.1-13 รายการคำนวณพื้นที่สีเชิงชายหลังคาเรือนวัดน้อย	4-17
ภาพที่ 4.4.1-14 รายการคำนวณพื้นที่สีห้องน้ำเรือนวัดน้อย	4-17
ภาพที่ 4.4.1-15 รายการคำนวณพื้นที่สีเสาอุ้งฉาง	4-19
ภาพที่ 4.4.1-16 รายการคำนวณพื้นที่สีคร่าวอุ้งฉาง	4-19
ภาพที่ 4.4.1-17 รายการคำนวณพื้นที่สีผนังอุ้งฉาง	4-20
ภาพที่ 4.4.1-18 รายการคำนวณพื้นที่สีพื้นอุ้งฉาง	4-20
ภาพที่ 4.4.1-19 รายการคำนวณพื้นที่สีโครงสร้างพื้นอุ้งฉาง	4-20
ภาพที่ 4.4.1-20 รายการคำนวณพื้นที่สีโครงสร้างหลังคาอุ้งฉาง	4-21
ภาพที่ 4.4.1-21 รายการคำนวณพื้นที่สีประตู1 อุ้งฉาง	4-21
ภาพที่ 4.4.1-22 รายการคำนวณพื้นที่สีประตู2 อุ้งฉาง	4-22
ภาพที่ 4.4.1-23 รายการคำนวณพื้นที่บันไดอุ้งฉาง	4-22
ภาพที่ 4.4.1-24 เฉดสีทาอาคาร	4-24
ภาพที่ 4.4.1-25 ผลิตภัณฑ์รักษาเนื้อไม้และผลิตภัณฑ์สี จากบริษัท ทีโอเอ เพ้นท์ ประเทศไทย จำกัด	4-24
ภาพที่ 4.4.1-26 บ้านพักพระสงฆ์	4-25
ภาพที่ 4.4.1-27 การใช้ผลิตภัณฑ์รักษาเนื้อไม้TOA	4-25
ภาพที่ 4.4.1-28 หอระฆังระหว่างการอนุรักษ์	4-25
ภาพที่ 4.4.1-29 ศาลาทำนั้ระหว่างการอนุรักษ์	4-25
ภาพที่ 4.4.1-30 เรือนวัดน้อยภายหลังการอนุรักษ์	4-26

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.4.2-1 กระเบื้องมุงหลังคา จาก บริษัทกระเบื้องกระดาศไทย จำกัด	4-26
ภาพที่ 4.4.2-2 รายการคำนวณพื้นที่หลังคาบ้านพักพระสงฆ์	4-27
ภาพที่ 4.4.2-3 รายการคำนวณพื้นที่หลังคาหอระฆังชั้นบนแปดเหลี่ยม	4-27
ภาพที่ 4.4.2-4 รายการคำนวณพื้นที่หลังคาหอระฆังชั้นล่าง	4-28
ภาพที่ 4.4.2-5 รายการคำนวณพื้นที่หลังคาศาลาริมน้ำ	4-28
ภาพที่ 4.4.2-6 รายการคำนวณพื้นที่หลังคาเรือนวัดน้อย	4-29
ภาพที่ 4.4.2-7 รายการคำนวณพื้นที่หลังคายังข้าว	4-29
ภาพที่ 4.4.3-1 กระเบื้องปูพื้น จากบริษัท เดคคอร์มาร์ท จำกัด	4-30
ภาพที่ 4.4.4-1 หลอดไฟ จาก บริษัท ไทยโตชิบาไลท์ติ้ง จำกัด	4-30
ภาพที่ 5.1-1 ลักษณะอาคาร (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)หลังการบูรณะ	5-1
ภาพที่ 5.1-2 ลักษณะด้านหน้าอาคาร (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ(ขวา)หลังการบูรณะ	5-2
ภาพที่ 5.1-3 ฝ้าเพดานชั้น 2 ของบ้านพักพระสงฆ์ (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)หลังการบูรณะ	5-2
ภาพที่ 5.1-4 ใต้พื้นชั้น 2 ของบ้านพักพระสงฆ์ (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)หลังการบูรณะ	5-2
ภาพที่ 5.1-5 ผนัง ประตู หน้าต่างชั้น 2 ของบ้านพักพระสงฆ์ (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)หลังการบูรณะ	5-3
ภาพที่ 5.1-6 ระเบียงคอนกรีต ชั้นล่าง ของบ้านพักพระสงฆ์ (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)หลังการบูรณะ	5-3
ภาพที่ 5.1-7 เสาชั้นล่าง ของบ้านพักพระสงฆ์ (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)หลังการบูรณะ	5-3
ภาพที่ 5.1-8 ปูนกะเทาะบริเวณผนังชั้นล่าง	5-4
ภาพที่ 5.1-9 ลูกกรงปูนชั้นล่าง	5-5
ภาพที่ 5.1-10 รั้วบ้านพักพระสงฆ์	5-6
ภาพที่ 5.1-11 ด้านนอกของบ้าน	5-6
ภาพที่ 5.1-12 หน้าต่างบานเกล็ดรอบบ้าน	5-7
ภาพที่ 5.1-13 ฝ้าใต้หลังคา	5-7
ภาพที่ 5.1-14 ประตูหน้าต่างแบบบานพับ	5-8
ภาพที่ 5.1-15 หน้าต่างบานใหญ่และกลอนโลหะแบบยาว	5-8
ภาพที่ 5.1-16 ใต้ท้องพื้นชั้นบน	5-9
ภาพที่ 5.1-17 ภายในอาคาร	5-10
ภาพที่ 5.1-18 พื้นทางเดินและบันได	5-10
ภาพที่ 5.2-1 หอระฆังและศาลาท่าน้ำก่อนการบูรณะและทาสี	5-14
ภาพที่ 5.2-2 หอระฆังและศาลาท่าน้ำหลังการบูรณะและทาสี	5-16
ภาพที่ 5.2-3 แผ่นจารึกการสนับสนุนการบูรณะ	5-17

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 5.2-4 คำจารึกที่หอระฆังวัดเซนต์ปอล	5-17
ภาพที่ 5.3-1 ภายนอกเรือนวัดน้อยและบ้านพักภคินี	5-20
ภาพที่ 5.3-2 ใต้ถุนเรือนวัดน้อยและบ้านพักภคินี	5-21
ภาพที่ 5.3-3 ภายในเรือนวัดน้อยและบ้านพักภคินี	5-22
ภาพที่ 5.4-1 สภาพของยุงข้าวในปัจจุบัน	5-26
ภาพที่ 5.4-2 ภาพตัวอย่างโครงการปรับปรุงอาคารยุงข้าวเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีชุมชนวัดเซนต์ปอล	5-32
ภาพที่ 6.1-1 คณาจารย์และนักศึกษาสถาปัตยกรรมมาเยี่ยมชมวัด	6-1
ภาพที่ 6.2-1 สถานที่ตั้งนิทรรศการ	6-2
ภาพที่ 6.2-2 ภาพตัวอย่างบอร์ดจัดแสดงและป้ายสัญลักษณ์	6-2
ภาพที่ 6.2-3 ภาพตัวอย่างบรรยากาศงานนิทรรศการ	6-3
ภาพที่ 6.2-4 การจัดงานนิทรรศการด้านอนุรักษ์อาคาร	6-3
ภาพที่ 6.2-5 โปสเตอร์ภาษาอังกฤษเรื่องการอนุรักษ์ชุมชนวัดเซนต์ปอล	6-4
ภาพที่ 6.2-6 โปสเตอร์นักบุญเซนต์ปอล	6-5
ภาพที่ 6.2-7 โปสเตอร์เกี่ยวกับประวัติของวัดที่จัดแสดงในงานนิทรรศการ	6-6
ภาพที่ 6.2-8 โปสเตอร์เกี่ยวกับการอนุรักษ์บ้านพักเจ้าอาวาส	6-7
ภาพที่ 6.2-9 โปสเตอร์เกี่ยวกับการอนุรักษ์หอระฆังและศาล	6-8
ภาพที่ 6.3-1 รูปหมู่หน้าพิพิธภัณฑ์	6-9
ภาพที่ 6.3-2 การจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์	6-10
ภาพที่ 6.3-3 พจนานุกรม 4 ภาษาอยู่บนขาตั้ง	6-10
ภาพที่ 6.3-4 ผู้เดินทางไปเยี่ยมชมศูนย์การเรียนรู้	6-11
ภาพที่ 6.3-5 การจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรชามหาราช	6-11
ภาพที่ 6.4-1 ฝาป่าการกุศลวัดเซนต์ปอล	6-12
ภาพที่ 6.5-1 กิจกรรมถ่ายรูปในโบสถ์หาทุนอนุรักษ์วัด	6-12

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนวัดเขนตโปล ตั้งอยู่ที่หมู่ 9 ตำบลบางตีนเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำบางปะกง โดยมีคลองบางไผ่อยู่ทางด้านเหนือ และคลองบางตีนเป็ดอยู่ทางด้านใต้ เป็นชุมชนคาทอลิกที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ประกอบด้วยอาคารของวัด ซึ่งส่วนใหญ่สร้างด้วยไม้ มีอายุกว่าร้อยปี มีสภาพทรุดโทรม หากไม่ดำเนินการอนุรักษ์ก็จะทำให้อาคารเหล่านี้ถูกรื้อทำลาย และทำให้คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนหมดไป

ใน พ.ศ. 2550 ผู้วิจัยได้ร่วมกับสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการศึกษาแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติในพื้นที่ชุมชนวัดเขนตโปล โดยส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนช่วยในการดูแลรักษา อนุรักษ์ ฟื้นฟู และจัดการ ผลการวิจัยเป็นหนังสือ “แผนที่สิ่งแวดล้อมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนวัดเขนตโปล ตำบลบางตีนเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” ต่อมาใน พ.ศ. 2554-2556 ได้ร่วมกับวัดเขนตโปลและชุมชนวางแผนในการอนุรักษ์อาคารต่างๆ ของวัด โดยเริ่มจากการประชุมร่วมกับคนในชุมชน การหาทุน การร่วมบริจาคสิ่งของเพื่อจัดสร้างพิพิธภัณฑ์ และใน พ.ศ. 2557 ได้รับงบประมาณการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติในโครงการ “สถาปัตยกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน”

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชน
- 2) ศึกษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน
- 3) การวางแผนอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน
- 4) การอนุรักษ์อาคารไม้ 5 หลัง ในวัดเขนตโปล

1.3 วิธีการศึกษา

- 1) การศึกษาจากเอกสาร
- 2) การสัมภาษณ์คนในชุมชน
- 3) การรังวัดอาคาร
- 4) การแสวงหาแหล่งทุนในการอนุรักษ์
- 5) การอนุรักษ์อาคารไม้ของวัด

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

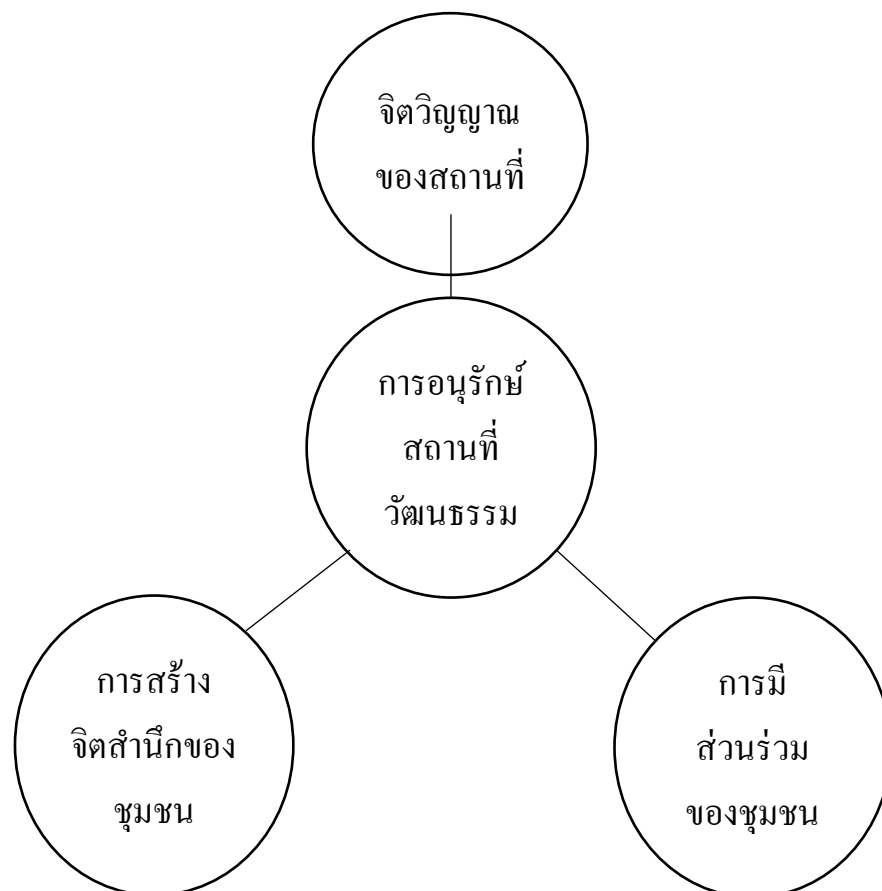
- มรดกทางวัฒนธรรม(Cultural heritage)

สภายุโรป(Council of Europe) ได้ให้คำจำกัดความว่า ประกอบด้วย มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ซึ่งทำให้เกิดอัตลักษณ์(www.cae.int) และองค์การยูเนสโก(UNESCO) ได้ให้ความหมายว่า รวมถึงมรดกวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม(tangible heritage) เช่น สิ่งก่อสร้าง ศิลปกรรม จิตรกรรม และมรดกทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม(intangible heritage) เช่น ศิลปะการละคร ดนตรี ภาษา(www.unesco.org)

- การอนุรักษ์สถานที่ทางวัฒนธรรม(Conservation of places of cultural significance)

กฎบัตรออสเตรเลีย(The Australia ICOMOS Charter หรือ The Burra Charter) ได้ให้คำนิยามว่า หมายถึงกระบวนการซึ่งคงไว้ซึ่งความสำคัญทางวัฒนธรรม การบำรุงรักษา (maintenance) การเก็บรักษา (preservation) การฟื้นฟู(restoration) การสร้างขึ้นมาใหม่(reconstruction) การปรับใช้(adaption) และโดยทั่วไปยังหมายถึงความหมายมากกว่า 1 อย่างที่กล่าวมานี้(The Australia ICOMOS, 2014)

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัยและวรรณกรรมสนับสนุนกรอบแนวคิด

ภาพที่ 1.4-1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1) จิตวิญญาณของสถานที่(spirit of place) หมายถึง องค์ประกอบของชุมชนทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่สื่อความหมาย คุณค่า และความเคลื่อนไหวของสถานที่ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากอาคาร และสิ่งก่อสร้างรวมทั้งศิลปวัฒนธรรม ดังที่ 2008 ICOMOS Declaration ระบุว่า จิตวิญญาณของชุมชนมักปรากฏในชุมชนเก่าที่ยังคงรักษาภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่มีความรุ่งเรือง มีความต่อเนื่อง และสามารถดำรงจิตวิญญาณไว้ (ICOMOS, 2014)

2) การมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินการโดยการพูดคุย การสำรวจ การสัมภาษณ์กับคนในชุมชนในช่วงเก็บข้อมูลภาคสนาม รวมทั้งการจัดประชุมเสวนาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของชุมชน

3) การสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชน โดยวิธีการจัดทัศนศึกษาดูงาน ให้ชุมชนไปศึกษารณณ์ตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จในการอนุรักษ์ทางมรดกวัฒนธรรม

1.6 ประวัติศาสตร์และการพัฒนาการของชุมชน

วัดเซนต์ปอล(Saint Paul Church) มาจากนักบุญปอล(ภาษาฝรั่งเศส) หรือนักบุญเปาโล(ภาษาอิตาลี) คนในชุมชนส่วนใหญ่เรียกท่านว่า “**นักบุญเปาโล**” ท่านเกิดเมื่อประมาณ 10 ปี ภายหลังจากสมภพของพระเยซูเจ้า (10 A.D.) ท่านกลับใจจากการที่ท่านเคยข่มเหงพวกคริสตศาสนิกชนมาก่อน จึงได้อุทิศชีวิตในการรับใช้พระเจ้าโดยเป็นผู้สั่งสอนและประกาศพระวาจาของพระเจ้าให้แก่คนทั่วไป ในชีวิตของท่านประสบความทุกข์ทรมานต่างๆ และถูกประหารชีวิตด้วยการตัดศีรษะที่กรุงโรม โดยที่ท่านอุทิศชีวิตเพื่อความรักต่อพระเจ้า และผู้นำความรักของพระเจ้าไปสู่เพื่อนมนุษย์ จึงได้รับการประกาศเป็นนักบุญผู้ยิ่งใหญ่ ทั้งนี้มีการกำหนดให้วันที่ 30 มิถุนายน ของทุกปีเป็นวันฉลองนักบุญเปาโล

ที่มา: <http://www.antiochianarch.org.au/QLD.aspx>

ภาพที่ 1.6-1 นักบุญเปาโล

ชุมชนวัดเซนต์ปอล สันนิษฐานว่าเกิดในช่วงสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2367-2394) ซึ่งเป็นช่วงที่มีคนจีนอพยพมาตั้งหลักแหล่งในบริเวณแม่น้ำบางปะกงจำนวนมาก โดยรับจ้างเป็นแรงงานในไร่อ้อย ชาวจีนอพยพเหล่านี้จึงเข้ารับเป็นคริสตศาสนิกชนเพื่อให้มีอิสระในการประกอบอาชีพและกลายเป็นคนในบังคับของต่างชาติ สังฆนายกปาลเลกัวซ์(Pallégoix Jean-Baptiste) ชาวฝรั่งเศสได้เขียนบันทึกใน พ.ศ. 2373 ในหนังสือ “Description du royaume Thaï ou Siam”ว่า “...ข้าพเจ้าได้ประกอบ

พิธีกรรมต้อนรับบุคคล 200 คน ให้สมათานรับศีล เข้ารีตใหม่...” ใน พ.ศ. 2383 บาทหลวงอัลบร็อง(Albrand Etienne) ได้สร้างวัดด้วยไม้ไผ่ในบริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำบางปะกงซึ่งเป็นวัดหลังแรก (มงเซญัวร์ ปาล เลกัวซ์, 2552)

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 สยามได้ลงนามสัญญากับประเทศฝรั่งเศส เมื่อวันที่ 15 สิงหาคมพ.ศ. 2399 มีข้อตกลงให้มีการเผยแพร่คริสต์ศาสนาตั้งปรากฏในมาตราที่ 3 ว่า “...คณะมิชชันนารีฝรั่งเศสสามารถเผยแพร่ศาสนาและสั่งสอนได้ สร้างโบสถ์ บ้านเณรหรือโรงเรียน โรงพยาบาลหรืออาคารอื่นๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาที่ได้ก็ได้ในดินแดนของราชอาณาจักรสยาม โดยปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศ...” (ปทุมรัตน์ วงศ์ดนตรี ,2528)

ใน พ.ศ. 2401 บาทหลวงดาเนียล (Daniel Séverin Jacques Marie) ได้สร้างวัดด้วยไม้จริงเพื่อทดแทนวัดหลังเดิม หลังจากนั้นบาทหลวงเป็อง (Pean Alexis) ได้เรียโรเงินจากประเทศฝรั่งเศสเพื่อนำมาสร้างวัดใหม่ ในช่วง พ.ศ.2410 บาทหลวงอันตน ชมิดต์ (Schmidt François-Joseph) จึงนำเงินบริจาคไปซื้อที่ดินบนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำบางปะกงเพื่อสร้างวัดขึ้นใหม่ให้มีความสง่างาม บาทหลวงอันตน ได้สร้างโบสถ์เซนต์ปอลแล้วเสร็จและทำพิธีมหาบูชามิสซาในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2416 และยังสร้างบ้านพักของพระสงฆ์ โรงเรียน ต่อมาในสมัยบาทหลวงแปร์เบต์ (Perbet) (พ.ศ. 2447-2467) เป็นเจ้าอาวาสวัดเซนต์ปอลมีการเปิดโรงเรียนฝึกหัดครู ชื่อว่า “โรงเรียนนักบุญทาร์ซีซีโอ” เพื่อผลิตครูออกไปประจำวัดต่างๆ ซึ่งต่อมาได้ยุบรวมกับโรงเรียนเซนต์ปอล และในช่วงสงครามอินโดจีนต้องยุบโรงเรียนไปใน พ.ศ. 2484 เมื่อสงครามสงบ บาทหลวงการีเอ(Carriere Jean) จึงเปิดโรงเรียนขึ้นใหม่ ตั้งชื่อว่า “โรงเรียนสันติภาพ” เนื่องจากวันเปิดโรงเรียนตรงกับวันที่รัฐบาลประกาศสงบศึก

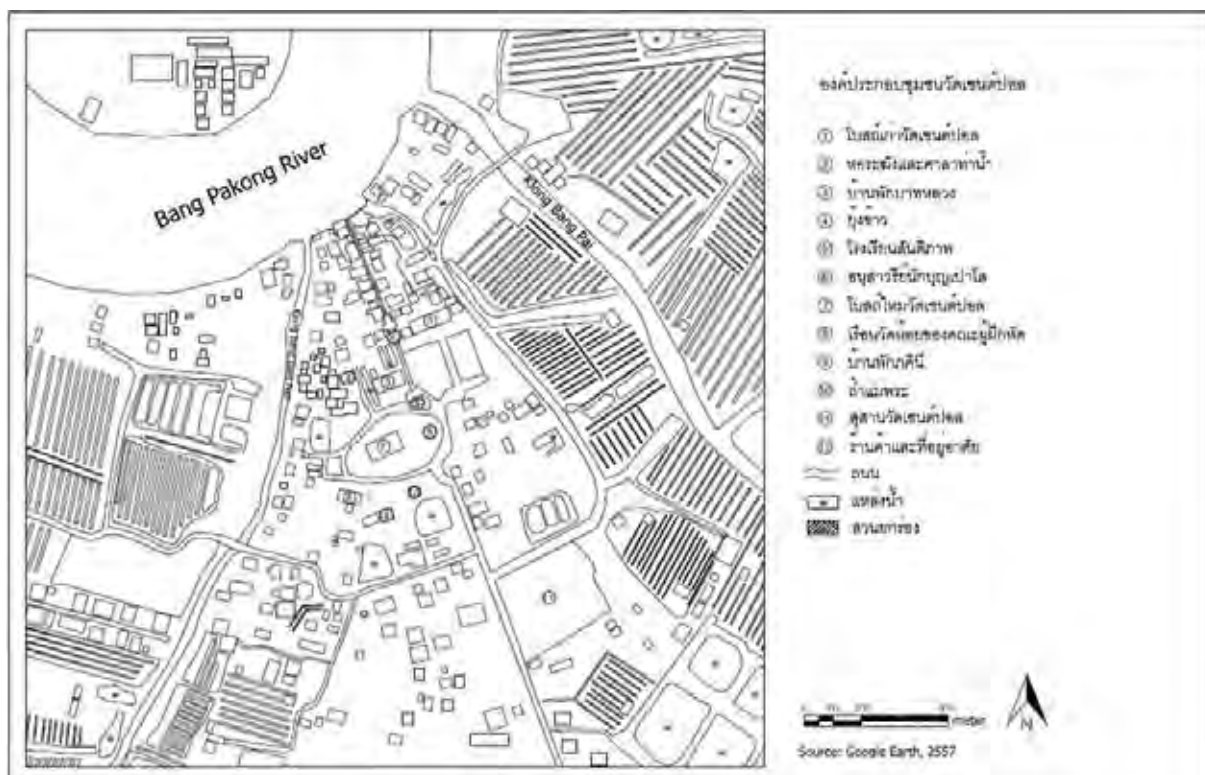
1) Schmidt François-Joseph 2) Perbet 3) Carriere Jean

ภาพที่ 1.6-2 บาทหลวงชาวฝรั่งเศส

1.7 การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม

ชุมชนวัดเซนต์ปอลในปัจจุบันยังคงรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งสะท้อนประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีชีวิต และสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ทำให้เกิดเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) มรดกทางวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ โบสถ์เก่า โบสถ์ใหม่ หอระฆัง และศาลาท่าน้ำ อนุสาวรีย์เปาโล ถ้าแม่พระ โรงเรียนสันติภาพ บ้านพักพระสงฆ์ เรือนวัดน้อย สุสาน ยุงข้าว ร้านค้า และที่อยู่อาศัย และ 2) มรดกทางวัฒนธรรมตามธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำบางปะกง คลองบางไผ่ คลองบางตีนเป็ด บ่อน้ำ 4 แห่ง และสวนยกร่อง (ภาพที่ 1.7-2) ทั้งนี้วัดเซนต์ปอลได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลป

สถาปัตยกรรมดีเด่น ประเภทชุมชน ประจำปี 2553 และได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประเภทบ้านพักพระสงฆ์ ประจำปี 2554 จากสมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ภาพที่ 1.7-3 และภาพที่ 1.7-4)

ภาพที่ 1.7-1 แผนที่ชุมชนวัดเชนต๋ปอล

ภาพที่ 1.7-2 ภาพมุมสูงบริเวณวัดเชนต๋ปอล

ภาพที่ 1.7-3 คุณพ่อปรีชา สวัสดิ์ และคณะกับโล่พระราชาทาน

ภาพที่ 1.7-4 โล่พระราชาทานรางวัลอนุรักษ์ศิลปกรรมดีเด่น
จาก สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองวัดเซนต์ปอลที่จะมีอายุครบ 175 ปี ใน พ.ศ.2558 และวัดเซนต์ปอล มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ชุมชน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จึงกำหนดแผนงานอนุรักษ์ที่จะดำเนินการ ดังนี้

- 1) บ้านพักพระสงฆ์ สร้างด้วยไม้สักทองอายุไม่ต่ำกว่า 135 ปี เป็นสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล (ภาพที่ 1.7-5)
- 2) หอระฆัง สร้างด้วยไม้สัก ใน พ.ศ. 2442 มีระฆังที่มีเสียงกังวานไพเราะมาก โดยมีศาลาตั้งอยู่ติดกัน (ภาพที่ 1.7-6)
- 3) เรือนวัดน้อย เป็นอาคารยกพื้น สร้างด้วยไม้สักมีอายุประมาณ 110 ปี มีโครงการจะจัดเป็นศูนย์การเรียนรู้ทางศาสนา (ภาพที่ 1.7-7)
- 4) ยุงข้าว เดิมใช้เก็บข้าวเพื่อใช้ในวัด มีโครงการจะจัดสร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนวัดเซนต์ปอล โดยวัตถุที่จะแสดงเป็นของวัดและของบริจาคจากชุมชน (ภาพที่ 1.7-8)
- 5) ผนังด้านหน้าของโบสถ์เก่า ในปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรม สมควรอนุรักษ์ให้คงสภาพไว้ (ภาพที่ 1.7-9)

ทั้งนี้ อาคารต่างๆ ได้รับความอนุเคราะห์ในผลิตภัณฑ์ก่อสร้างจากบริษัทเอกชน และเงินบริจาคค่าใช้จ่ายในการดำเนินการอนุรักษ์จากคริสตศาสนิกชนและผู้มีจิตศรัทธา เพื่อรักษาจิตวิญญาณของชุมชนต่อไป

ภาพที่ 1.7-5 บ้านพักพระสงฆ์

ภาพที่ 1.7-6 หอระฆัง

ภาพที่ 1.7-7 เรือนวัดน้อย

ภาพที่ 1.7-8 ยุงข้าว

ภาพที่ 1.7-9 ผนังด้านหน้าของโบสถ์เก่า

บทที่ 2

ประวัติการเผยแพร่คริสต์ศาสนาในภาคตะวันออกเฉียง

2.1 ประวัติและผลงานของสังฆนายก ฌอง บัปติสต์ ปาลเลกัวซ์

สังฆนายก ฌอง บัปติสต์ ปาลเลกัวซ์ (Jean-Baptiste Pallégoix) เกิดเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2348 ที่เมืองโกตดอร์ (Coté d'Or) ประเทศฝรั่งเศส ท่านบวชเมื่ออายุ 23 ปี ที่คณะมิสซังต่างประเทศในกรุงปารีส (Missionaire Etranger de Paris) ท่านได้ออกเดินทางจากกรุงปารีส เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2371 มายังสยาม เพื่อเผยแพร่คริสต์ศาสนา และได้เดินทางมาถึงสยามเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2372 ต่อมาใน พ.ศ. 2381 ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยสังฆนายกประจำมิสซังสยาม ในสมัยต้นรัชกาลที่ 3 และต่อมา ท่านได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ช่วยสังฆนายกประจำมิสซังสยามตะวันออกเฉียง ในพ.ศ. 2384

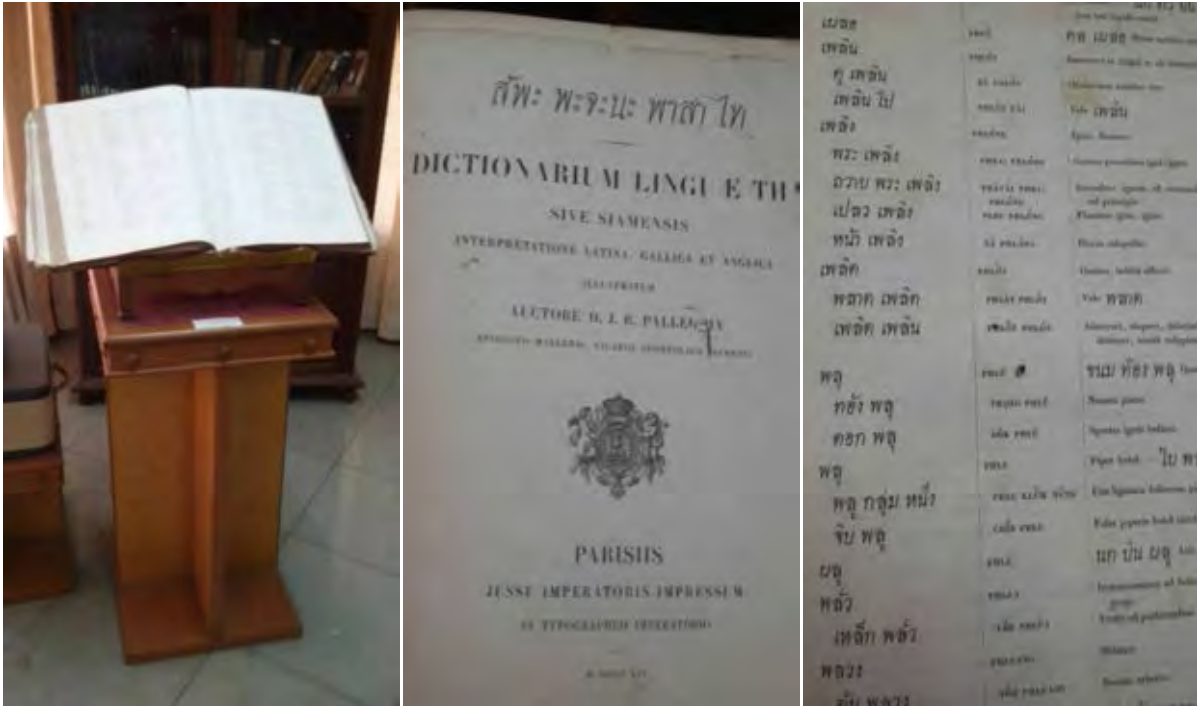
ที่มา: https://en.wikipedia.org/wiki/Jean-Baptiste_Pallegoix

ภาพที่ 2.1-1 สังฆนายก ฌอง บัปติสต์ ปาลเลกัวซ์ (Jean-Baptiste Pallégoix)

สังฆนายกปาลเลกัวซ์ เป็นผู้สนใจวิชาการต่าง ๆ เป็นผู้ศึกษาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา ของสยาม เป็นผู้จัดตั้งโรงพิมพ์ที่โบสถ์คอนเซินชัน โดยจัดพิมพ์หนังสือสวดมนต์ ใน พ.ศ. 2397 ท่านได้เดินทางกลับประเทศฝรั่งเศส และได้นำพระราชสาส์นจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถวายแด่สมเด็จพระสันตะปาปาปิอุส ที่ 9 และยังได้จัดพิมพ์หนังสือ 3 เล่ม คือ

- 1) พจนานุกรม 4 ภาษา คือ ภาษาสยาม ลาดิน ฝรั่งเศส และอังกฤษ
- 2) หนังสือเล่าเรื่องกรุงสยาม (Description du Royaume Thaï ou Siam)
- 3) ไวยากรณ์ภาษาไทย

ภาพที่ 2.1-2 พจนานุกรม 4 ภาษา

ระหว่างที่ท่านพำนักในประเทศฝรั่งเศส ท่านได้เข้าเฝ้าพระเจ้านโปเลียนและกราบทูลให้ประเทศฝรั่งเศสสร้างสัมพันธภาพกับประเทศสยาม เมื่อท่านเดินทางกลับในสยาม ในพ.ศ. 2399 ท่านได้นำพระราชสาส์นของพระสันตะปาปาปิอุสที่ 9 มาถวายแด่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วย ต่อมา พระเจ้านโปเลียนที่ 3 ส่งราชทูตมองตีแย (De Montigny) มายังสยามและได้เข้าเฝ้าพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2399 โดยจัดให้มีขบวนแห่อัญเชิญ พระบรมฉายาลักษณ์พระเจ้านโปเลียน มาทางเรือ และการยิงสลุตปืนใหญ่ต้อนรับอย่างสมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งตรัสแสดงความยินดีที่ฝรั่งเศสส่งราชทูตมายังสยาม หลังจากที่ว่างเว้นไปนาน ตั้งแต่สมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ทรงส่งราชทูต เซอวาลีเออร์ เดอ โชมองต์ (Chevalier de Chaumont) มายังกรุงศรีอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

ในวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2399 ได้มีการลงนามสนธิสัญญาระหว่างสยามกับประเทศฝรั่งเศส โดยสยามเปิดโอกาสให้ฝรั่งเศสมีสิทธิทางการค้า เช่นเดียวกับ ประเทศอื่น ๆ ที่สยามได้ลงนามไปแล้ว และยังอนุญาตให้ฝรั่งเศสสามารถเผยแพร่คริสต์ศาสนาได้ ดังมีข้อความ ดังนี้

มาตรา 3

“คนฝรั่งเศสสามารถปฏิบัติภารกิจทางศาสนาอย่างเปิดเผย และมีเสรีภาพในดินแดนทั้งหมดของราชอาณาจักรสยาม...”

“คณะมิชชันนารีฝรั่งเศส สามารถเผยแพร่ศาสนา และสั่งสอนได้ สร้างโบสถ์ บ้านเณร หรือโรงเรียน และอาคารอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับศาสนาที่ได้ก่ได้ในดินแดนของราชอาณาจักรสยาม โดยปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศ...”

ต่อมาใน พ.ศ. 2404 คณะทูตจากสยาม นำโดยหม่อมราโชทัย ได้อัญเชิญพระราชสาส์นและเครื่องบรรณาการจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถวายแด่พระเจ้านโปเลียนที่ 3 โดยมีการวาดภาพการเข้าเฝ้านี้ พระราชวังแวร์ซายส์ (Versailles) โดยจิตรกรชื่อ Gérôme

สังฆนายก ฉอง บัณฑิต ปาลเลกัวซ์ ถึงแก่กรรมภาพ มีการจัดพิธีศพที่โบสถ์อัสสัมชัญ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้จัดให้มีขบวนแห่ทางเรืออัญเชิญพระศพไปตามแม่น้ำเจ้าพระยา ในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2404 มีการยิงสลุตปืนใหญ่อันเป็นการถวายพระเกียรติแก่ท่าน

2.2 การเดินทางเพื่อเผยแพร่ศาสนาในภาคตะวันออก

ในระหว่างที่สังฆนายก ฉอง บัณฑิต ปาลเลกัวซ์ เผยแพร่ศาสนาในสยามช่วงแรกใน พ.ศ. 2372 – 2397 ท่านได้เขียนบันทึกจากการเดินทางผ่านเข้ามาในภาคตะวันออกของสยาม ผ่านบางปลาสร้อย จันทบุรี แปรตริ้ว โกรายก (นครนายก) เป็นข้อเขียนบรรยายในเชิงภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความเชื่อ ผู้คนที่อาศัยในพื้นที่ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (ม.ปาลเลกัวซ์, สันต์ ท. โกมลบุตร, 2552)

“...ในวันที่สามของการเดินเรือของเรา เรามองเห็นสิงโตตัวมหึมาแต่ไกล อันเป็นลักษณะปากน้ำจันทบุรี เป็นสิ่งมหัศจรรย์ทางธรรมชาติที่น่าสังเกตนัก มันมีลักษณะเหมือนสิงโตหมอบทุกประการ ตลอดหัวแพงคอ ปาก ลูกตา และหูก็มีให้เห็นครบถ้วน แต่เมื่อเข้าไปใกล้ๆ ภาพนั้นจะแปรไปทุกที จนกระทั่งเห็นเป็นก้อนหินไม่เป็นรูปเป็นร่างอะไรก่อนหนึ่งเท่านั้น

เมื่อได้ผ่านด่านภาษีและข้ามเข้าไปในปากน้ำแล้ว เราก็เล่นทวนน้ำเข้าไปในลำแม่น้ำ ไม่มีสิ่งไรน่าสังเกตนัก นอกจากต้นไม้แปลกพรรณหนึ่งซึ่งขึ้นอยู่ทั้งสองฝั่งแม่น้ำ รากของมันแหลมเป็นรูปส้อมแทงขึ้นเหนือพื้นดิน ดูเป็นสามขาขนาดสูงพอใช้และทำหน้าที่พยุงลำต้นไว้ เราเรียกว่า โกงกาง

วันนั้นเป็นวันเสาร์ตอนค่ำ เรือของพวกคริสตังญวนที่กลับจากหาปลาพบกับเรือของเราเข้า เลยจอดชุมนุมกันอยู่สัก 20 ลำเห็นจะได้ ครั้นเช้าวันอาทิตย์แต่รุ่งอรุณ เรือเหล่านี้ก็ออกไปเรียงลำกันข้างหน้าเป็นทิวสูงเรือของเราไป พายพลางร้องเพลงเข้าจังหวะไปพลาง แล้วก็มีพวกนักดนตรีมาเข้าสมทบขบวนแห่อีก เราจึงไปถึงจันทบุรีอย่างมโหฬารด้วยประการฉะนี้ มีเสียงระฆังและกลองตีต้อนรับ พวกคริสตังมีอยู่ที่นี่ราว 1,000 คน

จันทบุรีเป็นเมืองเล็กๆ มีราษฎรอยู่ราวสัก 6,000 คน เป็นคนไทยญวนและจีน มีตลาด โรงต้มกลั่นสุรา และวัดหลายวัด มีการต่อเรือทุกขนาด เนื่องด้วยสามารถนำไม้จากป่าในภูเขามาได้สะดวกในฤดูน้ำหลาก ลินค้าขาเข้ามีมาโดยลำเภาจินประมาณ 12 ลำ ซึ่งนำลिनค้าจากเมืองจีนมาขายทุกปี ลินค้าขาออกนั้นก็มีปริมาณมากกว่า โภคผลที่สำคัญคือ พริกไทย กระวาน รงที่มาจากประเทศกัมพูชา ไม้กฤษณา หนังสัตว์ งาช้าง น้ำตาล ชีผึ้ง ยาสูบ ปลาเค็ม ฯลฯ

ราษฎรชาวจังหวัดจันทบุรีทั้งหมดแทบจะกล่าวได้ว่าประกอบกรการกสิกรรมอย่างเดียว โภคผลนอกจากที่กล่าวมาข้างต้นนี้แล้ว ก็ยังมีถั่วลิสงอันมีฝักอยู่ในดินติดอยู่กับรากเป็นพรวน เอามาใช้ทำขนมและหีบ เป็นน้ำมัน มันเทศ มันหูลือหลายชนิด มะพร้าว หมากรุก ทุเรียน เงาะ มะม่วง และกาแฟ ชนิดหลังนี้รับสั่งให้ปลูกโดยพระเจ้าแผ่นดิน และก็ได้รับผลดี ข้าพเจ้าได้ดื่มกาแฟรสดีที่จวนท่านเจ้าเมือง มีผลไม้หลายชนิดที่กินดีนัก

เกิดขึ้นตามธรรมชาติในป่าเอง ข้าพเจ้าขอออกชื่ออย่างเดียวนั้นคือ กระบก เป็นผลอามันต์ปารสดีมาก ต้นใหญ่และมีผลดก...”

ในสมัยรัชกาลที่ 2 เป็นต้นมา ราชอาณาจักรสยามมีการเปิดการค้าเสรีกับชาติต่างๆ จึงทำให้มีการเดินเรือในน่านน้ำอ่าวไทยมากขึ้น ดังนั้นเมืองบางปลาสร้อยจึงเป็นเมืองท่า เรือต่างๆ แวะพักในเส้นทางติดต่อกับลุ่มน้ำบางปะกงและแม่น้ำเจ้าพระยา และเป็นที่รู้จักของชาวตะวันตกมากขึ้น อีกทั้งคณะมิชชันนารีฝรั่งเศสได้เริ่มเผยแพร่คริสต์ศาสนาในชุมชนต่างๆ ฌอง บัปติสต์ ปาลเลกัวซ์ (Jean-Baptiste Pallegoix) สักขยานายกคณะมิสซังโรมันคาทอลิกประจำราชอาณาจักรสยามได้เดินทางโดยเรือจากเมืองจันทบุรี มายังเมืองบางปลาสร้อยใน พ.ศ. 2351 ได้บันทึกเกี่ยวกับเมืองนี้ว่า (ม.ปาลเลกัวซ์, สันต์ ท. โกบลบุตร, 2552)

“...ตอนข้ากลับจากจันทบุรี ข้าพเจ้าได้แวะขึ้นที่บางปลาสร้อย เมืองนี้ตั้งอยู่ชายเนินในอ่าว อันมีปลาชุกชุม ฉะนั้นการจับปลาจึงทำกันได้มากอย่างไม่น่าเชื่อที่เดียว เมื่อผ่านเข้าไปในตลาด จะเห็นแต่ปลาชนิดต่างๆ กองใหญ่ๆ และด้วยเงินเพียงเฟื้อง (ราว 7 ซูล์) เดียว ข้าพเจ้าอาจซื้อปลาเลี้ยงคนที่ไปด้วยกันได้ตั้ง 15 คน พลเมืองทั้งไทยจีนรวมกัน 6,000 คน เป็นพ่อค้าและชาวประมง จังหวัดนี้มีการเพาะปลูกอันอุดมสมบูรณ์มาก มีข้าว น้ำตาล ยาสูบชนิดดี ผลไม้และฝักอเนกอนันต์ มีนาเกลือและเปลือกหอยอย่างไม่รู้หมดสิ้น ซึ่งพวกคนจีนนำเอาไปผลิตเป็นปูนขาว

หลังจากที่ได้เยี่ยมพวกคริสตัง ซึ่งกระจัดกระจายกันอยู่ตามไร่ยาสูบและไร่อ้อยแล้ว ข้าพเจ้าก็ลงเรือพายลำยาวและบางเบาเข้าไปในแม่น้ำบางปะกง...”

ในพ.ศ. 2381 บาทหลวงปาลเลกัวซ์ (Pallégoix) สักขยานายก คณะมิสซังโรมันคาทอลิกประจำสยามได้เดินทางเข้ามาในแม่น้ำบางปะกง บรรยายพื้นที่จากเมืองบางปลาสร้อย (ชลบุรี) ถึงเมืองฉะเชิงเทราในบันทึกการเดินทางดังนี้

“...หลังจากที่ได้เยี่ยมพวกคริสตังซึ่งกระจัดกระจายกันอยู่ตามไร่ยาสูบ ไร่อ้อยแล้ว ข้าพเจ้าก็ลงเรือพายลำยาวและบางเบาเข้าไปในแม่น้ำบางปะกง ต้องทวนน้ำขึ้นไปราว 12 ลีเออ จนถึงเมืองแปดริ้ว ที่นี้มีกำแพงเชิงเทียน อันภายในเป็นที่ตั้งจวนเจ้าเมือง ส่วนราษฎรนั้นอยู่เรียงรายกันไปทั้งสองฟากแม่น้ำ มีพลเมืองทั้งสิ้นราว 10,000 คน ทั้งจังหวัดเป็นที่ราบใหญ่ อุดมไปด้วยนาข้าว สวนผลไม้และไร่อ้อย มีโรงทึบอ้อยไม่ต่ำกว่า 20 โรง ซึ่งเป็นของคนจีน...”

การตั้งโรงทึบอ้อยจำนวนมากโดยชาวจีนที่เมืองฉะเชิงเทราในสมัยรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 4 เป็นการผลิตน้ำตาลเพื่อส่งออก

สังฆราชปาลเลกัวซ์ ซึ่งเดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรสยามระหว่าง พ.ศ. 2372-2396 ในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้เขียนบันทึกการเดินทางผ่านเข้าไปในเมืองนครนายก ซึ่งสมัยนั้นท่านเรียกว่า “โครายก” ดังนี้ (ม.ปาลเลกัวซ์, สันต์ ท. โกบลบุตร, 2552)

“...เราเดินทางต่อไปถึงโครายก (Korajok) เมืองนี้มีพลเมืองอยู่ราว 5,000 คน ตั้งอยู่ที่เนินเขาสูง บนแม่น้ำงามสายหนึ่ง ซึ่งเดินทางเรือต่อไปได้อีก 2 วัน พลเมืองส่วนมากเป็นลาว อีกส่วนหนึ่งเป็นคนไทย ทำนา

และหาของป่าเพื่อนำไปจำหน่ายยังบางกอก ข้าพเจ้าได้ไปที่นั่นเพื่อลองหยั่งเสียงดูว่า จะมีผู้ใดสนใจการเข้ารีตหรือไม่...”

2.3 การจัดตั้งวัดเซนต์ปอล

บาทหลวงอเล็กซิส เปอ็อง (Alexis Péan) ได้เข้ามาเป็นเจ้าของอาวาสวัดเซนต์ปอลใน พ.ศ. 2408 ในขณะที่วัดเซนต์ปอลตั้งอยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำบางปะกง อาคารวัดยังสร้างด้วยไม้ มีขนาดเล็ก สภาพไม่มั่นคง ท่านจึงได้เขียนจดหมายขอความช่วยเหลือเป็นเงินบริจาคในการสร้างวัดแห่งใหม่ จากสังฆมณฑลลาลาวาล (Laval) ในประเทศฝรั่งเศส (ประทุมรัตน์ วงศ์ดนตรี, 2542) ดังนี้

“...นอกจากนี้นับแต่ข้าพเจ้ามาปกครองท้องที่นี้ (มากกว่า 3 ปีมาแล้ว) แต่ละปีข้าพเจ้าสามารถโปรดศีลล้างบาปพวกคาทอลิกใหม่ได้ประมาณ 100 คน และสำหรับอนาคตที่ค่อนข้างห่างไกลนั้น ข้าพเจ้าเริ่มมองเห็นว่าการเก็บเกี่ยวซึ่งพระเจ้าเป็นผู้เป็นเข้าให้ความช่วยเหลืออยู่นั้น จะอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นอีก แต่...แต่ยังไม่มี การสร้างโบสถ์เลย เนื่องจากเราไม่อาจเรียกกระท่อมเล็กๆ เก่าๆ ซึ่งสร้างเมื่อ 2-3 ปีมาแล้วว่าโบสถ์ได้ และกระท่อมนี้ซึ่งนับวันจะยิ่งพังทลายลง ถ้าเราไม่สะกิดใจไว้จะทำให้ชาวคาทอลิกโกรธแค้นที่ต้องมองดูบ้านทรุดโทรมของเราตั้งอยู่ระหว่างวัดสวยงามเป็นเลิศ 2 แห่งด้วยความอับอาย รววกกับว่าเป็นสิ่งทำทนายที่ถาวรระหว่าง ความผิดพลาดและความจริง

เราจำเป็นต้องมีโบสถ์อันสวยงามสักแห่งหนึ่งซึ่งจะเป็นเสมือนการประกาศศาสนาอันศักดิ์สิทธิ์ของเรา อย่างต่อเนื่อง และจะเป็นสิ่งที่ดึงดูดพวกนอกศาสนาที่มีจิตใจดีๆ ด้วย แต่ในการสร้างโบสถ์สวยงามนั้น จำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมาก และเงินนั้น ข้าพเจ้า บาทหลวงของข้าพเจ้า และพวกคาทอลิกใหม่ จำนวน 600-700 คนไม่มี

ดังนั้นข้าพเจ้าจึงมาจากแดนไกลเพื่อขอความช่วยเหลือจากท่าน โดยไม่มียศตำแหน่งอื่นใดนอกจาก ตำแหน่งมิชชันนารีผู้ยากจน ลูกน้องของสังฆมณฑลลาลาวาล โอ้! ข้าพเจ้าไม่อาจบอกกับท่านได้ว่าข้าพเจ้าล็งเลใจ มากเพียงใดก่อนตัดสินใจกระทำสิ่งนี้ อาจจะเป็นการรบกวนท่านมากเกินไป ข้าพเจ้ารู้ถึงความต้องการและ ภาระทั้งหมด ท่านทั้งหมดและการช่วยเหลือคนยากจนอันเกิดจากความเอื้อเฟื้อของพวกท่านดีเกินไป แต่ ผู้แทนพระสันตะปาปาของข้าพเจ้าสนับสนุนให้ข้าพเจ้าส่งจดหมายถึง ฯพณฯ และทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจดียิ่งขึ้น ว่า ฯพณฯ จะไม่ชุ่นเคืองกับการกระทำของข้าพเจ้า และในที่สุดข้าพเจ้าก็ตัดสินใจเขียนจดหมายฉบับนี้ด้วยความวางใจ พระสังฆราชแห่งดาโซท์ (d'A-zoth) พุดกับข้าพเจ้าว่า พระสังฆราชของท่านมีภาระต้องช่วยเหลือ คนยากจน แต่นั้นเป็นเพียงความพยายามเล็กน้อยอีกอย่างหนึ่งเท่านั้น จงขอร้อง ฯพณฯ ได้โปรดให้การ สนับสนุนการเรียไรเงินซึ่งท่านได้ส่งไป แล้วก็พุดคำสั้นๆ กำชับไปอีกเล็กน้อย และเงินจะกระหน่ำลงมาอย่าง มากมาย พวกเขาจะพากันไปพบท่านที่บ้านเณรของมิสซังต่างประเทศ ถนนบาค (Bac) หรือปฎิเสธคำขอของ ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าต้องขออภัยล่วงหน้าสำหรับจดหมายฉบับนี้ที่ยาวเกินไป”

ความใจกว้างของศาสนิกชนแห่งลาลาวาลนั้นมีมากมาย แต่เมื่อความช่วยเหลือของพวกเขามาถึงยัง ประเทศสยาม ผู้ที่สืบตำแหน่งแทนบาทหลวงเปอ็องในเขตสังฆมณฑลแปดริ้วได้ใช้เงินจำนวนนั้นสร้างโบสถ์ ซึ่ง บาทหลวงอันเป็นที่รักของเราเคยฝันไว้ ตัวท่านเองเคยเป็นอธิการบ้านเณรของมิสซังต่างประเทศซึ่งเป็น

ตำแหน่งที่ที่ประชุมอธิการและคณะมิชชันนารีในประเทศสยาม พม่า และคาบสมุทรมะละกาให้ความ
ไว้วางใจ...”

เมื่อบาทหลวงเป็อง อเล็กซิส (Péan Alexis) ได้รับเงินบริจาคจากคริสตชนที่เมืองลาวาล (Laval) ประเทศฝรั่งเศสเพื่อซื้อที่ดินสร้างวัด และในสมัยรัชกาลที่ 5 บาทหลวงอันตัน ชมิตต์ (Schmidt-Francois Joseph, พ.ศ. 2409-2447) ได้ก่อสร้างโบสถ์เก่าด้วยการก่ออิฐถือปูนสำเร็จ ใน พ.ศ. 2416 (ภาพที่ 2.3-1) และต่อมาภายหลังมีการสร้างอาคารอื่นๆเพิ่มเติม ได้แก่ บ้านพักบาทหลวง หอระฆัง วัดน้อย (Chapel) บ้านพักภคินี โรงเรียน ยุงข้าว และสุสาน เมื่อโบสถ์หลังเก่าอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม จึงมีการเรียรายเงินเพื่อสร้างโบสถ์หลังใหม่สำเร็จใน พ.ศ. 2515 และมีการก่อสร้างองค์ประกอบอื่นๆ ได้แก่ อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล ถ้าแม่พระ และมีที่อยู่อาศัยของคริสตชนอยู่รอบวัด นอกจากนี้วัดเซนต์ปอลยังมีองค์ประกอบของชุมชน ได้แก่ บ่อน้ำสาธารณะของวัด ระบบสวนผสมยกทรง ซึ่งมีมะพร้าวและหมากเป็นไม้หลัก และยังคงมีพืชพรรณธรรมชาติที่ขึ้นในพื้นที่น้ำกร่อย ได้แก่ ต้นโกกงาง ลำพู จาก หนองปลาหมอ ฯลฯ ในอดีตบริเวณหน้าชุมชนวัดเซนต์ปอล มีตลาดท้องถิ่น หรือตลาดน้ำที่ริมฝั่งแม่น้ำบางปะกง ประกอบด้วยเรือนแพ และเรือค้าขายจำนวนมาก ที่มีสินค้าและของทะเลมาค้าขายกันอย่างคึกคัก ตลาดท้องถิ่นได้หมดไปเมื่อมีการใช้รถยนต์และการใช้ถนนอย่างแพร่หลายหลัง พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา

ภาพที่ 2.3-1 โบสถ์หลังเก่าของวัดเซนต์ปอล

ชาวชุมชนวัดเซนต์ปอลซึ่งประกอบด้วย บาทหลวง ภคินี และคริสตชนในวัยต่างๆ ล้วนมีความรักในคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชุมชน นับเป็นชุมชนที่สามารถอนุรักษ์สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และภูมิวัฒนธรรมของชุมชนคาทอลิกที่ทรงคุณค่าและมีอัตลักษณ์ที่หาได้ยากในประเทศไทย

นอกจากนี้ชุมชนวัดเซนต์ปอลยังเป็นชุมชนสวนยกทรงที่ปลูกไม้ผล จำพวกหมวก มะพร้าว มะม่วง มะกรูด มะนาว ชะพลู ฯลฯ

นอกจากนี้ยังมีชุมชนคริสต์อื่นๆ ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ที่เกิดจากการเผยแพร่ศาสนาของบาทหลวงอันตัน ชมิตต์ เช่น ที่เมืองบางคล้า เมืองพนมสารคาม (ท่าเกวียน) รวมทั้งชุมชนคริสต์เกิดขึ้นใหม่ที่บ้านสระไม้แดง ตำบลคูยายหมี อำเภอสนามชัยเขต ซึ่งอพยพมาจากบ้านห้วยสะอาด ตำบลศรีชมพู อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดหนองคาย ใน พ.ศ. 2518 แล้วสร้างวัดนักบุญอันนาเพื่อประกอบพิธีกรรม

ชุมชนชาวคาทอลิกในจังหวัดนครนายก เกิดจากการอพยพของกลุ่มคนลาวเข้ามาตั้งถิ่นฐานและเป็นชุมชนที่เกิดจากการเผยแพร่คริสต์ศาสนาของบาทหลวงอันตน ซมิตต์ ตั้งแต่ พ.ศ.2419 เช่น ที่นครนายกและบ้านเล่า Anguste Pavie ได้บันทึกการเดินทางเยี่ยมชุมชนชาวคาทอลิกบ้านเล่า (วัดพระคริสต์ประจักษ์) ใน พ.ศ.2427 นอกจากนี้ยังมีวัดอื่นๆ เช่น วัดหัวไผ่ (ภาพที่ 2.3-2) วัดพระนางมารีอาปฏิสนธิณมล อำเภองค์รัักษ์ วัดนักบุญเปาโล อำเภอบ้านนา วัดนักบุญยอเซฟอุปถัมภ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

ชุมชนชาวคริสต์โรมันคาทอลิกในจังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ กลุ่มไทยเชื้อสายลาวที่อพยพจากจังหวัดชลบุรีมาตั้งหลักแหล่งที่บ้านโคกวัด ตำบลโคกปี่ อำเภอสรีมโหสถ แล้วสร้างวัดอารักษ์เทวดา นอกจากนี้ยังมีวัดคริสต์ในอำเภออื่นๆ เช่น วัดอัครเทวดามีคาแอล และวัดแม่พระที่พึ่งคริสตัง อำเภอปราจีนบุรี และวัดมารีสมภาพ ตำบลเมืองเก่า อำเภอกบินทร์บุรี

ภาพที่ 2.3-2 วัดหัวไผ่หลังแรก

บทที่ 3 รูปแบบสถาปัตยกรรม

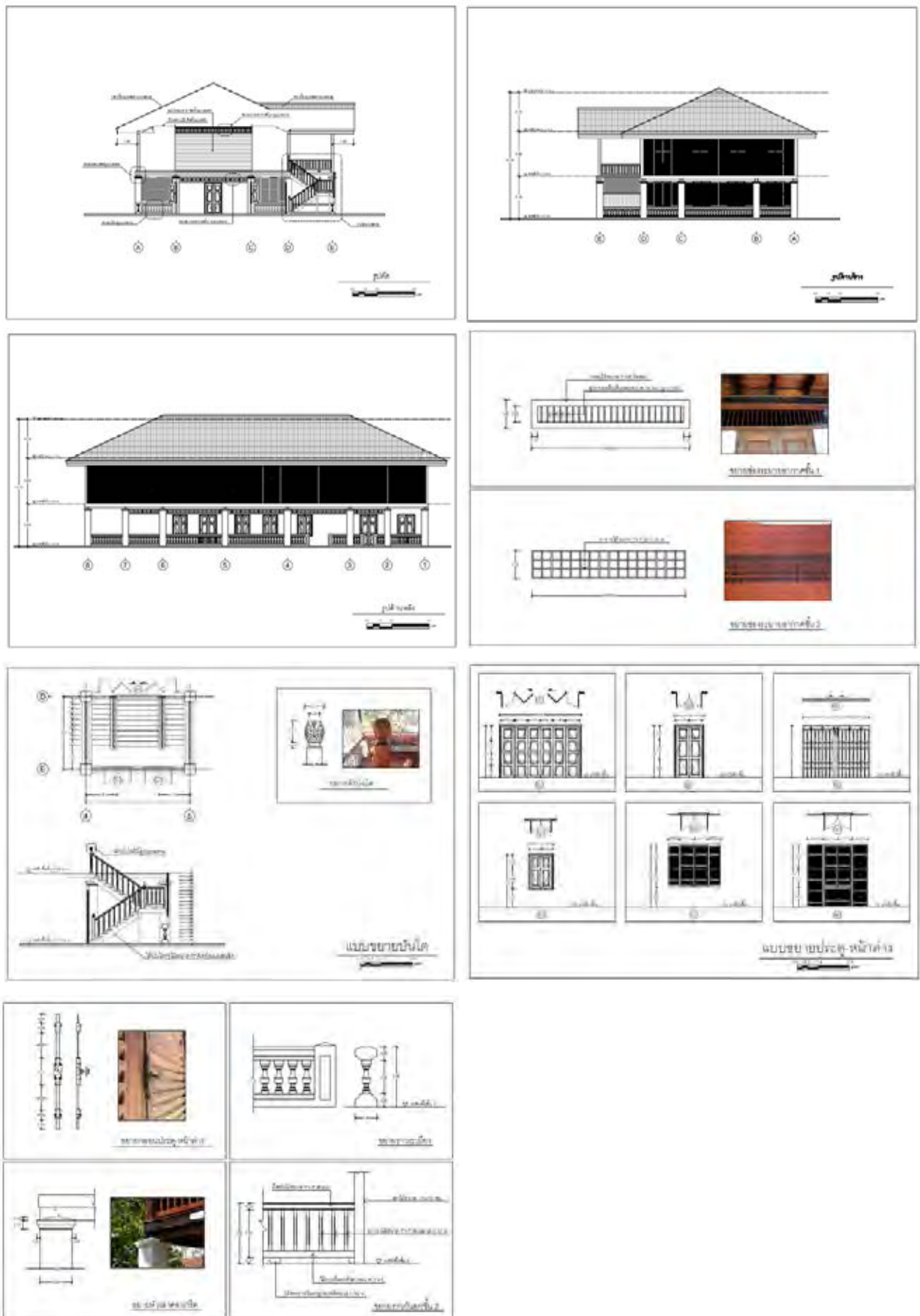
ในปัจจุบัน ชุมชนวัดเซนต์ปอล มีองค์ประกอบที่เป็นอัตลักษณ์ทางคริสต์ศาสนาโรมันคาทอลิก ซึ่งประกอบด้วย โบสถ์หลังเก่า โบสถ์หลังใหม่ อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล หอระฆังและศาลาท่าน้ำ โรงเรียนสันติภาพ สุสาน ถ้ำแม่พระ บ้านพักเจ้าอาวาส เรือนวัดน้อย ยุ้งข้าว และที่อยู่อาศัยของชาวคริสต์ นอกจากนี้ยังมีบ่อน้ำจืด และสวนยกทรงในชุมชนอีกด้วย

ได้มีการศึกษารูปแบบของสถาปัตยกรรมอาคารในวัดที่ควรจะมีการบูรณะโดยการรังวัดอาคาร (measure work) และเขียนด้วย autocad program ประกอบด้วยอาคารไม้ 5 หลังและโบสถ์เก่า ซึ่งเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ดังนี้

3.1 รูปแบบสถาปัตยกรรมบ้านพักพระสงฆ์

บ้านพักของเจ้าอาวาสวัดเซนต์ปอลสร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง กว้าง 15 เมตร ยาว 30 เมตร สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 ออกแบบโดยคุณพ่อมอง การ์เีย (Jean Carriere) โดยช่างก่อสร้างชาวจีน ลักษณะสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล (Colonial Architecture) ที่ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมตะวันตก เป็นบ้านสองชั้นมีบันไดแยกซ้ายและขวาต่อจากชานพัก (ซึ่งที่วัดแอนโทนีในเมืองฉะเชิงเทราฝั่งตรงข้ามของแม่น้ำบางปะกงก็มีอาคารเรียนที่มีบันไดคู่ในลักษณะเดียวกัน) ชั้นบนมีทางเดินและลูกกรงไม้เป็นราวกันตกโดยรอบอาคาร ช่วงกลางของอาคารเป็นที่โล่ง มีห้องด้านซ้ายและขวาเหมือนกันทั้งชั้นบนและชั้นล่าง บ้านพักบาทหลวงหลังนี้มีอายุมากกว่า 130 ปี ในอดีตนอกจากเป็นที่พักของบาทหลวงของวัดเซนต์ปอลแล้วยังเป็นที่พักอาศัยของบาทหลวงองค์อื่นๆ ที่เดินทางด้วยเรือผ่านบริเวณนี้

ภาพที่ 3.1-1 การรังวัดอาคารบ้านพักพระสงฆ์

นอกจากนี้ ยังมีการศึกษารูปแบบของรั้วบ้านพักพระสงฆ์ ประกอบด้วย เสารั้วหน้าประตูทางเข้าบ้าน เป็นเสาต้นใหญ่จำนวน 2 ต้น และเสารั้วต้นเล็กโดยรอบบ้าน จำนวน 15 ต้น

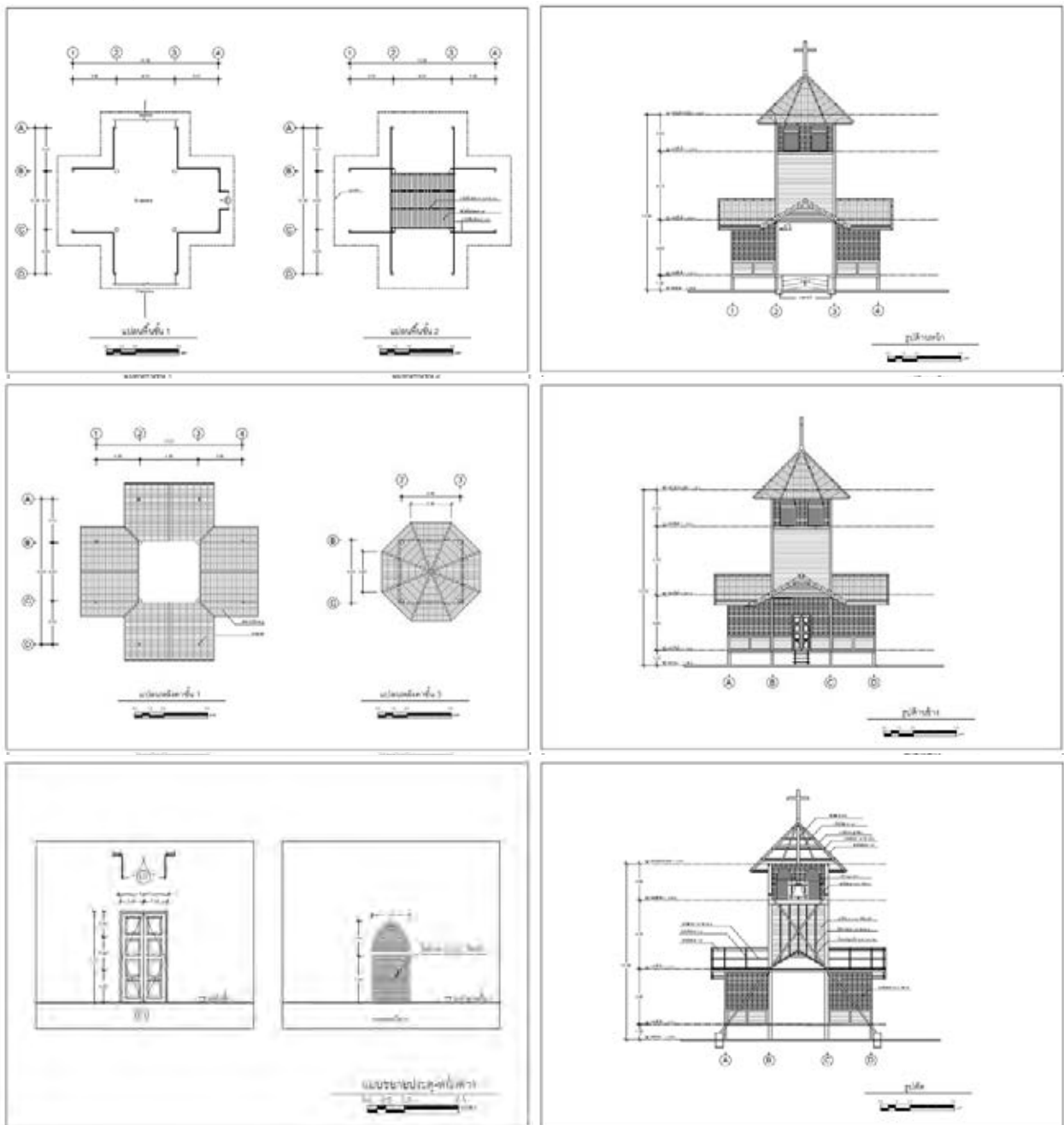

ภาพที่ 3.1-2 แบบรั้ววัดเซนตูปอล

3.2 รูปแบบสถาปัตยกรรมหอระฆัง

ในอดีตหอระฆังและศาลาทำน้ำของวัดเซนต์ปอลตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางปะกงและมีท่าเรือจ้าง ต่อมาที่ดินงอกเพิ่มขึ้นบริเวณหน้าหอระฆัง ชาวบ้านจึงขอสร้างบ้านในบริเวณที่ดินงอกซึ่งเป็นที่ของวัด และวัดได้สร้างทางเดินไม้และท่าเรือยื่นออกไป ต่อมาในพ.ศ. 2527 ได้มีการเปลี่ยนเป็นทางเดินไม้เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ปัจจุบันยังคงมีเรือจ้างที่หัวสะพานสำหรับข้ามฝั่งไปยังท่าเรือวัดแหลมใต้ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามแม่น้ำ

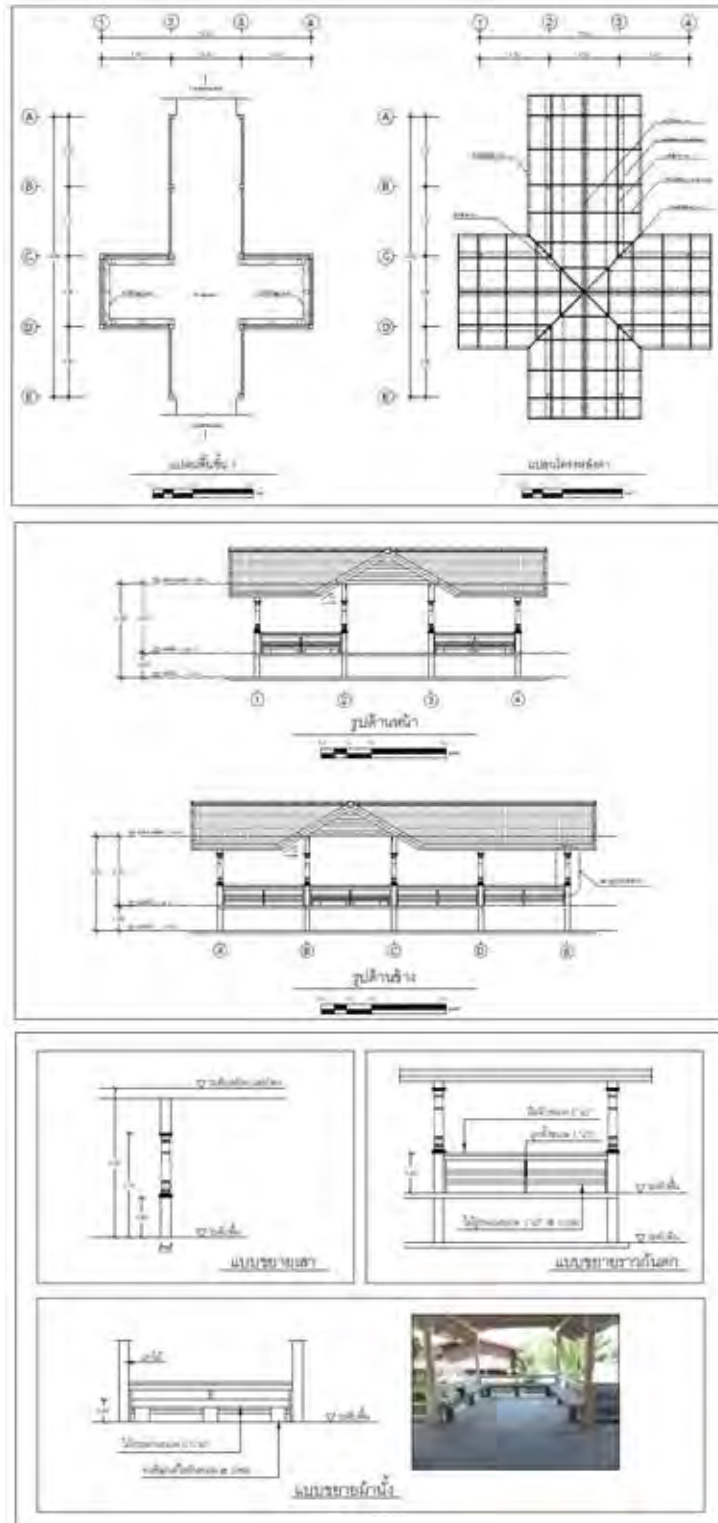
หอระฆังสร้างด้วยไม้สูง ประมาณ 16 เมตร สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 ตัวหอระฆังมีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้างด้านละ 4 เมตร เป็นผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน ผนังพื้นฐานหอระฆังเป็นรูปกากบาท กว้างด้านละ 11 เมตร หอระฆังสูง 3 ชั้น มีบันไดขึ้นไปยังระฆังซึ่งมีอยู่ 3 ใบ คือ ใบเล็ก(เสียงแหลม) ใบกลาง(เสียงกลาง) และใบใหญ่(เสียงทุ้ม) สร้างที่เมือง Dijon ประเทศฝรั่งเศส ในพ.ศ.2440

ภาพที่ 3.2-1 การรังวัดหอระฆัง

3.3 รูปแบบสถาปัตยกรรมศาลาทำน้ำ

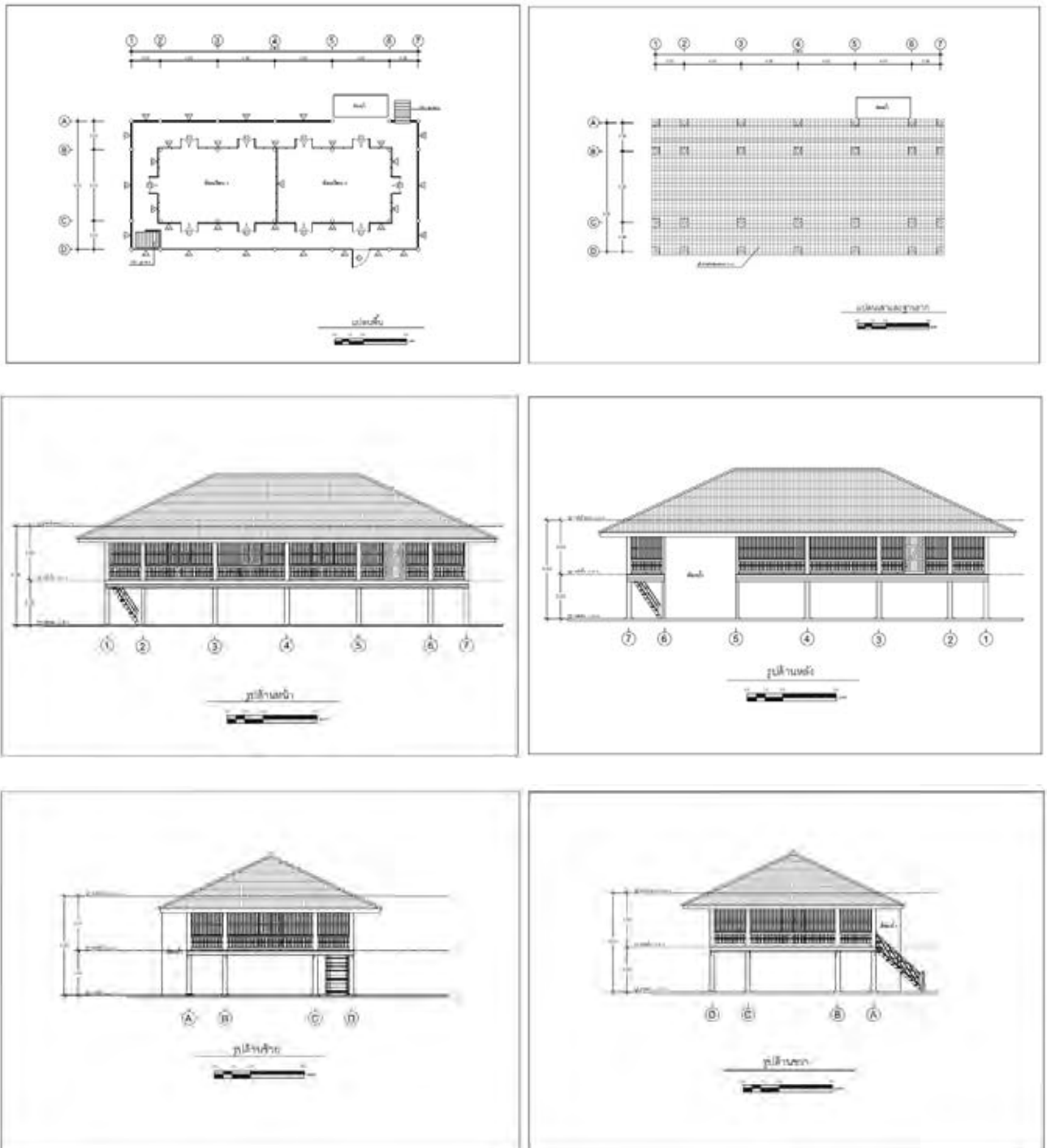
ศาลาทำน้ำอยู่ติดกับหอระฆัง สร้างด้วยไม้สัก มีลูกกรงสูง 1.20 เมตร โดยรอบยกเว้นช่องทางเดิน หลังคาเป็นจั่วจัตุรมุข ผังพื้นเป็นรูปไม้กางเขนซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของคริสต์ศาสนา กว้างประมาณ 11.50 เมตร ยาวประมาณ 14.60 เมตร

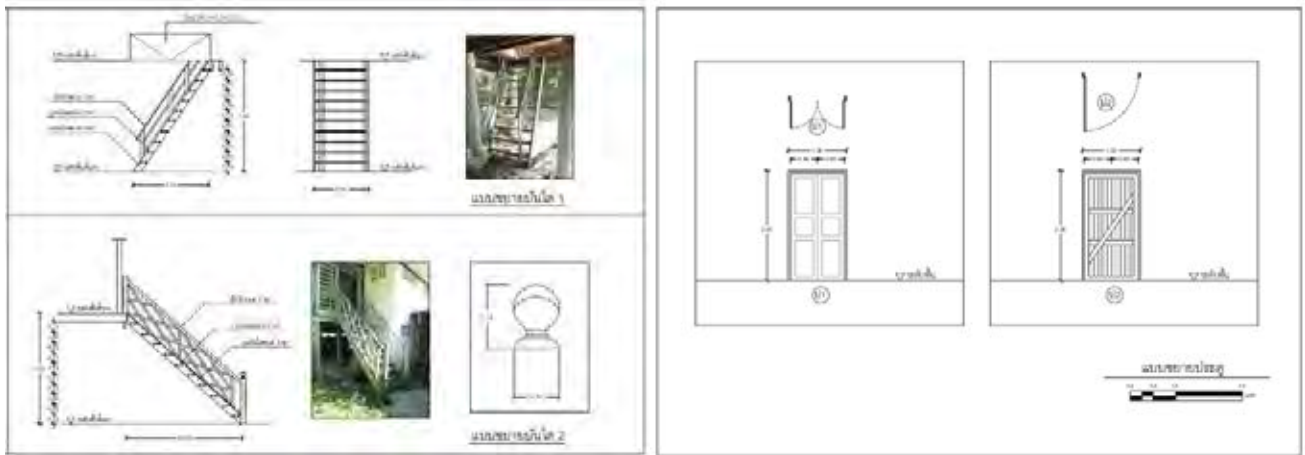

ภาพที่ 3.3-1 การรังวัดศาลาทำน้ำ

3.4 รูปแบบสถาปัตยกรรมเรือนวัดน้อยและบ้านพักภคินี

เรือนหลังนี้เคยใช้เป็นวัดน้อย (Chapel) ของคณะผู้ฝึกหัดในช่วงเวลาหนึ่ง (สัมภาษณ์อากาศ รุ่งเรือง ผล) ต่อมาในช่วง พ.ศ.2490 ใช้เป็นที่อยู่ของเด็กกำพร้าหญิงใน ลักษณะอาคารเป็นเรือนไม้ยกพื้นใต้ถุนสูง กว้าง 12 เมตร ยาว 23 เมตร หลังคาเป็นทรงปั้นหยาทาสีฟ้า กว้างประมาณ 12 เมตร ยาว 16 เมตร บันไดทางขึ้นบริเวณมุมของอาคาร ซึ่งเป็นบันไดที่มีฝาปิดจากภายใน ปัจจุบันมีการอนุรักษ์และปรับปรุงเรือนวัดน้อยเป็น “ศูนย์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนวัดเซนต์ปอล” โดยมีนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติของวัดและความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเปิดให้ผู้สนใจเข้าชมอีกด้วย

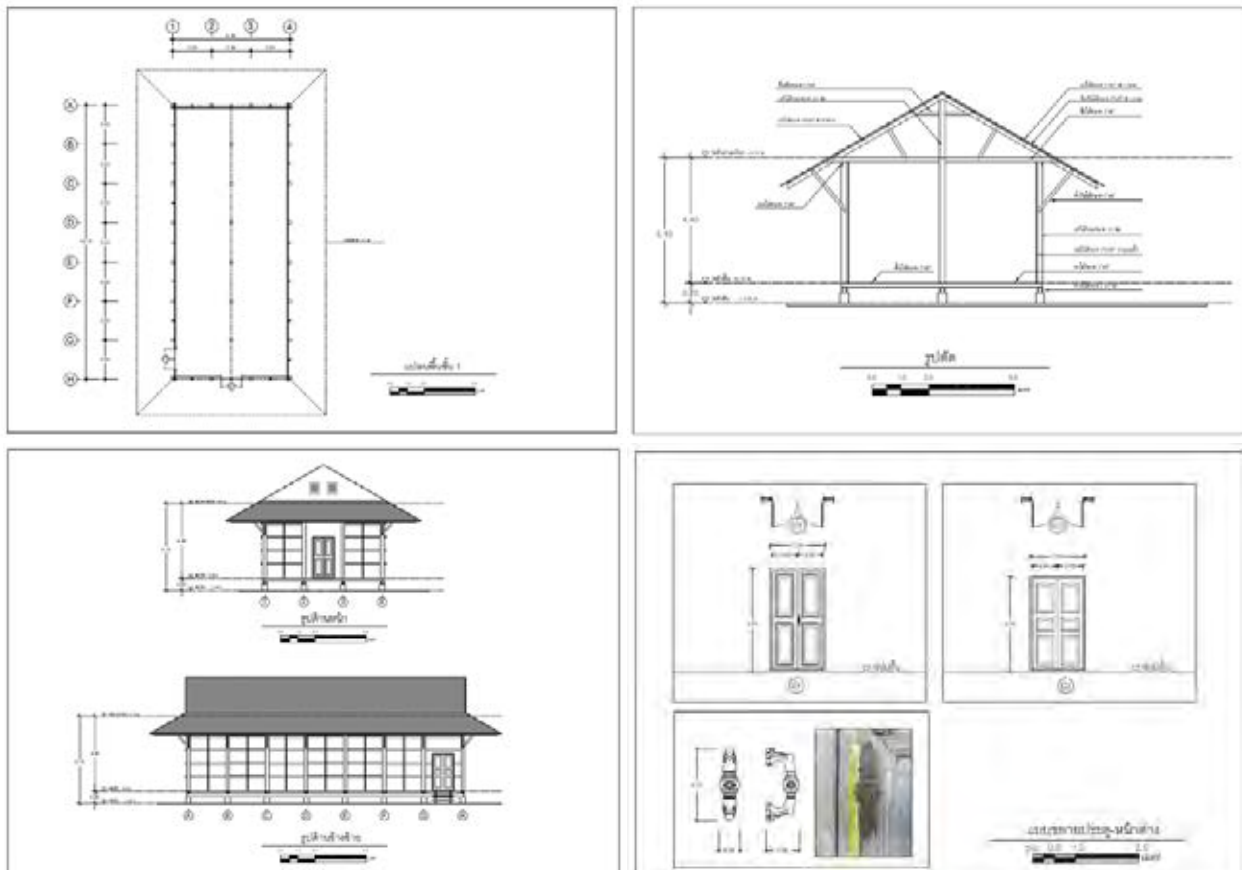

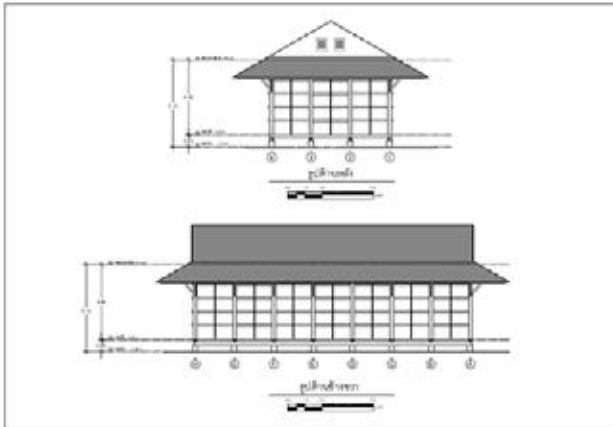

ภาพที่ 3.4-1 การรังวัดเรือนวัดน้อยและบ้านพักภคินี

3.5 รูปแบบสถาปัตยกรรมยั้งข้าว

ยั้งข้าวของวัดเขนตปอลยาวประมาณ 18 เมตร กว้างประมาณ 10 เมตร สร้างขึ้นเพื่อเก็บข้าวที่ขนมาจากที่นาของวัดในบริเวณคลองนครเนื่องเขต โดยที่ผู้เช่าที่ดินของวัดจ่ายค่าเช่าเป็นข้าว ในอดีตทางวัดใช้ข้าวนี้ในกิจการของวัด เลี้ยงเด็กกำพร้าที่เรียนและอาศัยในวัด ต่อมาเมื่อมีการแบ่งเขตสังฆมณฑลใหม่ จึงทำให้ที่นาในบริเวณคลองนครเนื่องเขตมิได้ขึ้นกับวัดเขนตปอลอีกต่อไป จึงไม่มีข้าวขนมาเก็บภายในยั้งข้าวอีกต่อไป ปัจจุบันมีโครงการจะจัดสร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้ของวัด

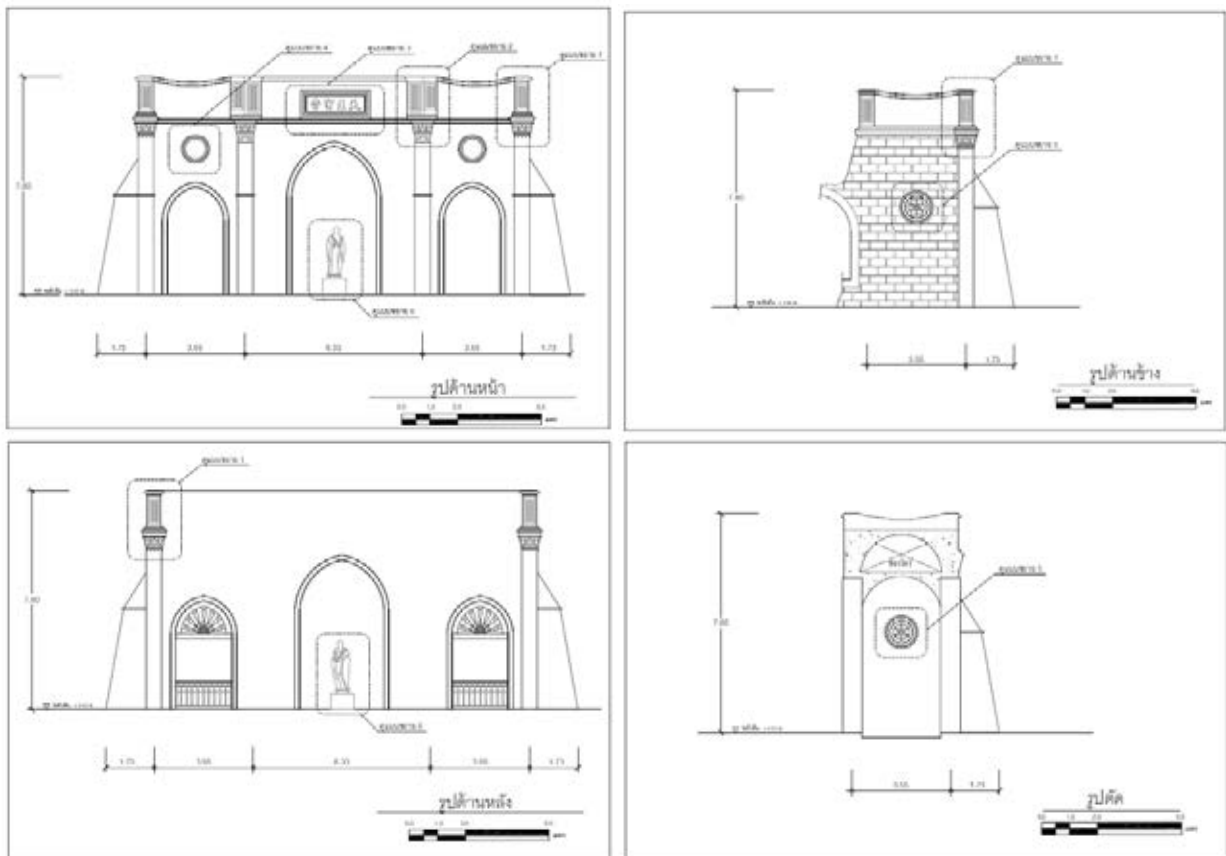

ภาพที่ 3.5-1 การรังวัดยั้งข้าว

3.6 รูปแบบสถาปัตยกรรมโบสถ์เก่า

โบสถ์หลังนี้เป็นโบสถ์หลังที่ 3 ของวัด สร้างเสร็จและทำพิธีมหาบูชาμισซาครั้งแรกเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2416 ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแบบโกธิค (Gothic) เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ผนังรับน้ำหนักอาคาร (wall baring) ผนังของโบสถ์เป็นรูปไม้กางเขน เรียกโบสถ์ลักษณะนี้ว่า Basilic (ภาพที่ 2) ในปี พ.ศ.2513 มีการฉลองวัดอายุครบ 100 ปี และมีการก่อสร้างโบสถ์หลังใหม่ จึงมีการรื้อโบสถ์หลังเก่าแต่ไม่สามารถรื้อผนังด้านหน้าได้ ในปัจจุบันจึงคงเหลือแต่ผนังด้านหน้า (façade) และประตูกลางซึ่งหันเข้าหาแม่น้ำบางปะกง โบสถ์หลังนี้เป็นหลักฐานยืนยันว่าก่อสร้างโดยช่างชาวจีน และเป็นวัดของชุมชนชาวจีน เนื่องจากด้านเหนือประตูทางเข้าโบสถ์มีตัวอักษรจีนปูนปั้นอ่านเป็นภาษาแต้จิ๋วว่า “เทียนจู้เซี่ยกั้ง” หมายความว่า “บ้านของพระเจ้า” นับเป็นโบสถ์โรมันคาทอลิกที่มีอายุกว่า 140 ปี ที่ยังคงเหลืออยู่ ซึ่งมีอายุมากกว่าโบสถ์หลังอื่นๆ ที่ยังคงอยู่ในภาคตะวันออก

ภาพที่ 3.6-1 การรั้งวัดโอบสถเก่า

วัดเซนต์ปอลตั้งอยู่ริมแม่น้ำ ดังนั้น โอบสถหลังเดิม หอระฆัง และศาลาทำน้ำ จิ้งหันทิศ (orientation) เข้าสู่แม่น้ำ ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก เมื่อมีการสร้างถนนเข้าสู่ชุมชน โอบสถหลังใหม่ อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล และถ้ำแม่พระ จิ้งหันทิศสู่ถนนทางเข้า ในปัจจุบัน อาคารต่าง ๆ ตั้งอยู่โดยรอบทางเดินอันศักดิ์สิทธิ์รอบโอบสถหลังใหม่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของวัดและชุมชน

นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบของชุมชนคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกอื่นๆ ได้แก่

3.7 โอบสถใหม่วัดเซนต์ปอล

เนื่องจากโอบสถหลังเก่าอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม จึงมีการหาทุนจากผู้มีจิตศรัทธา เมื่อสร้างเสร็จแล้วทำพิธีเสก เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2515 ลักษณะอาคารเป็นสถาปัตยกรรมร่วมสมัย หลังคาทรงจั่วแบบเรือนไทยประยุกต์ สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กหันไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาพที่ 3.7-1 โอบสถใหม่วัดเซนต์ปอล

3.8 อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล

สร้างขึ้นหลังจากการสร้างโบสถ์วัดเซนต์ปอลแห่งใหม่ เป็นรูปหล่อให้นักบุญเปาโลประทับยืนอยู่บนเสา ทรงกลมหันหน้าไปทางถนนเข้าวัด จุดที่ตั้งอนุสาวรีย์เป็นพระแท่นบูชาเดิมของโบสถ์หลังเก่า

ภาพที่ 3.8-1 อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล

3.9 โรงเรียนสันติภาพ

ในสมัยบาทหลวงแบร์เบต์ (Perbet) เป็นเจ้าอาวาสวัดเซนต์ปอลต่จากบาทหลวงอันตน ชมิตต์ได้เปิดโรงเรียนฝึกหัดครูอนุบาล ชื่อว่า โรงเรียนนักบุญทาร์ซิซิโอเพื่อผลิตครูออกไปประจำวัดต่างๆ ซึ่งต่อมาได้ยุบรวมกันกับโรงเรียนเซนต์ปอล และย้ายที่สุุดกิจการโรงเรียนต้องยุบไปในปี พ.ศ. 2484 ช่วงสงครามอินโดจีน เมื่อสงครามสงบบาทหลวงกาเรอ (Carrière Jean) จึงเปิดโรงเรียนขึ้นใหม่เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2488 ตั้งชื่อว่า โรงเรียนสันติภาพ เนื่องจากวันเปิดโรงเรียนตรงกับวันที่รัฐบาลประกาศวันสงบศึก เรียกว่า วันสันติภาพ ต่อมาในปี พ.ศ. 2491 ได้จัดตั้งนวกสถาน เพื่ออบรมเด็กหญิงและฝึกหัดตั้งให้เป็นนักบวช และให้ได้รับการศึกษาวิชาสามัญด้วย จึงขยายชั้นเรียนจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปี พ.ศ. 2534 มีการรื้อถอนอาคารไม้ทั้ง 2 หลัง เพื่อสร้างอาคารเรียนซึ่งเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 3 ชั้น ที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ปัจจุบันโรงเรียนสันติภาพเป็นโรงเรียนประถมศึกษา ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากวัดเซนต์ปอลและงบประมาณเสริมจากกระทรวงศึกษาธิการ ภายในรั้วโรงเรียนด้านติดกับโบสถ์เก่ามีต้นพิกุลเก่าแก่ของชุมชน 4 ต้น

ภาพที่ 3.9-1 โรงเรียนสันติภาพ

3.10 ถ้ำแม่พระ

ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าของโบสถ์วัดเซนต์ปอลติดกับบ่อน้ำของวัดเซนต์ปอล คนในชุมชนได้ร่วมกันโดยเลียนแบบถ้ำแม่พระที่เมืองลัวร์ด (Lourde) ในประเทศฝรั่งเศส

ภาพที่ 3.10-1 ถ้ำแม่พระ

3.11 สุสาน

สุสานเป็นองค์ประกอบสำคัญของชุมชนวัดเซนต์ปอลตั้งอยู่ทางด้านเหนือของวัด มีการฝังศพของคริสตชนอยู่เรียงราย ต้นไม้ส่วนใหญ่ในสุสาน คือต้นมะขาม นอกจากนี้ คนในชุมชนยังมีความสามารถในการประดิษฐ์โลงศพสำหรับคริสตชน

ภาพที่ 3.11-1 สุสาน

ชุมชนวัดเซนต์ปอลเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ของการตั้งถิ่นฐาน โดยมีบาทหลวงชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ก่อตั้งวัดและชุมชน มีกลุ่มคนจีนอพยพเป็นลูกวัด โดยมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะของชุมชน คือ 1) ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และระบบนิเวศ 2) กลุ่มชาติพันธุ์ 3) ความเชื่อของกลุ่มสังคม 4) รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบอาณานิคมของอาคารต่างๆในวัดและชุมชน และ 5) โครงข่ายแม่น้ำลำคลองและถนน ทำให้เกิดเป็นชุมชนที่อัตลักษณ์แห่งหนึ่งในลุ่มน้ำบางปะกง นอกจากนี้ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนวัดเซนต์ปอลที่บอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนคริสตศาสนาโรมันคาทอลิกแห่งแรกในพื้นที่ริมน้ำบางปะกง

บทที่ 4

กระบวนการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม

4.1 การมีส่วนร่วมของภาคีต่าง ๆ

การอนุรักษ์วัดเซนต์ปอล เริ่มตั้งแต่กระบวนการศึกษาด้านความสำคัญทางประวัติศาสตร์และมรดกทางวัฒนธรรมในพ.ศ.2550 โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดพิมพ์หนังสือเพื่อใช้ในการอ้างอิง ชื่อว่า “แผนที่สิ่งแวดล้อมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนวัดเซนต์ปอล อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา” (ภาพที่ 4.1-1)

ภาพที่ 4.1-1 แผนที่สิ่งแวดล้อมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนวัดเซนต์ปอล อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ภาพที่ 4.1-2 หนังสือพินวิถีไท จิตวิญญาณชุมชนลุ่มน้ำบางปะกง

ต่อมาในพ.ศ.2554 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยคณาจารย์ 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศิลาพัชรนันท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรรณภา พิมพ์วิริยะกุล และอาจารย์ ดร.วันชัย มงคลประดิษฐ์ ได้ศึกษาวิจัยรูปแบบทางสถาปัตยกรรม ออกแบบศูนย์การเรียนรู้วิถีชุมชนวัดเซนต์ปอล โดยใช้ข้อมูลของวัด และได้จัดพิมพ์หนังสือ “พินวิถีไท จิตวิญญาณชุมชนลุ่มน้ำบางปะกง” (ภาพที่ 4.1-2)

วัดเซนต์ปอลและคณาจารย์ผู้วิจัยได้ร่วมประชุมกับสภาวัด เพื่อจัดลำดับการอนุรักษ์อาคารไม้ ซึ่งมีอายุ 80-130 ปีขึ้นไป ได้ผลการจัดลำดับ ดังนี้

- 1) บ้านพักพระสงฆ์
- 2) หอระฆัง 3) และศาลาท่าน้ำ เนื่องจากเป็นอาคารที่สร้างติดกัน ดังนั้น การอนุรักษ์จึงควรดำเนินการพร้อมกัน
- 4) เรือนวัดน้อย หรือที่คนในชุมชนเรียกว่า บ้านสีฟ้า เนื่องจากในช่วงที่ดำเนินการอนุรักษ์ อาคารนี้ทาสีฟ้า อย่างไรก็ตาม มีการบอกเล่าว่าแต่เดิมมิได้ทาสีฟ้ามาก่อน และทางวัดมีโครงการจะอนุรักษ์และปรับปรุงเป็น “ศูนย์การเรียนรู้ด้านศาสนา”
- 5) ยุงข้าว เนื่องจากสภาพของยุงข้าวอยู่ในสภาพค่อนข้างทรุดโทรม ทางวัดมีโครงการอนุรักษ์อาคารและปรับปรุงเป็น “ศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนวัดเซนต์ปอล”
วัดเซนต์ปอล ได้เริ่มรณรงค์ในการขอรับบริจาคเพื่อการอนุรักษ์อาคารไม้ทั้ง 5 หลัง ทั้งที่เป็นวัสดุก่อสร้างและเงินบริจาค ดังนี้

4.2 วัสดุก่อสร้างที่ได้รับบริจาค

- 1) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบริจาคกระเบื้องมุงหลังคา ผ่านบริษัท กระเบื้องกระดาศไทย จำกัด ในเครือบริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด
- 2) บริษัท ทีโอเอ เพนท์ (ประเทศไทย) จำกัด บริจาคผลิตภัณฑ์รักษาเนื้อไม้และสีทาอาคาร
- 3) บริษัท เดคคอร์มาร์ท จำกัด บริจาคกระเบื้องปูพื้น
- 4) บริษัท ไทยโตชิบาไลท์ติ้ง จำกัด บริจาคหลอดไฟ

4.3 เงินบริจาค

- 1) ครอบครัว “ศรีพิจารณ์” นำโดยอาจารย์ภคินี นิยมเหตุ บริจาคเงินเพื่ออนุรักษ์หอระฆังและศาลาท่าน้ำ
- 2) คริสตชนในชุมชนวัดเซนต์ปอลและวัดอื่นๆ
- 3) ผู้มีจิตศรัทธาอื่นๆ

4.4 การดำเนินการอนุรักษ์

การหาทุนในการอนุรักษ์อาคารไม้ จำนวน 5 หลัง ซึ่งได้มีการจัดลำดับดังนี้ คือ บ้านพักเจ้าอาวาส หอระฆัง ศาลาท่าน้ำ บ้านพักภคินี (หลังเดิม) และยุงข้าว ได้ดำเนินการร่วมกับวัดเซนต์ปอลและชุมชน

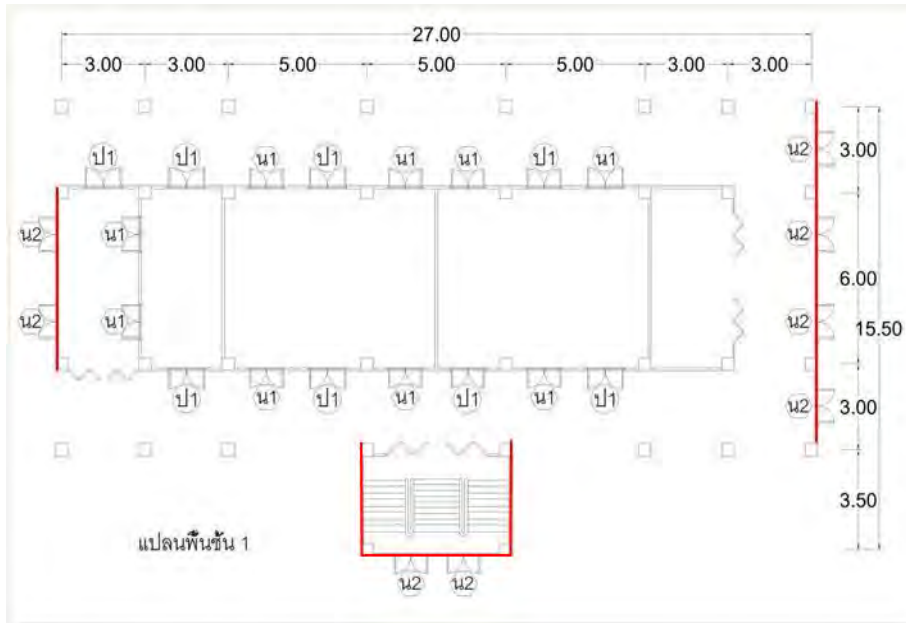
ในการขอรับการสนับสนุนวัสดุก่อสร้าง คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการขอรับวัสดุก่อสร้างจากผู้ผลิตและผู้จำหน่าย ในช่วง พ.ศ. 2557 – 2559 ดังนี้

4.4.1 ผลิตภัณฑ์รักษาเนื้อไม้และสีทาอาคาร

ในการขอรับบริจาคสีเพื่อการบูรณะอาคารต่างๆ ได้มีการคำนวณพื้นที่งานสี (paint coverage) รายอาคาร ดังต่อไปนี้

ก. รายการคำนวณพื้นที่งานสีบ้านพักพระสงฆ์

รายการคำนวณพื้นที่งานสี บ้านพักพระสงฆ์ วัดเขนตปอล

พื้นที่สีงานไม้ชั้น 1

ผนังและหน้าต่างบานเกร็ด น2

กว้าง 6.0 ม. สูง 3.0ม. จำนวน 2 ผนัง $(6 \times 3 \times 2) = 36$ ตร.ม.
 กว้าง 5.0 ม. สูง 2.0ม. จำนวน 1 ผนัง $(5 \times 2 \times 1) = 10$ ตร.ม.
 กว้าง 3.5 ม. สูง 2.0ม. จำนวน 2 ผนัง $(3.5 \times 2 \times 2) = 14$ ตร.ม.
 กว้าง 3.0 ม. สูง 3.0ม. จำนวน 2 ผนัง $(3 \times 3 \times 2) = 18$ ตร.ม.
 รวมพื้นที่ภายนอกและภายใน $(36+10+14+18) \times 2 = 156$ ตร.ม.
 พื้นที่บานเกร็ดต่อ 1 ตร.ม. = $[(0.05 \times 2) + (0.025 \times 2)] \times 19 = 2.85$ ตร.ม.
 ดังนั้น พื้นที่ทาสีจริง $(156 \times 2.85) = 444.6$ ตร.ม.

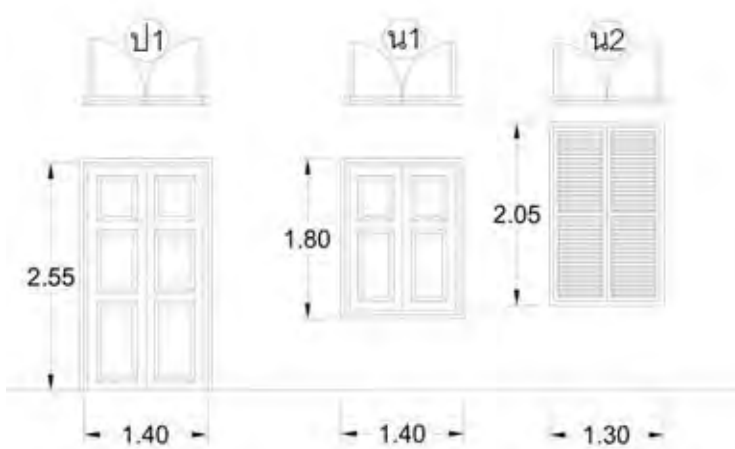
ใต้พื้นชั้น 2

$27.0 \times 12.0 = 324$ ตร.ม.
 ตงไม้พื้นที่ = 6 ตร.ม. จำนวน 19 ท่อน = 114 ตร.ม.

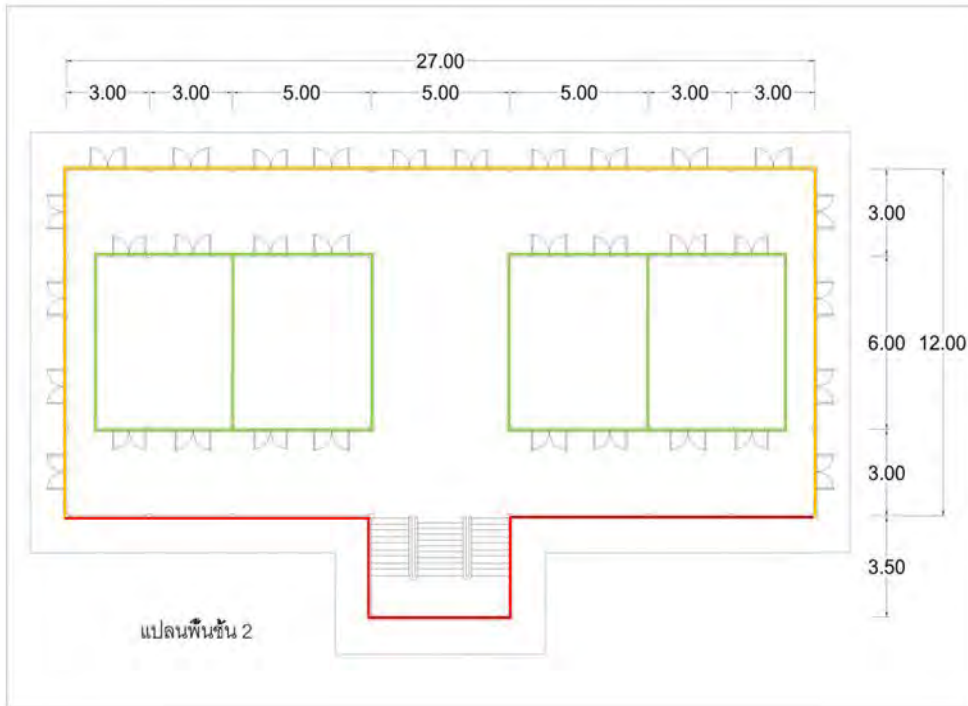
ประตู-หน้าต่าง

พื้นที่ ป1 ขนาด 2.55×1.4 จำนวน 8 บาน = 28.56 ตร.ม.
 พื้นที่ น1 ขนาด 1.4×1.8 จำนวน 9 บาน = 22.68 ตร.ม.
 รวมพื้นที่ภายนอก-ใน $(28.56+22.68) \times 2 = 102.48$ ตร.ม.

รวมพื้นที่งานสีทาไม้ชั้น 1 ทั้งหมด 661 ตร.ม.

ภาพที่ 4.4.1-1 รายการคำนวณพื้นที่งานสี บ้านพักพระสงฆ์ ชั้น1

ภาพที่ 4.4.1-2 รายการคำนวณพื้นที่งานสี บ้านพักพระสงฆ์ ชั้น 2

พื้นที่สีงานไม้ชั้น 2

พื้นที่ชั้น 2 $27.0 \times 12.0 = 324$ ตร.ม.

ผนังห้อง+ประตูหน้าต่าง

กว้าง 5.0ม. สูง 3.75 ม. จำนวน 8 ผนัง $(5 \times 2.8 \times 8) = 112$ ตร.ม.

กว้าง 6.0ม. สูง 3.75 ม. จำนวน 6 ผนัง $(6 \times 2.8 \times 6) = 100.8$ ตร.ม.

รวมพื้นที่ด้านนอก-ใน $(150+135) \times 2 = 570$ ตร.ม.

ผนังและหน้าต่างบานเกร็ดรอบนอก 3 ด้าน

กว้าง 12.0 ม. สูง 2.8 ม. จำนวน 2 ผนัง $(12 \times 2.8 \times 2) = 67.2$ ตร.ม.

กว้าง 27.0 ม. สูง 2.8 ม. จำนวน 1 ผนัง $(27 \times 2.8 \times 1) = 75.6$ ตร.ม.

รวมพื้นที่ภายนอก-ใน $(67.2+75.6) \times 2 = 142.8$ ตร.ม.

พื้นที่บานเกร็ดต่อ 1 ตร.ม. = $[(0.05 \times 2) + (0.025 \times 2)] \times 19 = 2.85$ ตร.ม.

ดังนั้น พื้นที่ทาสีจริง $(142.8 \times 2.85) = 407$ ตร.ม.

ฝ้าเพดานชั้น 2

ชายคายยื่นด้านละ 1.50 ม. กว้าง 15.0ม. ยาว 30.0ม. $(15 \times 30) = 450$ ตร.ม.

ราวกันตก และเสาด้านหน้า

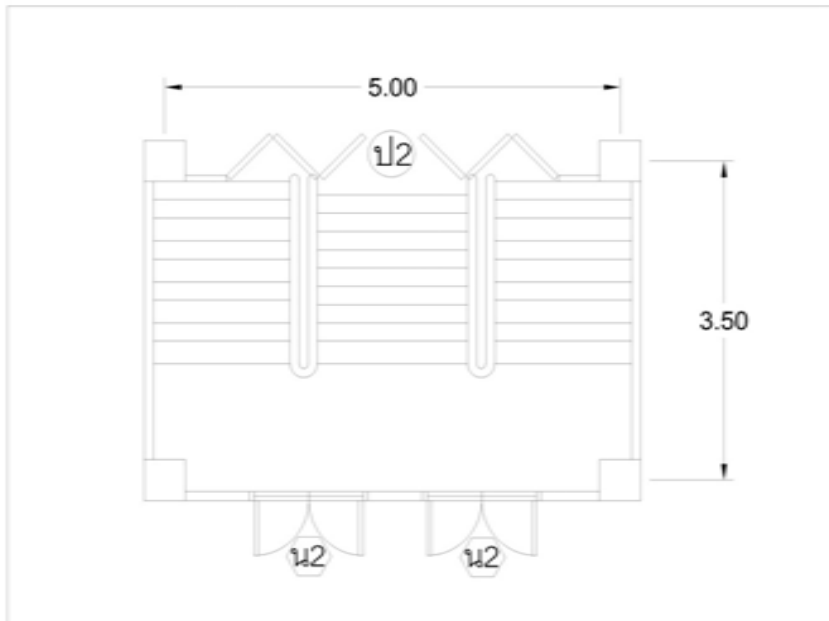
ลูกตั้งพื้นที่ $(0.05 \times 0.70 \times 4) = 0.14$ ตร.ม. มี 120 ท่อน = 16.8 ตร.ม.

ลูกนอนพื้นที่ $(0.27 \times 2 \times 34.0) = 18.58$ ตร.ม.

รวมพื้นที่ราวกันตก = 35.38 ตร.ม.

เสา $(0.17 \times 4 \times 2.80) = 1.91$ ตร.ม. จำนวน 10 ต้น = 19.1 ตร.ม.

รวมพื้นที่งานสีทาไม้ชั้น 2 ทั้งหมด 1,661 ตร.ม.

บันได

ลูกนอน $(0.25 \times 5.0) = 1.25$ ตร.ม. จำนวน 9 ชั้น = 11.25 ตร.ม.

ลูกตั้ง $(0.15 \times 5.0) = 0.75$ ตร.ม. จำนวน 10 ชั้น = 7.5 ตร.

พื้นชานพัก $(1.40 \times 5.0) = 7$ ตร.ม.

ใต้พื้นบันได (3.5×5.0) 17.5 ตร.ม

ราวจับบันได $(0.18 \times 2.0 \times 4) = 1.44$ ตร.ม.

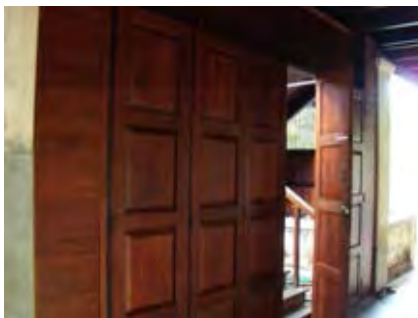
ลูกกรงบันได $(0.15 \times 0.8) = 0.12$ ตร.ม. จำนวน 40 ท่อน = 4.8 ตร.ม.

ผนังและประตู ป2 $(5.0 \times 3.0) = 15$ ตร.ม. (ด้านนอก-ใน) = 30 ตร.ม.

ผนังและหน้าต่างบานเกร็ด น2 $(3.5 + 3.5 + 5) \times 2.0 = 24$ ตร.ม. (ด้านนอก-ใน) = 48 ตร.ม.

ประตูใต้บันได $(1.5 \times 1.5) = 2.25$ ตร.ม. จำนวน 2 บาน = 4.5 ตร.ม.

รวมพื้นที่งานสีทาบันไดทั้งหมด 131.99 ตร.ม.

ประตู ป2

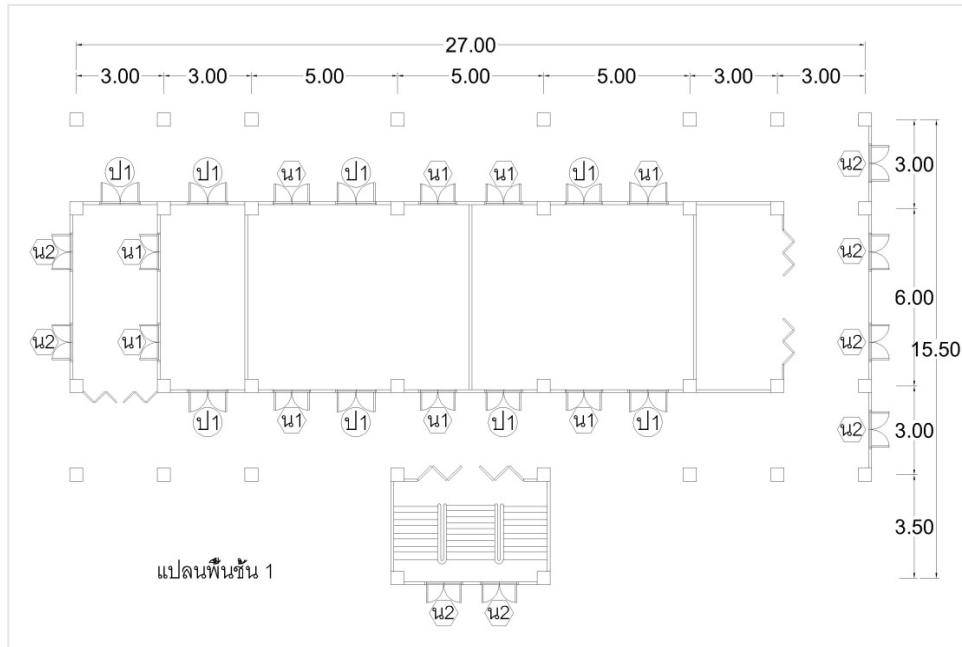

ประตูใต้บันได

ชั้นบันไดและราวจับ

ภาพที่ 4.4.1-3 รายการคำนวณพื้นที่งานสี บริเวณบันไดบ้านพักพระสงฆ์

ราวระเบียง

พื้นที่สีงานคอนกรีตชั้น 1

เสาและผนังคอนกรีต

เสา $(0.45 \times 3.0 \times 4) = 5.4$ ตร.ม. จำนวน 34 ต้น = 183.6 ตร.ม.

ผนังคอนกรีต $(21.0 \times 3.0 \times 2) = 126$ ตร.ม. (ด้านนอก-ใน) = 252 ตร.ม.

$(6.0 \times 3.0 \times 4) = 72$ ตร.ม. (ด้านนอก-ใน) = 144 ตร.ม.

หักลบประตูหน้าต่างคงเหลือพื้นที่คอนกรีต $(396 - 47.18) = 349.29$ ตร.ม.

ราวระเบียง

ลูกนอนพื้นที่ 1.3 ตร.ม. ยาว 90 เมตร $(1.3 \times 90) = 117$ ตร.ม.

ลูกตั้งพื้นที่ $(0.6 \times 0.6) = 0.36$ จำนวน 310 ต้น = 111.6 ตร.ม.

เสาราวระเบียง $(0.3 \times 1.0 \times 4) = 1.2$ ตร.ม. จำนวน 12 ต้น = 14.4 ตร.ม.

รวมพื้นที่ราวระเบียง 277.29 ตร.ม.

รวมพื้นที่งานสีคอนกรีตชั้น 1 ทั้งหมด 627 ตร.ม.

ภาพที่ 4.4.1-4 รายการคำนวณพื้นที่สีงานคอนกรีตชั้น 1 บ้านพักพระสงฆ์

ตารางสรุปพื้นที่สีงานไม้ทั้งหมด

บริเวณ	พื้นที่สี (ตร.ม.)
<u>ชั้น 1</u>	
ประตู-หน้าต่าง	102.48
ผนังและหน้าต่างบานเกร็ด	444.60
ใต้พื้นชั้น 2	438
<u>ชั้น 2</u>	
พื้นชั้น 2	324
ผนังห้อง+ประตูหน้าต่าง	425.6
ผนังและหน้าต่างบานเกร็ดรอบนอก 3 ด้าน	407
ฝ้าเพดานชั้น 2	450
ราวกันตก และเสาด้านหน้า	35.38
เสา	19.1
<u>บันได</u>	131.99
รวมพื้นที่งานไม้ (ตร.ม.)	2,779

ข. รายการคำนวณพื้นที่งานสีหระซัง

	โครงสร้างไม้หระซัง	พื้นที่ทาสี (ตารางเมตร)	รวม	ภาพถ่าย
เสา	- เสาไม้กลม ขนาด $\varnothing$ 0.25 ม. ยาว 11 ม. จำนวน 4 ท่อน - เสาไม้สี่เหลี่ยม 0.15 x 0.15 ม. ยาว 3.8 ม. จำนวน 8 ท่อน	พื้นที่ 69.12 พื้นที่ 18.24	87.36	
พื้นไม้ชั้น 1	- พื้นไม้ ขนาดกว้าง 2.8 x 4.2 ม. 2 ชุด ทาสีสองด้าน - ตงไม้ ขนาด 1.5" x 6" ยาว 2 ม. จำนวน 12 ท่อน	พื้นที่ 47.1 พื้นที่ 9.15	56.25	
พื้นไม้ชั้น 2	- พื้นไม้ขนาดกว้าง 4.2 x 4.2 ม. ทาสีสองด้าน - ตงพื้นชั้น 2 ขนาด 1.5" x 8" ยาว 4.5 ม. จำนวน 4 ท่อน	พื้นที่ 35.28 พื้นที่ 8.67	43.95	
พื้นไม้ชั้น 3	- พื้นไม้ขนาดกว้าง 4.2 x 4.2 ม. ทาสีสองด้าน - ตงไม้ชั้น 3 ขนาด 4" x 6" ยาว 4.5 ม. จำนวน 4 ท่อน	พื้นที่ 35.28 พื้นที่ 9.15	44.43	
ผนังไม้ชั้น 1	- ผนังไม้ดินอนสูง 1 ม. ยาว 24 ม. ทาสีสองด้าน - ผนังไม้ดินอนสูง 1 ม. ยาว 4.25 ม. ทาสีสองด้าน - ผนังไม้ 2" ตีตารางช่องเว้นช่อง สูง 2.8 ม. ยาว 24 ม. ทาสีสองด้าน - ผนังไม้ตีตาราง 2" ช่องเว้นช่อง สูง 2.8 ม. ยาว 4.25 ม. ทาสีสองด้าน (รวมประตู)	พื้นที่ 48.0 พื้นที่ 8.5 พื้นที่ 67.2 พื้นที่ 11.9	135.6	

ผนังไม้ชั้น 2	<ul style="list-style-type: none"> - ผนังไม้ตีนอนซ้อนเกร็ด สูง 4.7 ม. ยาวรวม 17.0 ม. ทาสีสองด้าน - ไม้โครงคร่าว ขนาด 1.5" x 3" สูง 4.7 ม. จำนวน 24 ท่อน 	ผนังที่ 159.8 ผนังที่ 25.79	185.6	
ผนังไม้ชั้น 3	<ul style="list-style-type: none"> - ผนังไม้ 2" ตีตารางช่องเว้นช่อง สูง 2.5 ม. ยาวรวม 17 ม. ทาสีสองด้าน *(รวมช่องหน้าต่าง) 	ผนังที่ 42.5	42.5	
โครงหลังคาชั้น 1	<ul style="list-style-type: none"> - คานไม้ขนาด 1.5" x 8" ยาว 4.2 ม. จำนวน 8 ท่อน - ตงไม้ขนาด 1.5" x 6" ยาว 4.5 ม. จำนวน 12 ท่อน - คั้งไม้ขนาด 1.5" x 6" ยาว 1 ม. จำนวน 12 ท่อน - จันทันไม้ขนาด 1.5" x 4" ยาว 4 ม. จำนวน 24 ท่อน - แปะไม้ขนาด 1.5" x 3" ยาว 3 ม. จำนวน 40 ท่อน - บันลมไม้ฝาตีนอนซ้อนเกร็ด ขนาด 2.3 ตรม. จำนวน 4 หน้า ทาสีทั้งสองด้าน 	ผนังที่ 16.22 ผนังที่ 20.57 ผนังที่ 4.57 ผนังที่ 26.82 ผนังที่ 27.43 ผนังที่ 18.4	114	
โครงหลังคาชั้น 3	<ul style="list-style-type: none"> - ตีคานไม้ขนาด 6" x 6" ยาว 2.8 ม. - ตงไม้ขนาด 1.5" x 6" ยาว 2.8 ม. จำนวน 8 ท่อน - ค้ำยันไม้ขนาด 1.5" x 3" ยาว 2 ม. จำนวน 8 ท่อน - จันทันไม้ขนาด 1.5" x 3" ยาว 4 ม. จำนวน 16 ท่อน - แปะไม้ขนาด 1.5" x 3" ยาวทั้งหมด 84.61 ม. 	ผนังที่ 1.71 ผนังที่ 8.53 ผนังที่ 3.66 ผนังที่ 14.63 ผนังที่ 19.34	47.87	

<p>โครงไม้รับ น้ำหนักกระฉัง</p>	<p>- คานไม้ขนาด 8" x 8" ยาว 4.2 ม. จำนวน 6 ท่อน</p> <p>- เสामีขนาด 8" x 8" ยาว 1.2 ม. จำนวน 9 ท่อน</p> <p>- ค้ำยันไม้ขนาด 6" x 8" ยาว 2 ม. จำนวน 6 ท่อน</p>	<p>พื้นที่ 20.49</p> <p>พื้นที่ 8.78</p> <p>พื้นที่ 8.53</p>	<p>37.8</p>	
<p>รวมพื้นที่ทาสีขาวทั้งหมด</p>			<p>795.36</p>	<p>ตารางเมตร</p>

<p>เชิงชายสีฟ้า</p>	<p>- เเชิงชายหลังคาชั้น 1 ไม้ขนาด 1" x 6" ยาวรวม 51.2 ม.</p> <p>- เเชิงชายหลังคาชั้น 3 ไม้ขนาด 1" x 6" ยาวรวม 22.0 ม.</p>	<p>พื้นที่ 18.2</p> <p>พื้นที่ 7.83</p>	<p>26.1</p>	
---------------------	---	---	-------------	--

ค. รายการคำนวณพื้นที่งานสีศาลาท่าน้ำ

	โครงสร้างไม้ศาลาริมน้ำ	พื้นที่ทาสี (ตารางเมตร)	รวม	ภาพถ่าย
พื้น	<ul style="list-style-type: none"> - พื้นไม้ ขนาดกว้าง 3.5 x 3.5 ม. 2 ชุด ทาสีสองด้าน - คานไม้ขนาด 1.5" x 6" ยาว 3.5 ม. จำนวน 8 ท่อน - คานไม้ขนาด 1.5" x 6" ยาว 14 ม. จำนวน 4 ท่อน - ตงไม้ขนาด 1.5" x 6" ยาว 3.5 ม. จำนวน 10 ท่อน 	<ul style="list-style-type: none"> พื้นที่ 49.0 พื้นที่ 10.67 พื้นที่ 21.34 พื้นที่ 13.34 	94.35	
เสา	<ul style="list-style-type: none"> - เสาไม้ขนาด 0.15 x 0.15 ม. (กลิ้งบัว) สูง 2.5 ม จำนวน 14 ต้น 	พื้นที่ 21.0	21	
ราวกันตก	<ul style="list-style-type: none"> - มือจับไม้ขนาด 1.5" x 3" ยาวรวม 42.0 ม. - กันตกไม้ขนาด 1" x 2" ยาวรวม 42.0 ม. 3 ช่วง - ลูกตั้งกันตกไม้ขนาด 1" x 3" ยาว 1 ม. จำนวน 36 ท่อน 	<ul style="list-style-type: none"> พื้นที่ 9.6 พื้นที่ 19.2 พื้นที่ 7.32 	36.12	

โครงหลังคา	- คานไม้ขนาด 1.5" x 4" ยาวรวม 49.6 ม.	พื้นที่ 13.86	151.97	 		
	- คานไม้ขนาด 1.5" x 6" ยาว 4.5 ม. จำนวน 2 ท่อน	พื้นที่ 3.43				
	- ดั้งไม้ขนาด 0.15 x 0.15 ม. ยาว 1 ม. จำนวน 1 ท่อน	พื้นที่ 0.6				
	- อกไก่ไม้ขนาด 1.5" x 4" ยาว 4.5 ม. จำนวน 2 ท่อน.	พื้นที่ 2.51				
	- ตงไม้ขนาด 1.5" x 4" ยาว 3.5 ม. จำนวน 19 ท่อน	พื้นที่ 18.58				
	- จันทันไม้ขนาด 1.5" x 4" ยาว 3.9 ม. จำนวน 38 ท่อน	พื้นที่ 41.41				
	- จันทันไม้ขนาด 1.5" x 4" ยาว 2.0 ม. จำนวน 4 ท่อน	พื้นที่ 2.24				
	- แปะไม้ขนาด 1.5" x 3" ยาวรวม 129 ม.	พื้นที่ 29.49				
	- ตะเข้รางไม้ขนาด 1" x 4" ยาว 5.2 ม. จำนวน 12 ท่อน	พื้นที่ 15.85				
	- ปั้นลมไม้ดินอนซ้อนเกร็ดพื้นที่ 3 ตรม. ทาสีสองด้าน จำนวน 4 ชุด	พื้นที่ 24.0				
	รวมพื้นที่ทาสีขาวทั้งหมด				303.44	ตารางเมตร

เชิงชาย สีฟ้า	- เเชิงชายหลังคา ไม้ขนาด 1" x 6" ยาวรวม 56.4 ม.	พื้นที่ 20.0	20	
------------------	---	--------------	----	---

ง. รายการคำนวณพื้นที่งานสี เรือนวัดน้อย วัดเขนตปอล

1. เสา

$$\begin{aligned} & \text{เส้นผ่านศูนย์กลาง 25 ซม. สูง 5.5 ม. จำนวน 28 ต้น} \\ & = (2 \times 3.14 \times 0.125) \times 5.5 \times 28 \\ & = 120.89 \text{ ตร.ม.} \end{aligned}$$

ภาพที่ 4.4.1-5 รายการคำนวณพื้นที่สีเสาเรือนวัดน้อย

2. ลูกกรง

$$\begin{aligned} & \text{2.1 ไม้ 1" x 3" จำนวน 6 ท่อน} \\ & = (0.0254 \times 2 + 0.0762 \times 2) \times 6 = 1.22 \text{ ตร.ม.} \\ & \text{2.2 ไม้ 1" x 1" ยาว 0.55 ม. 8 ท่อน} \\ & = (0.0254 \times 4) \times 0.55 \times 8 = 0.45 \text{ ตร.ม.} \\ & \text{2.3 ไม้ 0.5" x 0.5" ยาว 2.2 ม. 8 ท่อน} \\ & = (0.0127 \times 4) \times 2.2 \times 8 = 0.89 \text{ ตร.ม.} \\ & \text{ความยาวทั้งหมด 58.0 ม.} \\ & = (1.22 + 0.45 + 0.89) \times 58 = 148.5 \text{ ตร.ม.} \end{aligned}$$

ภาพที่ 4.4.1-6 รายการคำนวณพื้นที่สีลูกกรงเรือนวัดน้อย

3. ผนัง

ไม้ฝาชนชิด สูง 2.5 ม. (ไม่รวมประตู)

ภายนอก ความยาวรวม 30.4 ม.

$$= 2.5 \times 30.4 = 76.0 \text{ ตร.ม.}$$

ภายใน ความยาวรวม 40.9 ม.

$$= 2.5 \times 40.9 = 102.3 \text{ ตร.ม.}$$

ไม้คร่าว 1"×3" สูง 3ม. จำนวน 31 ท่อน

$$= (0.0254 \times 2 + 0.0762 \times 2) \times 3 \times 31 = 18.9 \text{ ตร.ม.}$$

ภาพที่ 4.4.1-7 รายการคำนวณพื้นที่สีผนังเรือนวัดน้อย

4. ช่องระบายอากาศ

ไม้ขนาด 0.5"×2" ตีตาราง สูง 0.50 ม.

$$= (0.0127 \times 2 + 0.0508 \times 2) \times 0.5 \times 10 = 0.635 \text{ ตร.ม.}$$

ความยาวรวม 35.75 ม.

$$= 0.635 \times 35.75 = 22.7 \text{ ตร.ม.}$$

ภาพที่ 4.4.1-8 รายการคำนวณพื้นที่สีช่องระบายอากาศเรือนวัดน้อย

5. ฝ้าเพดาน

พื้นที่ฝ้าเพดานทั้งหมด (สีขาว)

= 284.9 ตร.ม.

คานหลังคา ขนาด 2"×6" ยาว 20ม. 4ท่อน

$(0.0508 \times 2) + (0.1524 \times 2) \times 20 \times 4 = 32.5$ ตร.ม.

คานหลังคา ขนาด 2"×6" ยาว 9ม. 4ท่อน

$(0.0508 \times 2) + (0.1524 \times 2) \times 9 \times 4 = 14.6$ ตร.ม.

ภาพที่ 4.4.1-9 รายการคำนวณพื้นที่สีฝ้าเพดานเรือนวัดน้อย

6. พื้น

ด้านบนพื้นที่ทั้งหมด

= 180 ตร.ม.

พื้นด้านล่างพื้นที่ทั้งหมด = 180 ตร.ม.

ไม้ตงขนาด 1.5"×6" ยาว 9ม. จำนวน 32 ท่อน

$= (0.0381 \times 2 + 0.1524 \times 2) \times 9 \times 32 = 109.7$ ตร.ม.

ไม้คานขนาด 1.5"×6" ยาว 20ม. จำนวน 4ท่อน

$= (0.0381 \times 2 + 0.1524 \times 2) \times 20 \times 4 = 30.5$ ตร.ม.

ภาพที่ 4.4.1-10 รายการคำนวณพื้นที่สีพื้นเรือนวัดน้อย

7. ประตู

ไม้วงกบขนาด 1"×3" ยาวรวม 6.2 ม. จำนวน 10 ชุด (สีน้ำเงินเข้ม)
 $= (0.0254 \times 2 + 0.0762 \times 2) \times 6.2 \times 10 = 12.6$ ตร.ม.
 บานไม้(สีน้ำเงินเข้ม)สองด้าน พื้นที่ 2.56 ตร.ม. จำนวน 10 ชุด
 $= 2.56 \times 10 = 25.6$ ตร.ม.
 บานไม้(สีน้ำเงินอ่อน)สองด้าน พื้นที่ 3.2 ตร.ม. จำนวน 10 ชุด
 $= 3.2 \times 10 = 32$ ตร.ม.

ภาพที่ 4.4.1-11 รายการคำนวณพื้นที่สีประตูเรือนวัดน้อย

8. บันไดด้านหน้า

แม่บันไดขนาด 1" × 6" ยาว 3.0 ม. (สีฟ้าอ่อน)
 $= (0.0254 \times 2 + 0.1524 \times 2) \times 3.0 \times 2 = 2.13$ ตร.ม.
 ราวบันได (สีฟ้าอ่อน) ไม้ขนาด
 $= (0.0254 \times 2 + 0.0762 \times 2) \times 3.0 \times 2 = 1.22$ ตร.ม.
 $= (0.0254 \times 2 + 0.0762 \times 2) \times 1.0 \times 7 = 1.42$ ตร.ม.
 $= (0.0254 \times 2 + 0.0508 \times 2) \times 3.0 \times 4 = 1.83$ ตร.ม.
 รวม = 6.60 ตร.ม.

ลูกนอนขนาด 1"×6" ยาว 1.3 ม. จำนวน 10 ท่อน (สีธรรมชาติ)

$= (0.0381 \times 2 + 0.0762 \times 2) \times 1.3 \times 10 = 4.95$ ตร.ม.

บันไดด้านหลัง

แม่บันไดขนาด 1" × 6" ยาว 3.0 ม. (สีฟ้าอ่อน)
 $= (0.0254 \times 2 + 0.1524 \times 2) \times 3.5 \times 2 = 2.5$ ตร.ม.
 ราวบันได (สีฟ้าอ่อน) ไม้ขนาด
 $= (0.0254 \times 2 + 0.0762 \times 2) \times 3.5 \times 2 = 1.42$ ตร.ม.
 $= (0.0254 \times 2 + 0.0762 \times 2) \times 6.4 \times 4 = 5.2$ ตร.ม.
 $= (0.1016 \times 4) \times 1.2 \times 4 = 1.95$ ตร.ม.
 รวม = 11.07 ตร.ม.

ลูกนอนขนาด 1"×6" ยาว 1.3 ม. จำนวน 10 ท่อน(สีธรรมชาติ)

$= (0.0381 \times 2 + 0.0762 \times 2) \times 1.3 \times 10 = 4.95$ ตร.ม.

ภาพที่ 4.4.1-12 รายการคำนวณพื้นที่สีบันไดด้านหน้าและด้านหลังเรือนวัดน้อย

9. เซึ่งชายหลังคา

เซึ่งชายขนาด 0.5”x6” ซ้อนทับกัน ยาว 72 ม.(สี
น้ำตาล)

$$= (0.0127 \times 2) + (0.1524) \times 72 = 12.8 \text{ ตร.ม.}$$

เซึ่งชายห้องน้ำ ยาว 13.3 ม.(สีน้ำตาล)

$$= (0.0127 \times 2) + (0.1524) \times 13.3 = 2.4 \text{ ตร.ม.}$$

ภาพที่ 4.4.1-13 รายการคำนวณพื้นที่สีเซึ่งชายหลังคาเรือนวัดน้อย

10. ห้องน้ำ

ผนัง กว้าง 1.5ม. ยาว 4ม. สูง 5.5 ม.

$$\begin{aligned} \text{พื้นที่ผนังภายนอก} &= (1.5 \times 5.5 \times 2) + (4 \times 5.5 \times 2) - 11.2 \\ &= 49.3 \text{ ตร.ม.} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{พื้นที่ผนังภายใน} &= (1.5 \times 5.5 \times 4) + (4 \times 5.5 \times 2) - 11.2 \\ &= 65.8 \text{ ตร.ม.} \end{aligned}$$

ประตู กว้าง 0.7ม. สูง 2ม. จำนวน 4บาน

$$\text{พื้นที่ประตูด้านนอกใน} = 0.7 \times 2 \times 4 \times 2 = 11.2 \text{ ตร.ม.}$$

ฝ้าเพดาน พื้นที่ 22.1 ตร.ม.

คานหลังคาขนาด 2”x6” ยาว 6.8 ม. 2 ท่อน

$$= (2 \times 0.0254) + (6 \times 0.0254) \times 6.8 \times 2 = 5.5 \text{ ตร.ม.}$$

ภาพที่ 4.4.1-14 รายการคำนวณพื้นที่สีห้องน้ำเรือนวัดน้อย

สรุปรายการคำนวณงานสีเรือนวัดน้อย				
สีที่ใช้	ตำแหน่งทาสี	พื้นที่ (ตร.ม.)	รวมพื้นที่ทาสีทั้งหมด (ตร.ม.)	
สีฟ้าอ่อน	- ภายนอก	เสา	120.9	834.4
		ลูกกรง	148.5	
		ผนังด้านนอก	76.0	
		ช่องระบายอากาศ	22.7	
		คานหลังคา	47.1	
		พื้นด้านล่าง	180.0	
		ตงพื้น	109.7	
		คานพื้น	30.5	
		บานประตู(ฟ้าอ่อน)	32.0	
		บันไดด้านหน้า	6.6	
		บันไดด้านหลัง	11.1	
		ผนังห้องน้ำ	49.3	
	- ภายใน	ผนังด้านใน	102.3	187.0
		โครงคร่าว	18.9	
		ผนังห้องน้ำ	65.8	
สีขาว (ภายนอก)	ฝ้าเพดาน	284.9	307.0	
	ฝ้าเพดาน(ห้องน้ำ)	22.1		
สีธรรมชาติ	พื้นด้านบน	180.0	189.9	
	ลูกนอนบันไดด้านหน้า	5.0		
	ลูกนอนบันไดด้านหลัง	5.0		
สีน้ำเงินเข้ม	วงกบประตู	12.6	49.4	
	บานประตู(ห้องเรียน)	25.6		
	บานประตู(ห้องน้ำ)	11.2		
สีน้ำตาลเข้ม	เชิงชาย	12.8	20.7	

สรุปรายการคำนวณงานสีเรือนวัดน้อย			
สีที่ใช้	ตำแหน่งทาสี	พื้นที่ (ตร.ม.)	รวมพื้นที่ทาสีทั้งหมด (ตร.ม.)
	เชิงชายห้องน้ำ	2.4	
	คานหลังคา(ห้องน้ำ)	5.5	

จ. รายการคำนวณพื้นที่งานสียั้งฉาง วัดเขนตโปล

1. เสา

เส้นผ่านศูนย์กลาง 25 ซม. ยาว 4.6 ม.

ภายนอก จำนวน 20 ต้น

$$= 2(3.14)(0.125) \times 4.6 \times 20 = 72.22 \text{ ตร.ม.}$$

ภายใน จำนวน 6 ต้น

$$= 2(3.14)(0.125) \times 4.6 \times 6 = 21.66 \text{ ตร.ม.}$$

ภาพที่ 4.4.1-15 รายการคำนวณพื้นที่สีเสายั้งฉาง

2. ไม้คร่าว

แนวตั้ง ขนาด 1.5"×4" สูง 4.6 ม. จำนวน 18 ท่อน
 $= 0.2794 \times 4.6 \times 18 = 23.14 \text{ ตร.ม.}$

แนวนอน ขนาด 1.5"×3" ยาว 17.0 ม. จำนวน 12 ท่อน

$$= 0.2286 \times 17 \times 12 = 46.64 \text{ ตร.ม.}$$

แนวนอน ขนาด 1.5"×3" ยาว 7.5 ม. จำนวน 12 ท่อน

$$= 0.2286 \times 7.5 \times 12 = 20.57 \text{ ตร.ม.}$$

ภาพที่ 4.4.1-16 รายการคำนวณพื้นที่สีไม้คร่าวยั้งฉาง

3. ผนัง

พื้นที่ผนังภายนอก สูง 4.5 ม.

$$= 45 \times 4.5 = 202.5 \text{ ตร.ม.}$$

พื้นที่ผนังภายใน สูง 4.5 ม.

$$= 45 \times 4.5 = 202.5 \text{ ตร.ม.}$$

ภาพที่ 4.4.1-17 รายการคำนวณพื้นที่สีผนังยุงฉาง

4. พื้น

พื้นที่พื้นภายนอก

$$= 115.8 \text{ ตร.ม.}$$

พื้นที่พื้นภายใน

$$= 115.8 \text{ ตร.ม.}$$

ภาพที่ 4.4.1-18 รายการคำนวณพื้นที่สีพื้นยุงฉาง

5. โครงสร้างพื้น

คานพื้นขนาด 2"x8" ยาว 16.5 ม. จำนวน 8 ท่อน

$$= 0.508 \times 16.5 \times 8 = 67.1 \text{ ตร.ม.}$$

ตงพื้นขนาด 2"x6" ยาว 7.1 ม. จำนวน 15 ท่อน

$$= 0.4064 \times 7.1 \times 15 = 43.3 \text{ ตร.ม.}$$

ภาพที่ 4.4.1-19 รายการคำนวณพื้นที่สีโครงสร้างพื้นยุงฉาง

6. โครงสร้างหลังคา

ซี้ ขนาด 2 x 8" ยาว 8 ม. จำนวน 8 ท่อน
 $= 0.508 \times 8 \times 8 = 32.5$ ตร.ม.

อเส ขนาด 2 x 8" ยาวทั้งหมด 46 ม.
 $= 0.508 \times 46 = 23.36$ ตร.ม.

ตั้ง ขนาด 2 x 8" ยาว 2 ม. จำนวน 8 ท่อน
 $= 0.508 \times 2 \times 8 = 8.2$ ตร.ม.

จันทัน ขนาด 1.5 x 6" ยาว 6.5 ม. จำนวน 16 ท่อน
 $= 0.381 \times 6.5 \times 16 = 39.62$ ตร.ม.

จันทัน ขนาด 1.5 x 6" ยาว 2.2 ม. จำนวน 8 ท่อน
 $= 0.381 \times 2.2 \times 8 = 6.7$ ตร.ม.

แป ขนาด 1.5 x 3" ยาว 18 ม. จำนวน 14 ท่อน
 $= 0.2286 \times 18 \times 14 = 57.61$ ตร.ม.

แป ขนาด 1.5 x 3" ยาว 9.5 ม. จำนวน 10 ท่อน
 $= 0.2286 \times 9.5 \times 10 = 21.72$ ตร.ม.

ค้ำยันภายในขนาด 1.5 x 3" ยาว 1.2 ม. จำนวน 16
 ท่อน $= 0.2286 \times 1.2 \times 16 = 4.39$ ตร.ม.

ค้ำยันภายนอกขนาด 1.5 x 3" ยาว 2.0 ม. จำนวน 28
 ท่อน $= 0.2286 \times 2 \times 28 = 12.8$ ตร.ม.

ภาพที่ 4.4.1-20 รายการคำนวณพื้นที่สีโครงสร้างหลังคาข้างฉาง

7. ประตู 1

บานประตูขนาด 2.4 x 1.2 ม. ทาสีทั้งสองด้าน
 $= 5.76$ ตร.ม.

วงกบ ขนาด 2" x 4" ทาสีรอบ
 $= 1.89$ ตร.ม.

ภาพที่ 4.4.1-21 รายการคำนวณพื้นที่สีประตู 1 ข้างฉาง

8. ประตู 2

บานประตูขนาด 2.2 x 1.2 ม. ทาสีทั้งสองด้าน
= 5.28 ตร.ม.

วงกบ ขนาด 2"x4" ทาสีรอบ
= 1.89 ตร.ม.

ภาพที่ 4.4.1-22 รายการคำนวณพื้นที่สีประตู 2 ยุ้งฉาง

9. บันได

แม่บันได ขนาด 2"x6" ยาว 1.0 ม. จำนวน 2 ท่อน
= $0.4064 \times 1 \times 2 = 0.82$ ตร.ม.

ลูกนอน ขนาด 1"x10" ยาว 1.0 ม. จำนวน 3 ท่อน
= $0.5588 \times 1 \times 3 = 1.68$ ตร.ม.

ภาพที่ 4.4.1-23 รายการคำนวณพื้นที่บันไดยุ้งฉาง

สรุปรายการคำนวณงานสีเขียว			
สที่	ตำแหน่งทาสี	พื้นที่ (ตร.ม.)	รวมพื้นที่ทาสีทั้งหมด(ตร.ม.)
ภายนอก	เสา	72.22	815.49
	ไม้คร่าว	90.35	
	ผนังด้านนอก	202.5	
	พื้นภายนอก	115.8	
	โครงสร้างพื้น	110.4	
	โครงสร้างหลังคา	206.9	
	ประตู 1	7.65	
	ประตู 2	7.17	
	บันได	2.5	
ภายใน	เสา	21.66	339.96
	ผนังด้านใน	202.5	
	พื้นภายใน	115.8	

ผลิตภัณฑ์สีทาไม้และรักษาเนื้อไม้ ได้รับการสนับสนุนจากบริษัท ทีโอเอ เพ้นท์(ประเทศไทย) จำกัด ในการบริจาคผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์อาคาร 4 หลัง คือ บ้านพักเจ้าอาวาส หอระฆัง ศาลาท่าน้ำ เรือนวัดน้อย มีมูลค่ารวม 624,866 บาท ดังนี้

ตาราง 4.2-1 การเบิกสีเพื่อบริจาค วัดเขนตปอล จังหวัดฉะเชิงเทรา

รายละเอียด	งบที่ตั้งไว้	จำนวนเงินที่บริจาค
บริจาคครั้งที่ 1 (บริจาคแล้วพ.ศ.2556) - เฟสที่ 1 บ้านพักพระสงฆ์	250,343	325,091
บริจาคครั้งที่ 2 (บริจาคแล้วพ.ศ.2557) - เฟสที่ 2 หอระฆังและศาลาท่าน้ำ	126,144	145,425
บริจาคครั้งที่ 3 (บริจาคแล้วพ.ศ.2559) - เฟสที่ 3 เรือนวัดน้อย	111,308	154,350
งบประมาณที่ใช้จริง		624,866
งบประมาณที่ได้ตั้งไว้		487,795
***งบประมาณส่วนเกินจากที่ตั้งไว้		137,071

การอนุรักษ์อาคารไม้ 4 หลัง ที่ได้รับการอนุรักษ์ผลิตภัณฑ์สีรักษาเนื้อไม้และผลิตภัณฑ์สี ดังนี้

- 1) บ้านพักพระสงฆ์ ใช้สี Wood Shield ประเภทโซว์ลายไม้ สีโอ๊ค (Burn Oak)
- 2) หอระฆัง ศาลาท่าน้ำและเรือนวัดน้อย ใช้สีขาวหม่น (Merino) ทาอาคาร และเชิงชายหลังคาใช้สีน้ำทะเล (Blue Ocean)

สี Burn Oak

สี Merino

สี Ocean Blue

ภาพที่ 4.4.1-24 เฉดสีทาอาคาร

ภาพที่ 4.4.1-25 ผลิตภัณฑ์รักษาเนื้อไม้และผลิตภัณฑ์สี จากบริษัท ทีโอเอ เพ้นท์ ประเทศไทย จำกัด

ภาพที่ 4.4.1-26 บ้านพักพระสงฆ์

ภาพที่ 4.4.1-27 การใช้ผลิตภัณฑ์รักษาเนื้อไม้TOA

ภาพที่ 4.4.1-28 ทอระซังระหว่างการอนุรักษ์

ภาพที่ 4.4.1-29 ศาลาทำนน้ำระหว่างการอนุรักษ์

ภาพที่ 4.4.1-30 เรือนวัดน้อยภายหลังการอนุรักษ์

4.4.2 กระเบื้องมุงหลังคา

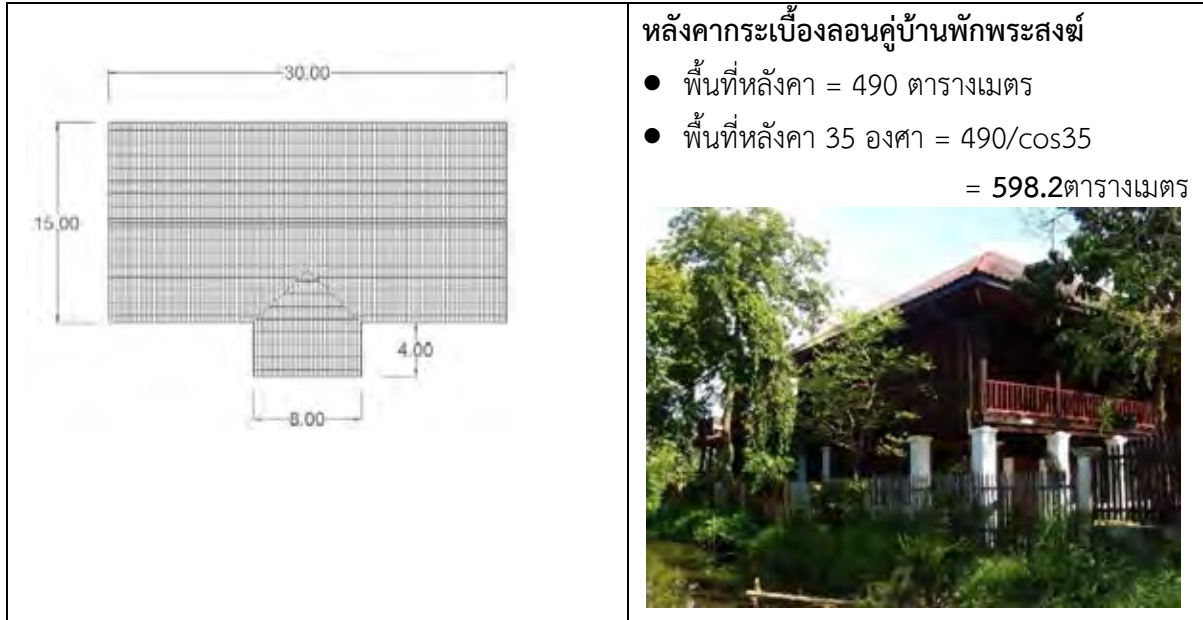
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงบริจาคกระเบื้องมุงหลังคาประเภท กระเบื้องลอนคู่ สีหมากสุก และสีเทา สำหรับบ้านพักพระสงฆ์ เรือนวัดน้อย และยู่ข้าว รวม 1,228.98 ตารางเมตร รวมทั้งวัสดุประกอบการมุงหลังคา โดยผ่านบริษัทกระเบื้องกระดาศไทย จำกัด และทางวัดได้ขอซื้อกระเบื้องมุงหลังคาและวัสดุประกอบในราคาลดสำหรับการเปลี่ยนกระเบื้องมุงหลังคาของหอระฆังและศาลาท่าน้ำซึ่งเสื่อมสภาพ

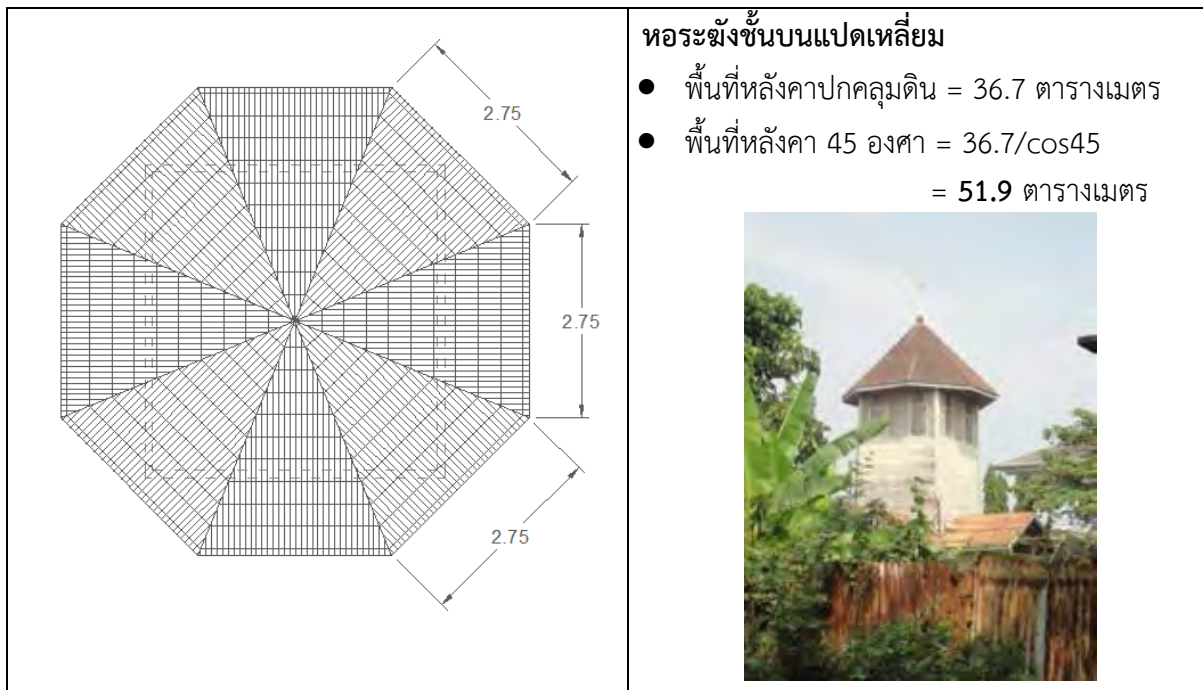
ภาพที่ 4.4.2-1 กระเบื้องมุงหลังคา จาก บริษัทกระเบื้องกระดาศไทย จำกัด

ในการเปลี่ยนกระเบื้องมุงหลังคา ได้มีการคำนวณพื้นที่หลังคาของอาคารหลังต่าง ๆ ดังนี้

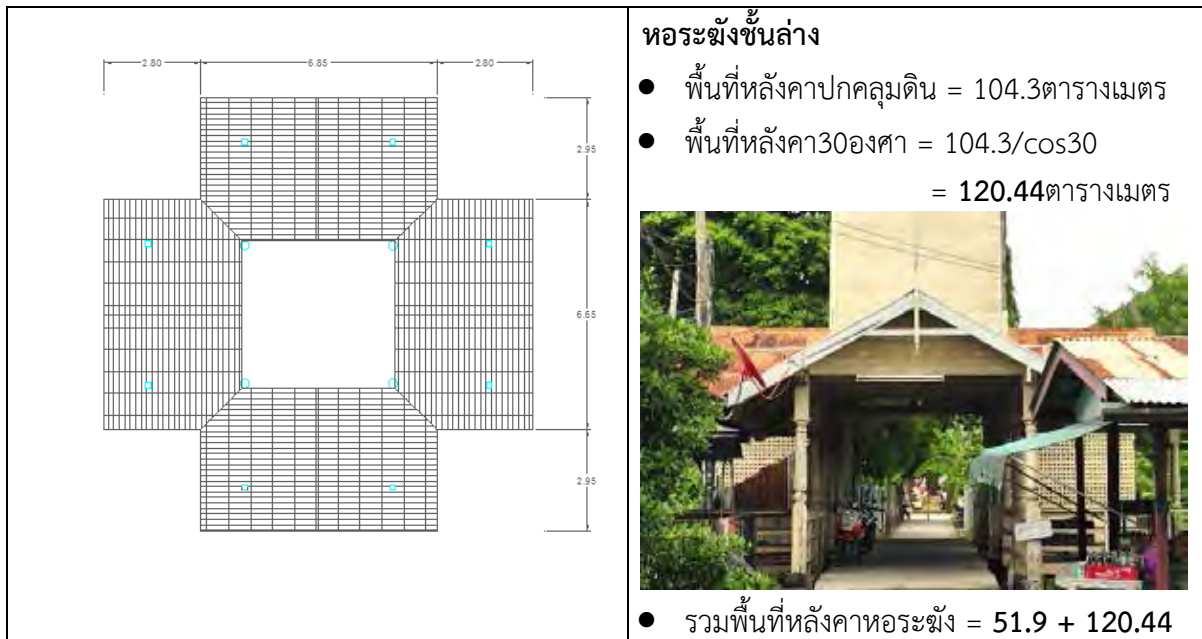
รายการคำนวณพื้นที่หลังคาอาคารในวัดเซนต์ปอล

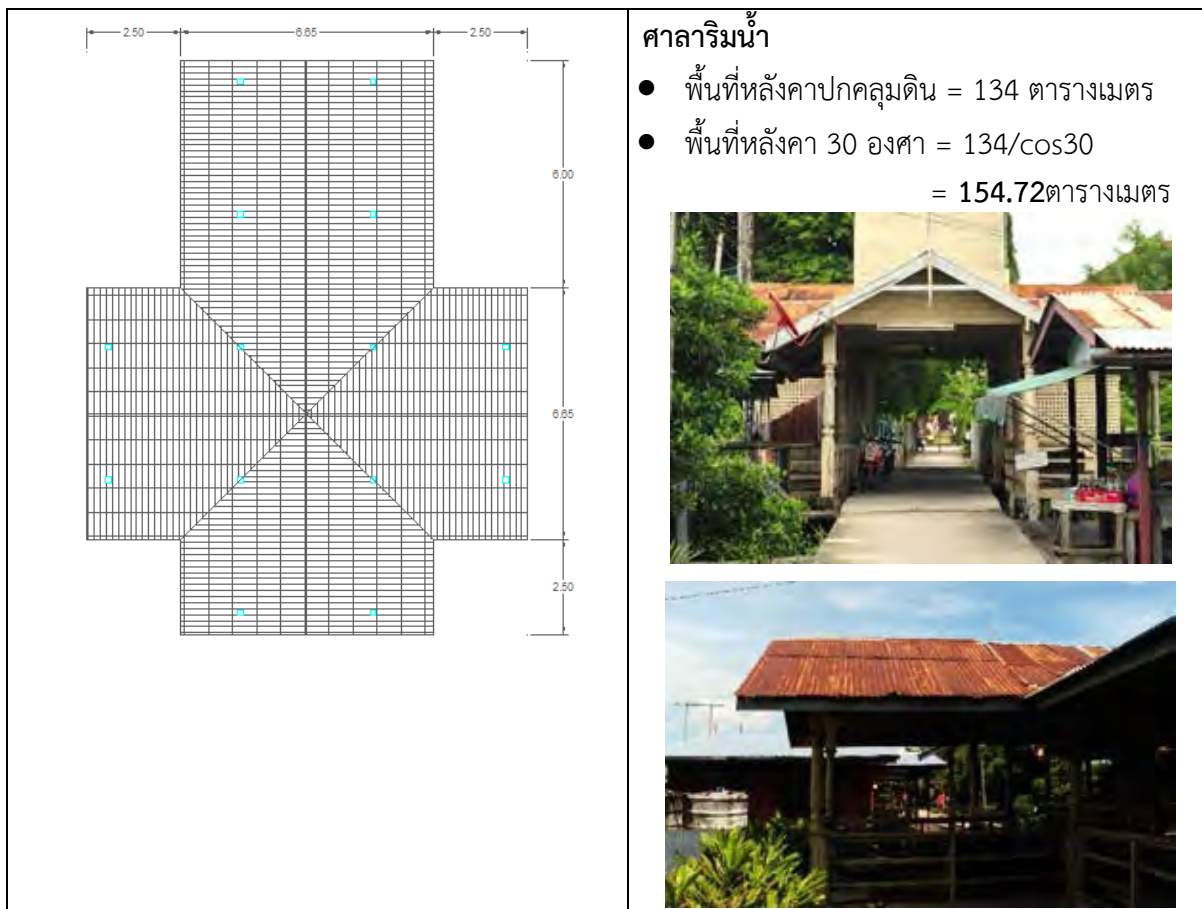
ภาพที่ 4.4.2-2 รายการคำนวณพื้นที่หลังคาบ้านพักพระสงฆ์

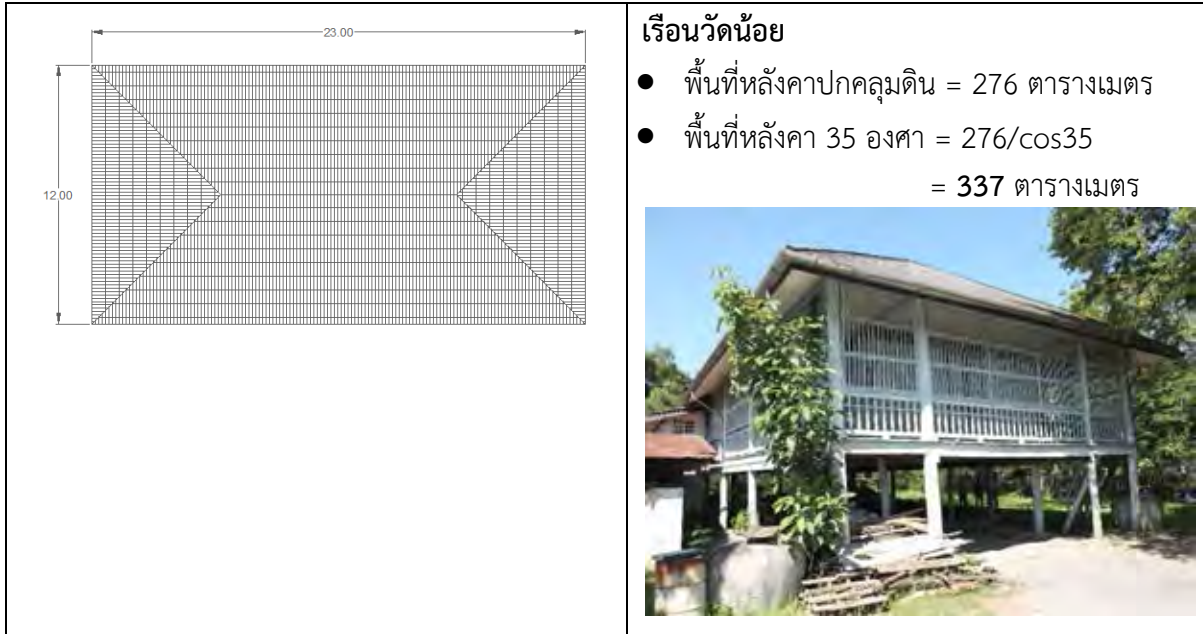
ภาพที่ 4.4.2-3 รายการคำนวณพื้นที่หลังคาหอร่มงั้งชั้นบนแปดเหลี่ยม

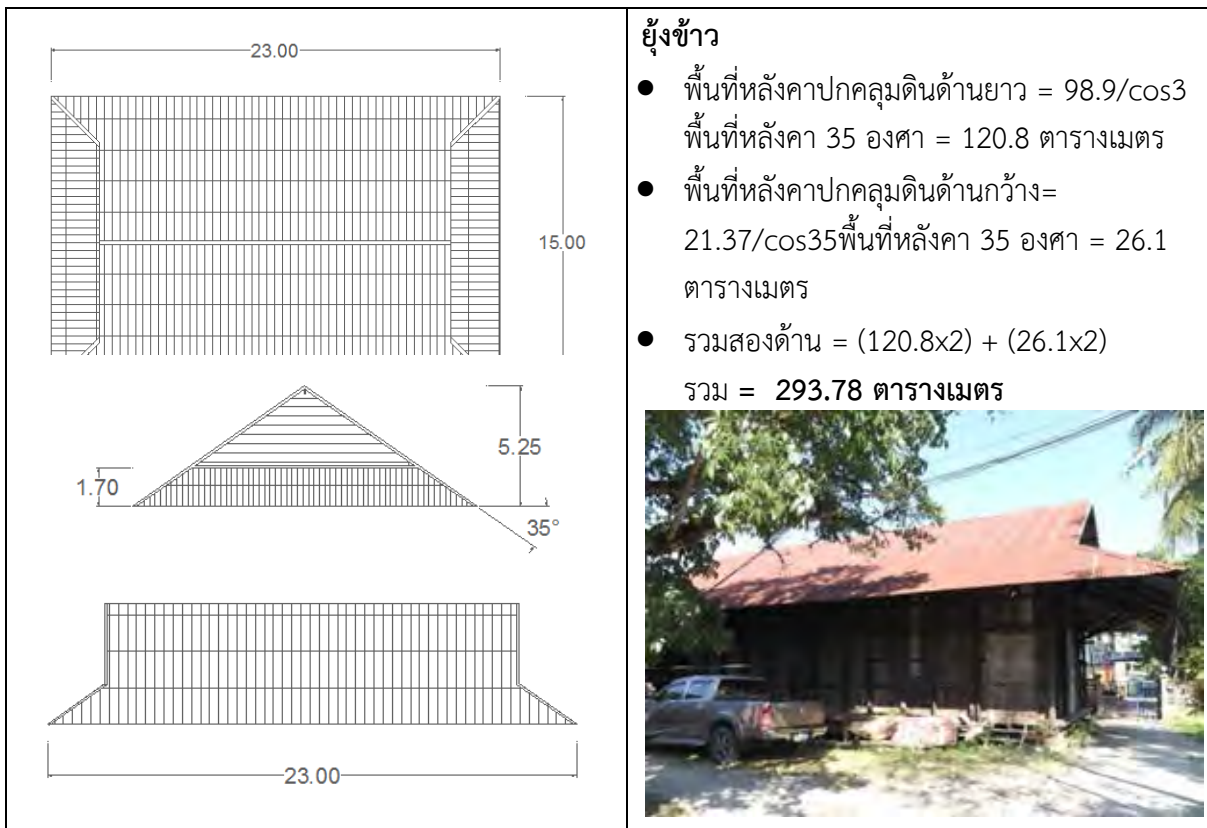
ภาพที่ 4.4.2-4 รายการคำนวณพื้นที่หลังคาหอรบั้งชั้นล่าง

ภาพที่ 4.4.2-5 รายการคำนวณพื้นที่หลังคาศาลาริมน้ำ

ภาพที่ 4.4.2-6 รายการคำนวณพื้นที่หลังคาเรือนวัดน้อย

ภาพที่ 4.4.2-7 รายการคำนวณพื้นที่หลังคายั้งข้าว

4.4.3 กระเบื้องปูพื้น วัดเขนต๋ปอลได้ขอรับบริจาคกระเบื้องปูพื้นจากบริษัท เดคคอร์มาร์ท จำกัด มูลค่า 325,700 บาท ดังนี้

- ก. เรือนวัดน้อย ใช้กระเบื้อง ขนาด 30 x 60 ซม. ปูพื้นใต้ถุนอาคาร จำนวน 325 ตร.ม.
- ข. ห้องน้ำสาธารณะ ได้มีการก่อสร้างห้องน้ำสาธารณะ 1 หลัง ได้รับบริจาคกระเบื้องปูพื้น ขนาด 30 x 60 ซม. จำนวน 95 ตร.ม.

ภาพที่ 4.4.3-1 กระเบื้องปูพื้น จากบริษัท เดคคอร์มาร์ท จำกัด

4.4.4 หลอดไฟ ได้มีการขอรับบริจาคหลอดไฟ สำหรับบ้านพักพระสงฆ์ หอระฆังและศาลาท่าน้ำ จาก บริษัท ไทยโตชิบาไลท์ติ้ง จำกัด

ภาพที่ 4.4.4-1 หลอดไฟ จาก บริษัท ไทยโตชิบาไลท์ติ้ง จำกัด

บทที่ 5

การอนุรักษ์อาคารในวัด

ภายหลังการจัดลำดับอาคารไม้เพื่อดำเนินการอนุรักษ์ มีลำดับดังนี้ คือ บ้านพักพระสงฆ์ หอระฆัง ศาลาทำน้ำ เรือนวัดน้อยและยุ้งข้าว ส่วนอาคารก่ออิฐถือปูนทางวัดจะดำเนินการในภายหลัง ซึ่งไม่อยู่ในโครงการวิจัยนี้

5.1 การบูรณะอาคารบ้านพักพระสงฆ์

มีการบูรณะที่เป็นงานหลัก ดังนี้ คือ

1) การทาสีอาคารเพื่อรักษาเนื้อไม้ อาคารหลังนี้สร้างด้วยไม้สักทอง มีอายุกว่า 130 ปี โดยที่มีผู้อยู่อาศัยโดยตลอด จึงมีการดูแลรักษาอาคาร สภาพของอาคารจึงยังคงสภาพที่ดีระดับหนึ่ง โดยที่เนื้อไม้ทั้งในส่วนที่เป็นเพดาน ผนัง พื้น หน้าต่าง ประตู ลูกกรง ฯลฯ เป็นไม้เก่า และคงไม่เคยมีการทาสีรักษาเนื้อไม้มาก่อน ในการทาสีและพ่นสี 3 ครั้ง ไม่จึงดูดซับสีในปริมาณที่มาก อย่างไรก็ตาม เมื่อทาและพ่นผลิตภัณฑ์รักษาเนื้อไม้แล้ว ทำให้พื้นผิวไม้สักทองแลดูงดงามยิ่งขึ้น

2) การทาสีผนัง ลูกกรง และเสาคอนกรีตเสริมเหล็ก ซึ่งต้องมีการซ่อมผิวคอนกรีตในหลายจุด เนื่องจากคอนกรีตหมดอายุ มีสภาพเปื่อยยุ่ย

3) การเปลี่ยนกระเบื้องมุงหลังคา โดยที่กระเบื้องมุงหลังคาเดิมมีสภาพเก่าและทรุดโทรม จึงได้เปลี่ยนกระเบื้องเป็นวัสดุใหม่ คือ กระเบื้องลอนคู่สีหมากสุก รวมทั้งการเปลี่ยนรางระบายน้ำฝนอีกด้วย

ภาพการบูรณะบ้านพักพระสงฆ์ วัดเขตนต์ปอล

ภาพที่ 5.1-1 ลักษณะอาคาร (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)หลังการบูรณะ

ภาพที่ 5.1-2 ลักษณะด้านหน้าอาคาร (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ(ขวา)หลังการบูรณะ

ภาพที่ 5.1-3 ฝ้าเพดานชั้น 2 ของบ้านพักพระสงฆ์ (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)หลังการบูรณะ

ภาพที่ 5.1-4 ใต้พื้นชั้น 2 ของบ้านพักพระสงฆ์ (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)หลังการบูรณะ

ภาพที่ 5.1-5 ผนัง ประตู หน้าต่าง ชั้น 2 ของบ้านพักพระสงฆ์ (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)หลังการบูรณะ

ภาพที่ 5.1-6 ระเบียงคอนกรีต ชั้นล่าง ของบ้านพักพระสงฆ์ (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)หลังการบูรณะ

ภาพที่ 5.1-7 เสาชั้นล่าง ของบ้านพักพระสงฆ์ (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)หลังการบูรณะ

ภาพที่ 5.1-8 ปูนกะเทาะบริเวณผนังชั้นล่าง

ภาพที่ 5.1-9 ลูกรังปูนชั้นล่าง

ภาพที่ 5.1-10 รั้วบ้านพักพระสงฆ์

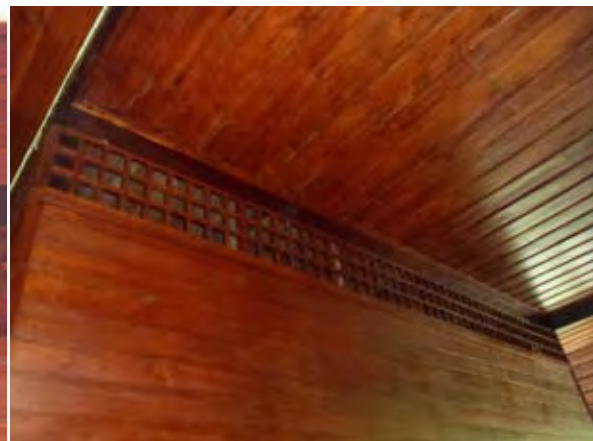

ภาพที่ 5.1-11 ด้านนอกของบ้าน

ภาพที่ 5.1-12 หน้าต่างบานเกล็ดรอบบ้าน

ภาพที่ 5.1-13 ฝ้าใต้หลังคา

ภาพที่ 5.1-14 ประตูหน้าต่างแบบบานพับ

ภาพที่ 5.1-15 หน้าต่างบานใหญ่และกลอนโลหะแบบยาว

ภาพที่ 5.1-16 ใต้ท้องพื้นชั้นบน

ภาพที่ 5.1-17 ภายในอาคาร

ภาพที่ 5.1-18 พื้นทางเดินและบันได

5.2 การบูรณะหอระฆัง และศาลาท่าน้ำ

การบูรณะหอระฆัง และศาลาท่าน้ำทำไปพร้อมกัน เนื่องจากตั้งอยู่ติดกัน หอระฆังและศาลาสร้างด้วยไม้สัก คาดว่าหอระฆังน่าจะสร้างก่อนมี 3 ชั้น มีระฆังแขวนอยู่ 3 ใบ ซึ่งสร้างด้วยทองแดงที่เมือง Dijon สาธารณรัฐฝรั่งเศส ในพ.ศ.2440 คือ มีอายุ 119 ปี ในพ.ศ.2559

การบูรณะหอระฆัง มีงานต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1) การเปลี่ยนและเสริมเสา ตอม่อ คาน พื้นไม้ และบันไดข้าง จากไม้เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก เนื่องจากของเดิมมีสภาพชำรุด เสื่อม พื้นไม้ชำรุด ไม่สามารถรับน้ำหนักได้
- 2) เปลี่ยนไม้ที่ผุในส่วนของโครงสร้างหลังคา ได้แก่ คาน แปะ จันทัน เเชิงชาย
- 3) เปลี่ยนไม้ลูกกรงที่ผุ ไม้ผนัง ไม้พื้นชั้น 2 และ 3 ที่ผุ
- 4) เปลี่ยนราวสังกะสีที่ติดกับหอระฆังให้เป็นไม้ระแนงและซ่อมเสาไม้
- 5) ทาสีระฆัง และเปลี่ยนเชือก ทาสีเสาธง และไม้กางเขน
- 6) เปลี่ยนกระเบื้องหลังคา เป็นกระเบื้องลอนคู่สีหมากสุก
- 7) สร้างม้านั่ง 2 ฝั่งของบริเวณศาลา เพื่อให้นั่งพักผ่อน
- 8) ทาสีหอระฆัง และศาลาท่าน้ำด้วยสีขาวอมน้ำตาลและสีเชิงชายเป็นสีฟ้าคราม
- 9) เปลี่ยนหลอดไฟ
- 10) ปรับพื้นทางเดินบริเวณต่อเนื่องกับหอระฆัง และศาลาท่าน้ำให้เป็นแนวตรงและได้ระดับ
- 11) ปรับแนวชายคาของศาลา ด้านติดบ้านข้างเคียงเพื่อแก้ปัญหาฝ้าฝนสาด
- 12) ทาสีโครงเหล็กที่เสริมการยึดเสา 4 ด้านของหอระฆัง

ภาพการบูรณะหอระฆัง และศาลาท่าน้ำ

ภาพที่ 5.2-1 ทอระฆังและศาลาท่าน้ำก่อนการบูรณะและทาสี

ภาพที่ 5.2-2 หอระฆังและศาลาทำน้ำหลังการบูรณะและทาสี

ภาพที่ 5.2-3 แผ่นจารึกการสนับสนุนการบูรณะ

ภาพที่ 5.2-4 คำจารึกที่หอรบั้งวัดเขนตโปล

ภายหลังการบูรณะหอรบั้งและศาลาท่าน้ำ ได้มีการทำแผ่นจารึกการสนับสนุนการบูรณะเพื่ออุทิศให้แก่ผู้วายชนม์ (ภาพที่ 5.2-3) และคำจารึกเกี่ยวกับความหมายของเสียงระฆังในวัด (ภาพที่ 5.2-4)

คำจารึกที่หอระฆังวัดเซนต์ปอล

“ . . . No man is an island, entire of itself . . . Any man’s death diminishes me, because I am involved in mankind; and therefore never send to know for whom the bell tolls; it tolls for thee.”

John Donne (1572 – 1631)

คำแปล

. . . ไม่มีผู้ใดอยู่โดดเดี่ยว เหมือนเกาะในทะเล . . . เมื่อมีคนตายคนหนึ่ง ก็ส่งผลถึงฉันด้วย เพราะฉันเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ ดังนั้น เมื่อได้ยินเสียงระฆัง อย่าไปถามเลยว่าผู้ตายคือใคร เพราะระฆังนี้ตีสำหรับท่านเช่นกัน

-- จอห์น ดันน์ (ค.ศ. 1572 – 1631)

5.3 การบูรณะเรือนวัดน้อย

เรือนวัดน้อย (chapel) ของคณะภคินี (sister) วัดเซนต์ปอล เป็นเรือนยกพื้นสูง เคยใช้เป็นเรือนวัดน้อยและที่พักของภคินีมาก่อน อยู่ในสภาพทรุดโทรมจึงมิได้มีการใช้งานประมาณ 10 ปี ได้มีการบูรณะเพื่อจะปรับอาคารเป็น “ศูนย์การเรียนรู้ทางศาสนา” และการใช้ประโยชน์อื่น ๆ มีรายการบูรณะอาคารดังต่อไปนี้

1) เสารื้อ ซึ่งเป็นเสาไม้ประมาณ 10 ต้น ทรุดและเอียง และได้ถูกลบปัญหาหน้าทวมเอ่อจากชายคลองด้านข้างเรือน ทางวัดจึงดำเนินการดีดเรือนให้สูงขึ้น พร้อมกับการเสริมเสาทุกด้าน ตอกเสาเข็มเพิ่มเติม พร้อมกับการเทพื้นคอนกรีตใต้ถุนอาคารให้สูงขึ้นเพื่อใช้เป็นพื้นที่อเนกประสงค์

2) รื้อลูกกรงไม้ส่วนบน เนื่องจากเป็นลูกกรงที่คาดว่าสร้างเพิ่มขึ้นมาภายหลังเพื่อความปลอดภัยของภคินีในการอยู่อาศัย

3) รื้อห้องน้ำซึ่งอยู่ด้านหลัง บันได โรงเก็บไม้เก่า และบ่อเก็บน้ำ เพื่อจัดการใช้พื้นที่ใหม่ให้เหมาะสม

4) รื้อรั้วด้านหน้า ซึ่งไม่มีสภาพผูกเปื้อย

5) เปลี่ยนไม้คาน ตง พื้น ผนัง เเชิงชายและแปที่เสื่อมสภาพ

6) เปลี่ยนกระเบื้องหลังคาเป็นกระเบื้องลอนคู่ สีหมากสุก

7) ทาสีภายนอกและภายในเป็นสีขาว ให้เป็นสีเดียวกับหอระฆังและศาลา

8) เปลี่ยนรางน้ำฝน

9) ขุดลอกคูน้ำด้านหลังอาคาร

10) ปรับพื้นดินบริเวณโดยรอบให้เป็นระดับเดียวกันและปรับภูมิทัศน์

ภาพเรือนวัดน้อยและบ้านพักภคินี (หลังเก่า)

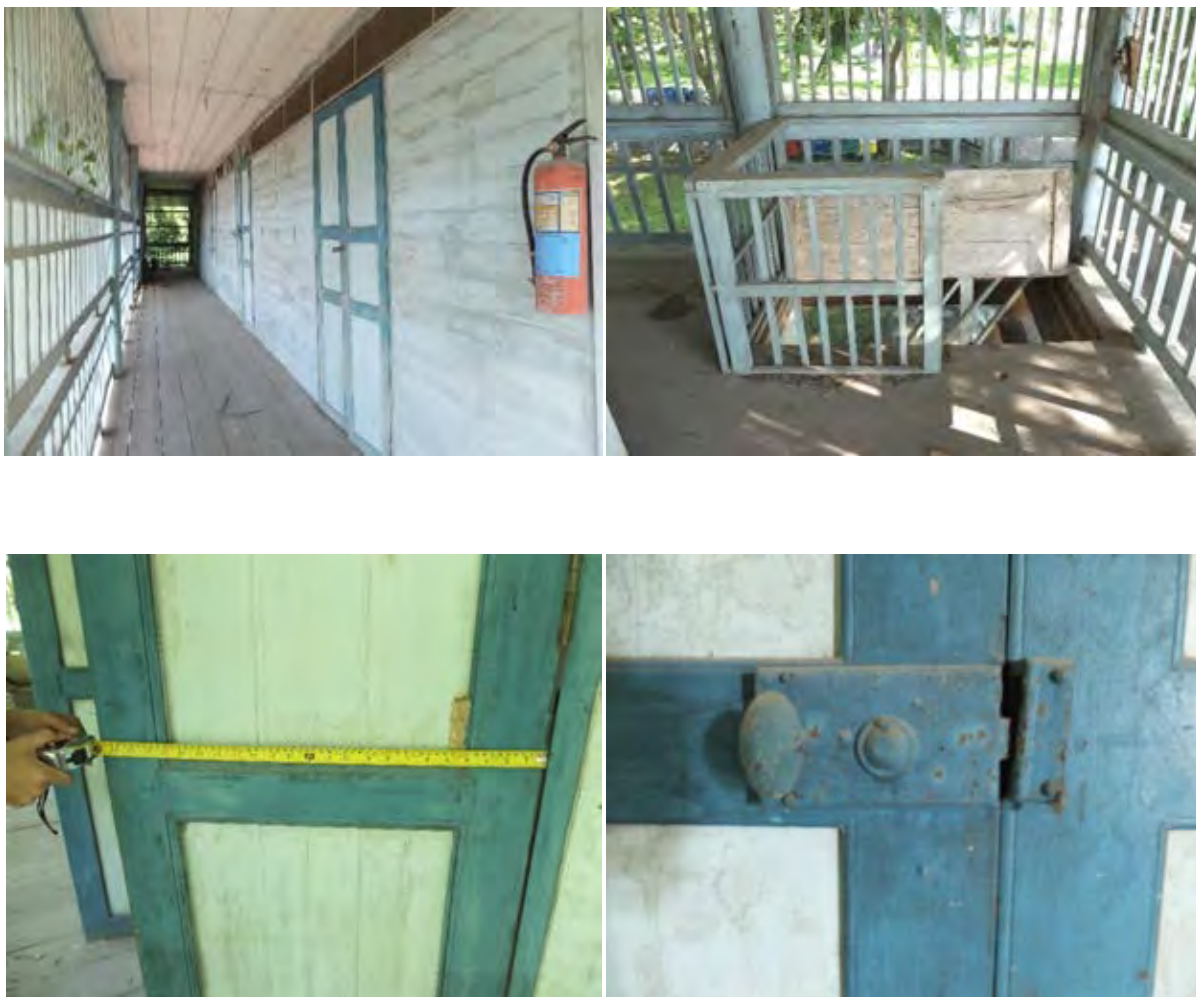
ภาพที่ 5.3-1 ภายนอกเรือนวัดน้อยและบ้านพักภคินี

ภาพที่ 5.3-2 ใต้ถุนเรือนวัดน้อยและบ้านพักภคินี

ภาพที่ 5.3-3 ภายในเรือนวัดน้อยและบ้านพักภคินี

5.4 การบูรณะยั้งข้าว

ยั้งข้าวของวัดเซนต์ปอล น่าจะมีอายุไม่ต่ำกว่า 80 ปี ใช้เก็บข้าวที่ผู้เช่าพายเรือมาส่งเพื่อเป็นค่าเช่าที่ดินในบริเวณริมคลองนครเนื่องเขต ซึ่งในสมัยก่อนเป็นที่ดินของวัดเซนต์ปอล ต่อมาเมื่อมีการแบ่งสังฆมณฑลโยเซฟแม่น้ำบางปะกงเป็นแนวแบ่งเขต ที่ดินบนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจึงมิได้ขึ้นกับวัดอีกต่อไป ทางวัดจึงใช้อาคารนี้ในการเก็บของที่มีได้มีการใช้งาน และต่อมา วัดเซนต์ปอลมีโครงการจะปรับการใช้สอยอาคารนี้เป็น “ศูนย์การเรียนรู้วิถีชุมชนของวัดเซนต์ปอล” โดยแสดงวิถีชีวิตของชุมชนในสมัยก่อน คือ วิถีการทำนา การทำสวนและการทำประมง

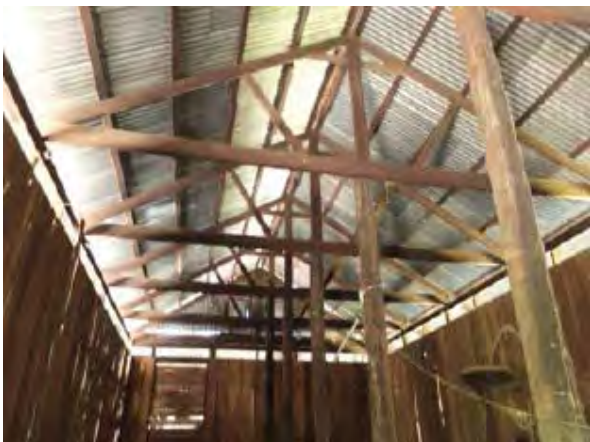
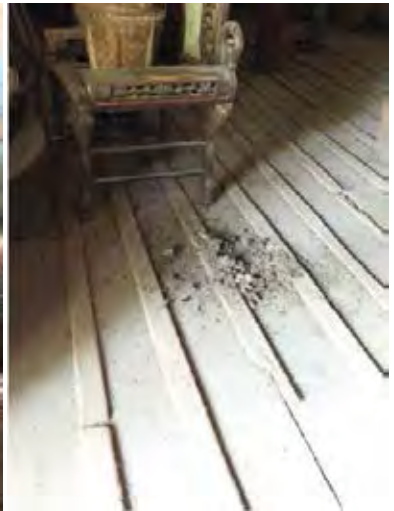
เนื่องจากยั้งข้าวมิได้มีการใช้งานมานาน จึงอยู่ในสภาพทรุดโทรมและขาดการบูรณะโครงสร้างหลังคา มีสภาพพอใช้ได้ กระเบื้องสังกะสีเริ่มผุ จึงได้มีการเปลี่ยนกระเบื้องหลังคาเป็นกระเบื้องลอนคู่สีเทาอมฟ้า ให้เป็นวัสดุและสีเดียวกับอาคารไม้ที่ได้รับการบูรณะหลังอื่น ๆ ส่วนองค์ประกอบอื่นของยั้งข้าวที่มีสภาพทรุดโทรม ได้แก่ ผนังและเสา ฝุและเปื่อยเนื่องจากถูกฝนชะ มีปลวกขึ้น

การบูรณะอาคารยั้งข้าว จัดเป็นลำดับที่ 5 ของการบูรณะอาคารไม้ซึ่งเป็นอาคารเก่าของวัดเซนต์ปอล ในพ.ศ.2558 จึงได้มีการเปลี่ยนวัสดุหลังคา ซึ่งได้รับบริจาคเท่านั้น ส่วนอื่นๆยังไม่ได้ดำเนินการ เนื่องจากขาดงบประมาณในขณะนี้ เมื่อวัดเซนต์ปอลได้รับบริจาคเงินหรือวัสดุก่อสร้างเพื่อบูรณะและปรับปรุงยั้งข้าวเพื่อให้

สามารถใช้งานเป็น “ศูนย์การเรียนรู้วิถีชุมชนวัดเขนตปอล” ซึ่งในขณะนี้มีคนในชุมชนยินดีจะบริจาคสิ่งของต่าง ๆ เพื่อจัดแสดง ทางวัดเขนตปอลจะได้ดำเนินการบูรณะและปรับปรุงอาคารยั้งข้าวต่อไปในอนาคต

ภาพของยั้งข้าวในปัจจุบัน

ภาพที่ 5.4-1 สภาพของยั้งข้าวในปัจจุบัน

โครงการปรับปรุงยั้งข้าวของวัดเขตนต์ปอลเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีชุมชนวัดเขตนต์ปอล มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

โครงการศูนย์การเรียนรู้วิถีชุมชนวัดเขตนต์ปอล

ความเป็นมา

ชุมชนวัดเขตนต์ปอลตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางปะกงเป็นชุมชนชาวคริสต์ที่ก่อตั้งในสมัยรัชกาลที่ 3 ในพ.ศ. 2383 โดยมีวัดเขตนต์ปอลเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน วัดแห่งนี้เคยมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ศาสนาในกลุ่มน้ำแห่งนี้ และมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมที่สำคัญ ทั้งด้านการเป็นโบราณสถาน ด้านศาสนาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างพอเพียงที่ได้มีการปรับตัวให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม

กลุ่มชาวชุมชนเซนต์ปอล จึงจัดตั้งโครงการศูนย์เรียนรู้วิถีชุมชนเซนต์ปอลขึ้น โดยใช้ยุงนางเก่าของวัดซึ่งมีได้ใช้งานแล้ว เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งให้คนรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจชุมชนของตนเอง เกิดการสืบสานวัฒนธรรม เกิดความเข้าใจคุณค่าของการเป็นอยู่แบบพอเพียงและความสามัคคีของชุมชน

เนื้อหาจัดแสดงภายในศูนย์การเรียนรู้วิถีชุมชนเซนต์ปอล

อนึ่ง ยุงนางของวัดเซนต์ปอล เป็นอาคารโครงสร้างไม้ที่สวยงามทั้งภายในและภายนอก โดยฝาผนังของอาคารประกอบด้วยไม้แผ่นใหญ่ ยาวเป็นผืนเดียวเรียงต่อกัน และตรงด้านข้างของอาคาร มีแผ่นไม้เรียงในแนวนอนเพื่อคอดูปริมาณข้าวที่อยู่ในอาคาร ในปัจจุบันเมื่อการทำนาของชาวชุมชนได้หายไป ยุงนางโบราณแห่งนี้จึงได้ถูกเปลี่ยนสภาพกลายเป็นที่เก็บของ ภายในยุงข้าวมียุ้งพื้นที่ยาวและมีความสูงโล่ง อากาศถ่ายเทได้สะดวก จึงมีความเหมาะสมที่จะปรับมาใช้ประโยชน์ใหม่เป็นศูนย์การเรียนรู้

เนื้อหาเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ อาชีพที่มีอยู่ในชุมชน วิถีชีวิตชาวนา ชาวสวน และชาวประมง และสิ่งของที่ชาวชุมชนเก็บรักษาไว้ เพื่อบอกเล่า “วิถีชุมชนชาวคริสต์” แห่งนี้ในทุกมิติ โดยมีการลำดับเรื่องตามลำดับเวลาจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ และคนในชุมชนสามารถปรับเนื้อหาและสิ่งที่จัดแสดงเพิ่มเติมได้ ทำให้ศูนย์เรียนรู้แห่งนี้มีความเปลี่ยนแปลงสามารถเข้ามาดูได้บ่อยครั้ง แนวคิดในการออกแบบลำดับหัวข้อเรื่องนี้ เป็นไปตามหลักการออกแบบพิพิธภัณฑ์สมัยใหม่ ที่นอกจากจะเล่าเรื่องราวผ่านสิ่งของที่จัดแสดงและสื่อสมัยใหม่แล้ว ยังเพิ่มการโต้ตอบกับผู้เข้าชมด้วย โดยเลือกใช้เทคนิคการจัดแสดงทั้งแบบสร้างบรรยากาศจำลอง การจัดบอร์ดภาพและข้อความ หุ่นจำลองและการใช้มัลติมีเดียเพื่อให้เกิดความน่าสนใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 9 เรื่อง ดังนี้

1) กำเนิดชุมชน

บอกเล่าประวัติของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากการซื้อที่ดินของบาทหลวงในสมัยรัชกาลที่ 3 ในพ.ศ.2391 เพื่อจัดตั้งวัดหลังที่ 3 และแบ่งพื้นที่ให้ชาวคริสต์ได้เช่าอยู่อาศัยและทำกินเป็นหลักเป็นแหล่ง โดยชาวคริสต์กลุ่มแรกส่วนใหญ่เป็นชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนี้ มีการแสดงรายชื่อบาทหลวงในยุคต่าง ๆ เพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณให้ทุกคนได้รับรู้ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงบรรพบุรุษของคนในชุมชนอีกด้วย เนื้อหาในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 3 หัวข้อย่อย ดังต่อไปนี้

- เกิดด้วยความศรัทธา
- ความเข้มแข็งภายใต้ความศักดิ์สิทธิ์ของเซนต์ปอล
- จุดเปลี่ยนวิถีชุมชน

2) ความเป็นอยู่ในบ้านเรือน

แสดงเรื่องราวของวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและพอเพียงของครอบครัวชุมชนเซนต์ปอล การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม พร้อมกับสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันในสมัยก่อน และเล่าเรื่องราวประวัติของชุมชนผ่านทางสิ่งของที่ทุกคนได้บริจาคให้กับแหล่งเรียนรู้แห่งนี้ โดยแบ่งหัวข้อย่อย ดังต่อไปนี้

- ตั้งบ้านสร้างเรือน
- ชาวคริสต์แห่งนี้มีญาติโยม

- อุณหภูมิ อยู่ใกล้พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า
- อาหารการกิน
- น้ำ-ไฟ สมัยก่อน

3) ผังชุมชน

จัดแสดงหุ่นจำลองผังชุมชน และจัดทำแผ่นพับ เพื่อให้ผู้ชมสามารถเดินเที่ยวในชุมชนได้เองภายหลังชมนิทรรศการ

4) เรือนยั้งข้าว และหุ่นจำลองเรือนยั้งข้าว

อธิบายประวัติของอาคารยั้งข้าว พร้อมกับจัดแสดงหุ่นจำลองก่อนการปรับปรุง เพื่อให้เห็นโครงสร้างสถาปัตยกรรมของอาคาร และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากอดีตสู่ปัจจุบัน กล่าวคือ ในอดีตเรือนยั้งข้าวเป็นอาคารที่ใช้เก็บข้าวเปลือกไว้กินตลอดทั้งปี วัดเซนต์ปอลใช้ข้าวจากยั้งแห่งนี้เลี้ยงนักรบ นักรบหัดนักรบหญิง เด็กกำพร้าที่เรียนและอยู่อาศัยภายในวัด ข้าวที่ได้นั้นมาจากเกษตรกรซึ่งเช่าพื้นที่นาของวัดทำกินซึ่งอยู่ทางตะวันออกของแม่น้ำ และจ่ายค่าเช่าด้วยข้าวนับเป็นถึงต่อไร่ โดยมีผู้ทำหน้าที่พายเรือเก็บค่าเช่าจากที่นาต่าง ๆ จากฝั่งตะวันออกของแม่น้ำ ขนขึ้นจากคลองที่อยู่ด้านหน้า แล้วใส่ไว้ที่ยังข้าวแห่งนี้ แต่ปัจจุบันคลองแห่งนี้ได้ตันไปแล้ว และนาข้าวดังกล่าวถูกโอนไปอยู่สังฆมณฑลกรุงเทพฯ จึงไม่มีข้าวมาเก็บไว้ที่ยังข้าวแห่งนี้อีก ยั้งข้าวจึงเลิกใช้งานไปโดยปริยาย

โครงสร้างของยั้งข้าวของสมัยก่อนนั้นมีความน่าสนใจ และพบเห็นได้ยากในปัจจุบัน ยั้งข้าวแห่งนี้ปลูกสร้างโดยใช้โครงสร้างไม้ หลังคาปูด้วยสังกะสี ฝาผนังของอาคารใช้ไม้ที่มีความกว้างประมาณ 10 นิ้ว ยาวเป็นผืนเดียว เรียงต่อกันสามตั้ง และทางด้านขวางของอาคาร มีแผ่นไม้เรียงในแนวนอนเพื่อวัดปริมาณข้าว ที่เสากลางอาคารมีรอยบากเป็นขั้นๆ สันนิษฐานว่าใช้สำหรับวางโครงสร้างไม้ที่จะแบ่งข้าวในยั้งออกเป็นส่วน ๆ ในปัจจุบันวิธีการเก็บรักษาข้าวเปลือกในปัจจุบันเปลี่ยนไป จึงมียั้งข้าวลักษณะนี้เหลืออยู่น้อยมาก ยั้งข้าวของวัดเซนต์ปอลจึงมีความสำคัญในตัวเองในการเล่าประวัติศาสตร์ของชุมชน

5) วิธีชาวประมง

อธิบายวิถีชีวิตของชาวประมงในชุมชนเซนต์ปอล วิธีการหาปลาและความอุดมสมบูรณ์แห่งแม่น้ำบางปะกง จัดแสดงด้วยภาพในบอร์ด บรรยายและจัดแสดงเครื่องมือที่ใช้ในการประมง

- ภูมิปัญญาของนักร้าแห่งท้องถิ่น
- ความหลากหลายในกลุ่มน้ำจืด+เค็ม

6) วิธีชาวสวน

บรรยายวิถีชีวิตชาวสวนที่เคยมีอยู่ในชุมชน โดยเฉพาะสวนหมากแปดริ้วที่ขึ้นชื่อ ภูมิปัญญาการขุดร่องสวนที่แตกต่างจากที่อื่น และความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ โดยใช้บอร์ดจัดแสดงและการจัดแสดงเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ โดยมีหัวข้อย่อย ดังนี้

- ของสวนขึ้นชื่อ
- ร่องสวนใหญ่ ทำไมหละ?
- เครื่องมือแห่งภูมิปัญญา-สร้างเอง ซ่อมเอง

7) วิธีชาวนา

แสดงภูมิปัญญาในการใช้ชีวิตชีวิตรวมทั้งในชุมชน ที่มีความเกี่ยวข้องและมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตและ ธรรมชาติ มีการใช้น้ำจากคลองบางไผ่และคลองหลอด ซึ่งมีความเป็นน้ำจืดและน้ำเค็มแตกต่างกันไปในแต่ละ ช่วงของปี การใช้แรงงานควายในการไถนาและการเลี้ยงสัตว์ จำพวก หมู ไก่ เพื่อบริโภคและเป็นอาชีพเสริม แยกออกเป็นหัวข้อย่อย ดังต่อไปนี้

- ทำนา จ่ายค่าเช่าอย่างไร
- ปลูกข้าวอย่างไร ให้ได้ผลดี
- ตอนหมู ตอนไก่ เป็นอาชีพหลัก เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ เป็นอาชีพเสริม

8) ชุมชนในปัจจุบัน-อนาคต

แสดงเนื้อหา ที่ชาวชุมชนสามารถเพิ่มเติมได้ ปรับเปลี่ยนได้ และให้ชาวชุมชนได้แสดงออกถึงจุดเด่น ของชุมชนในปัจจุบัน ซึ่งอาจรวมไปถึงบุคคลที่ยกย่อง และสถานที่ที่มีความสำคัญ หรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละ เทศกาล

- ของดี คนดี ของชุมชน
- งานเทศกาลห้ามพลาด
- ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น

9) ข้อคิดเห็น

เป็นส่วนนำเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมจากคนภายในชุมชน และคนภายนอกที่เข้ามาเยี่ยมชมแหล่ง เรียนรู้ เพื่อเป็นกำลังใจและช่วยในการพัฒนาของชุมชน โดยจะแบ่งการแสดงความคิดเห็น ดังต่อไปนี้

- เซนต์ปอลในฝัน
- ช่วยแก้ปัญหาหน่อย
- เรา..(รัก)..เซนต์ปอล

แนวทางการออกแบบปรับปรุงสถาปัตยกรรมของอาคาร

การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ในชุมชน ใช้แนวทางดังต่อไปนี้

1) การให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงาน รวมไปถึงความสามารถในการบริหารจัดการด้วย ตนเอง การออกแบบปรับปรุงอาคารจึงใช้แนวทางแบบ “พอเพียง” มีการใช้งบประมาณอย่างประหยัด ให้ดูแล รักษาง่าย

2) ออกแบบให้เข้ากับสภาพภูมิอากาศ มีการใช้พลังงานอย่างเหมาะสม โดยมีการปรับปรุงระบบการ ระบายอากาศในอาคารด้วยการเพิ่มช่องระบายอากาศด้านล่างของผนังไม้รอบอาคาร รวมทั้งมีการปรับเพิ่ม ช่องแสงด้านข้างบางส่วนของอาคาร เพื่อนำแสงธรรมชาติมาใช้ในส่วนของหลังคาเดิมที่เป็นสังกะสี จะมีการเพิ่ม วัสดุกันความร้อนใต้หลังคา และเปลี่ยนวัสดุหลังคาเพื่อลดรังสีความร้อนที่เข้าสู่อาคาร

3) ในส่วนของการจัดแสดงมีการใช้เทคนิคหลายแบบ เช่น การจำลองบรรยากาศ จัดแสดงด้วยวัตถุจริง การใช้หุ่นจำลอง บอร์ดกราฟฟิค รวมไปถึงการใช้มัลติมีเดีย ซึ่งมีขนาดความต้องการการใช้พื้นที่ต่างกัน จึงมี การออกแบบอุปกรณ์ในการจัดวางวัตถุจัดแสดงหลักไว้ 4 ประเภท ได้แก่ แท่นจัดแสดง ชั้นจัดแสดง บอร์ด กราฟฟิค และเก้าอี้นั่งชม ทั้งนี้ส่วนที่สามารถนำวัสดุเหลือใช้ที่มีอยู่ในชุมชนมาดัดแปลงได้ ก็ได้นำเอามา ปรับปรุงหรือออกแบบให้ตอบสนองการใช้งานและเกิดความงามอย่างเรียบง่ายซึ่งส่วนใหญ่ทำจากไม้เก่า หรือ เครื่องเรือนเก่า สำหรับการจัดวางสิ่งของจัดแสดงขนาดเล็กจะออกแบบเป็นชั้นไม้ต่างระดับติดตั้งไปกับแนว

ผนังเดิมของอาคาร เพื่อประหยัดพื้นที่ ประหยัดวัสดุ และกลมกลืนไปกับตัวสถาปัตยกรรม นอกจากนี้ในการออกแบบแทนจัดแสดง มีการคำนึงถึงการใช้สอยให้ปรับเปลี่ยนได้ง่าย เพื่อให้ชุมชนสามารถหมุนเวียนสิ่งของจัดแสดงได้สะดวก ซึ่งสิ่งของจัดแสดงเหล่านี้ได้มาจากการบริจาคของชาวบ้านภายในชุมชน

4) การให้แสงสว่างในการแสดงนิทรรศการ หลักการโดยทั่วไปคือการให้แสงสว่างส่องเน้นวัตถุจัดแสดง และเพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งในศูนย์การเรียนรู้นี้ เลือกใช้เทคนิคหลัก ได้แก่ การให้แสงด้านข้างจากธรรมชาติบริเวณปลายสุดของอาคาร การให้แสงแบบส่องขึ้น (uplighting) บริเวณแทนจัดแสดงตรงส่วนกลาง และการให้แสงแบบเน้นเฉพาะจุด (accent light) จากโคมส่องด้านบนบริเวณพื้นที่จัดแสดงโดยรอบ ที่สามารถปรับเปลี่ยนทิศทางแสงได้โดยรอบ มีการเลือกใช้หลอดไฟประหยัดพลังงานเพื่อลดการใช้ไฟฟ้า และลดความร้อนที่เกิดขึ้นจากหลอดไฟ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อระดับอุณหภูมิภายในอาคาร โดยเฉพาะอาคารขนาดเล็กหลังนี้ มีการนำหลอดไฟ LED มาใช้เพื่อส่องเน้นวัตถุ นอกจากจะลดการใช้พลังงานแล้ว หลอด LED มีอายุการใช้งานที่ยาวกว่าหลอดฮาโลเจนมากกว่า 10 เท่า ก็จะลดภาระในการดูแลรักษาได้มาก ในส่วนของ การให้ไฟแบบส่องขึ้น (uplighting) ใช้หลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ซึ่งเป็นหลอดประเภทประหยัดพลังงานเช่นกัน

งบประมาณ

งบประมาณโครงการมี 3 หมวดหลัก คือ การปรับปรุงโครงสร้างอาคารยุงข้าว งานนิทรรศการ พิพิธภัณฑ และค่าดำเนินการ รวมทั้งสิ้น 1,000,000 บาท (1 ล้านบาทถ้วน) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ลำดับ	รายละเอียด	รวมเป็นเงิน (บาท)
	ก.งานปรับปรุงโครงสร้างอาคารยุงข้าว	
1	งานซ่อมแซมโครงสร้าง (เสา/คาน/ตง/ค้ำยัน)	61,000
2	งานประตูหน้าต่าง	20,400
3	งานพื้น	136,500
4	งานฝ้าเพดาน (มุงจากภายใน)	18,300
5	งานซ่อมแซมผนัง (ต่อเติม/ตัดแปลง)	247,800
6	งานซ่อมแซมบันได	5,000
	รวมราคา	489,000
	ข.งานนิทรรศการพิพิธภัณฑ	
1	งานปรับปรุงไฟฟ้าแสงสว่าง	
	ติดตั้งดวงโคมใหม่หลอดLED	12,100
	งานเดินสายไฟ/ติดตั้งปลั๊กไฟและเมนบอร์ด	42,400
2	งานเครื่องเรือน	
	ช-01 ชั้นวางสิ่งของจัดแสดง	5,500
	ช-02 ชั้นวางหุ่นจำลองผังบริเวณ	7,000
	ช-03 ชั้นวางสิ่งของจัดแสดง	21,000
	ช-04 ชั้นวางสิ่งของจัดแสดงทำจากไม้เก่าขัดทำสี	12,000
	ก-01 เก้าอี้	8,000
	ต-01 โต๊ะวางหุ่นจำลองยุงนาง	3,500

ลำดับ	รายละเอียด	รวมเป็นเงิน (บาท)
	พ-01 ตู้แก้ววางสิ่งของจัดแสดง (ปรับปรุงทำสีใหม่)	5,000
	งานปรับปรุงเรือสำหรับจัดแสดง พร้อมฐานรองเหล็กทำสีพ่น	24,000
	งานบอร์ดจัดแสดง บอร์ดไม้อัดพร้อมติดตั้งกระจกเงาบนโครงเหล็กทำสีพ่น ยึดกับโครงสร้างอาคาร พร้อมติดตั้ง	50,000
3	งานเลขนิเทศน์ (งานจัดกราฟฟิก ป้ายบอร์ดและมัลติมีเดีย)	
	ขนาด A 1	130,000
	ขนาด A 3	10,500
4	งานหุ่นจำลอง	
	หุ่นจำลองผังบริเวณ	30,000
	รวมราคา	361,000
	ค.ค่าดำเนินการ 15%	150,000
	รวมทั้งสิ้น	1,000,000

การวางแผนการดำเนินงาน

การดำเนินโครงการ ใช้เวลารวม 12 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม 2558 ถึงกันยายน 2559 ดังนี้

กิจกรรม\ช่วงเวลา	ไตรมาส 1 2558			ไตรมาส 2 2559			ไตรมาส 3 2559			ไตรมาส 4 2559		
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.
1.จัดประชุมผู้มีส่วนร่วม	↔			↔			↔			↔		↔
2.จัดหาผู้รับเหมาก่อสร้าง	↔	↔	↔									
3.ก่อสร้าง				↔	↔	↔	↔	↔	↔			
4.ทดสอบการใช้งาน										↔	↔	
5.การเปิดใช้งาน												↔

ประโยชน์ที่ได้รับ

โครงการปรับปรุงอาคารยุงข้าวเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีชุมชนวัดเขตนัดปอลนี้เป็นตัวอย่างของการทำงานร่วมกันของนักวิจัยและชุมชนอย่างมีระบบซึ่งการที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการทำงาน ส่งผลให้ชุมชนมีความกระตือรือร้นในการมองหาคุณค่าที่มีอยู่ และมีความริเริ่มร่วมกันเพื่อหาแนวทางที่จะรักษาและพัฒนาสิ่งที่ชุมชนมีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ชาวบ้านจะได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงซ่อมแซม ทั้งนี้เพื่อสะท้อนแนวทางการดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายและช่วยเหลือตนเองได้ของชุมชนซึ่งเป็นคุณค่าที่สำคัญยิ่ง ซึ่งผลสำเร็จของงานนอกจากจะเป็นประโยชน์ให้กับชุมชนเขตนัดปอลแล้ว ก็จะสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ตัวอย่างให้กับชุมชนอื่นและกับสังคมโดยรวมได้อีกด้วย

ภาพที่ 5.4-2 ภาพตัวอย่างโครงการปรับปรุงอาคารยุงข้าวเป็นศูนย์การเรียนรู้วิถีชุมชนวัดเซนต์ปอล

ในปัจจุบัน ยังไม่มีงบประมาณในการอนุรักษ์ตัวอาคารยุงข้าวในส่วนอื่น ๆ ยกเว้นการเปลี่ยนวัสดุหลังคา ดังนั้น โครงการจัดสร้างศูนย์การเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชนวัดเซนต์ปอล จึงต้องเลื่อนออกไป

บทที่ 6 การสร้างองค์ความรู้และจิตสำนึก

การสร้างองค์ความรู้และจิตสำนึกมีหลายรูปแบบ ซึ่งทำให้คนชุมชนวัดเขนตโปลรรู้ได้ว่า วัดเขนตโปล มีความสำคัญและมีความน่าสนใจในด้านมรดกทางวัฒนธรรม

6.1 การเยี่ยมชมวัดเขนตโปล

ในช่วง พ.ศ.2556 เป็นต้นมา มักมีสัตบุรุษจากวัดคาทอลิกอื่นๆ มาเยี่ยมชมวัดเขนตโปลอยู่เสมอ รวมทั้งนักวิชาการ อาจารย์ทางด้านสถาปัตยกรรมศาสตร์ เช่น ศาสตราจารย์กำธร กุลชล คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ สัจกุล ศาสตราจารย์ ดร.บัณฑิต จุลาสัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งอาจารย์ Jean-Jacques DUPUY แห่งสถาบันสถาปัตยกรรมศาสตร์แวร์ซายส์ (Ecole d'Architecture de Versailles) สาธารณรัฐฝรั่งเศส

นอกจากนี้ ในวันที่ 21 เมษายน พ.ศ.2557 คณาจารย์และนักศึกษาจากสถาบันสถาปัตยกรรมศาสตร์แวร์ซายส์ และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวนประมาณ 25 คน ได้มาเยี่ยมชมวัดเขนตโปล ซึ่งอยู่ในกระบวนการอนุรักษ์หอระฆังและศาลาท่าน้ำ โดยมีตัวแทนของวัดและชุมชนให้การต้อนรับ

ภาพที่ 6.1-1 คณาจารย์และนักศึกษาสถาปัตยกรรมมาเยี่ยมชมวัด

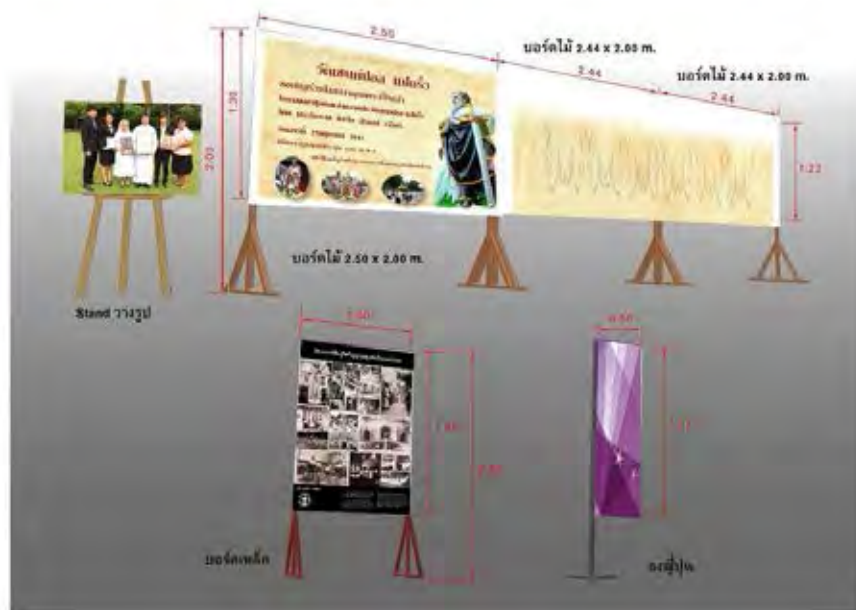

6.2 การจัดนิทรรศการ

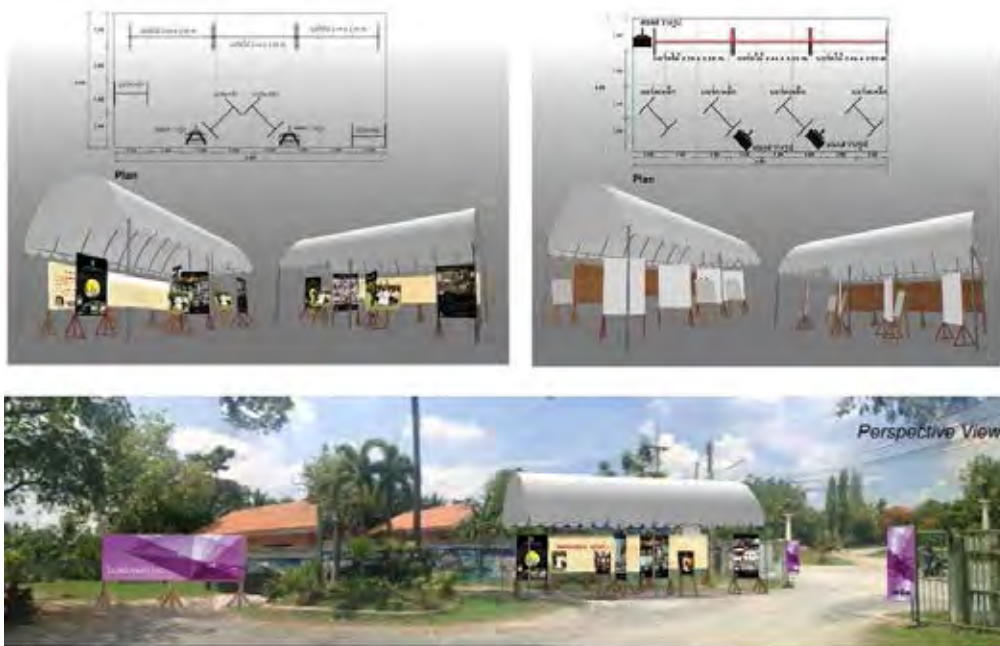
การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติของวัด และการอนุรักษ์อาคารของวัด จัดในวันฉลองวัด 2 ปี คือ วันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2557 และวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2558 โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลแก่คนในชุมชนและชาวคาทอลิกจากวัดอื่น ๆ ที่มางานฉลองวัด เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประวัติของวัด และความสำคัญของอาคารเก่าในวัดซึ่งมีโครงการอนุรักษ์ โดยมีการผลิตโปสเตอร์ และการจัดนิทรรศการ (ภาพที่ 6.2-1 ถึง 6.2-7)

ภาพที่ 6.2-1 สถานที่ตั้งนิทรรศการ

ภาพที่ 6.2-2 ภาพตัวอย่างบอร์ดจัดแสดงและป้ายสัญลักษณ์

ภาพที่ 6.2-3 ภาพตัวอย่างบรรยากาศงานนิทรรศการ

ภาพที่ 6.2-4 การจัดงานนิทรรศการด้านอนุรักษ์อาคาร

CONSERVATION OF St. Paul Church Community

Siriwan Silapacharanan, Assoc. Prof., Ph.D. (siriwan.s@chula.ac.th)
Faculty of Architecture, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand

With the introduction of cooperation to conserve and revive the Amphawa Community, its physical, economic, social and cultural aspects have been positively affected. The instructors of the Faculty of Architecture, as a result, launched a program to revive and conserve the St. Paul Community situated 80 kilometers away to the east of Bangkok.

The St. Paul Church Community was established in the 19th century by the French missionaries. They were granted a 32-acre plot of land on the bank of the Bang Pakong River. A chapel, a bell tower, missionary housing, a waterfront pavilion, a granary, a teacher training school, an orphanage, a cemetery, the statue of St. Paul, the Virgin Mary's Cave and 4 ponds can be found there. Renting the land from the Church, some Christians practice ridging cultivation, planting coconut, areca nut, pomelo, mango and lime trees. In addition, they ingeniously use the land by planting such vegetables as chili, lemon grass, holy basil, peppermint and pandanus palm in the trough between these lines. This community represents the unique orchard Christian culture in the brackish ecological system. This community used to be a center of floating market; however, during the World War II, this Church was closed down and the major transportation route which was once depend on canals or rivers was replaced by roads and streets lessened the importance of the community. At present, the Church and the community do not have enough money to renovate the buildings which are worth conserving in terms of cultural heritage.

In 2007, the Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning financed some instructors of the Faculty of Architecture, to conduct a study 'Cultural Heritage Environment Atlas of Saint Paul Church Community', which can be used as references. In 2010, the Church abbot and the community members expressed their interest in carrying out a project to conserve the structures in the Church with the instructors. As a result, the instructors have invited the outsiders to participate in this project. The objectives of this project are to 1) conserve the culturally valuable buildings of the Church, 2) involve both the community members and the outsiders in this conservation and

- 3) transform the local historical learning site into a cultural tourist attraction. The project has been carried out by 1) raising the community members' awareness through various activities such as monthly meetings with the Church and community members and teaching community youth to paint,
- 2) inviting every sector – the Church, community members, government agencies and the private sector – to participate in the project, 3) raising funds for renovating old buildings such as missionary housing, the bell tower, the 100-year-old waterfront wooden pavilion, 4) adapting the functions of the old buildings such as transforming the granary into a learning center of local community and the sisters' residence into a museum displaying the items which the Church and the community members have collected and 5) improving the cultural landscape of the church and the community including the cemetery which houses the body of François – Joseph Schmidt, the founder of this Church.

The project has been carried out since then and is expected to be complete in 2015. With the completion of the project, this community will be widely known as a cultural tourist attraction which can be accessed by both water and land routes.

This project is financed by Chulalongkorn University Centenary Academic Development Project.

ภาพที่ 6.2-5 โปสเตอร์ภาษาอังกฤษเรื่องการอนุรักษ์ชุมชนวัดเซนต์ปอล

ภาพที่ 6.2-6 โปสเตอร์นักบุญเซนต์ปอล

การอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนวัดเซนต์ปอล ตำบลบางดินเปิด อำเภอมือง จังหวัดละโว้

วัดเซนต์ปอล เป็นวัดคริสต์ศาสนาโรมันคาทอลิกแห่งแรกในลุ่มน้ำบางปะกง ซึ่งก่อตั้งในสมัยรัชกาลที่ 3 โดยฌ็อง-บัพติสต์ ปาลเลกัวซ์ (Jean-Baptiste Pallegoix) สังฆนายกคณะมิชชันนารีโรมันคาทอลิกประจำประเทศไทย วัดหลังแรกสร้างใน พ.ศ. 2383 บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ โดยมีบาทหลวงอัลบรีง เอเดียนเป็นเจ้าของอาวาส ต่อมา บาทหลวงเปอ็อง อเล็กซิส ได้ขอรับบริจาคเงินจากคริสตชนที่เมืองลาวาล ประเทศฝรั่งเศส และได้นำเงินบริจาคมาซื้อที่ดินซึ่งเป็นที่ตั้งวัดในปัจจุบัน และใน พ.ศ. 2410 ในสมัยรัชกาลที่ 5 บาทหลวงอินตัน ซมิคต์ ได้ก่อสร้างวัดโดยการก่ออิฐถือปูน รวมทั้งก่อสร้างบ้านพักเจ้าอาวาส หอระฆัง บ้านพักภคินีและอื่นๆ

โบสถ์เก่าของวัด มีพิธีมหาบูชามิสซาครั้งแรก
เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2416 ในสมัยรัชกาลที่ 3
เหนือประตูมีอักษรจีนว่า “เทียนจู๋เซี่ยกึ่ง” หมายความว่า “บ้านของพระเจ้า”

ในปี 2557 วัดเซนต์ปอลของเรามีอายุย่างเข้า 175 ปี นับจากการสร้างวัดหลังแรก โดยที่วัดเซนต์ปอลมีมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วยอาคารต่างๆ ได้แก่ โบสถ์เก่า บ้านพักเจ้าอาวาส หอระฆัง ศาลาทำน้ำโบสถ์น้อย และซุ้มข้าว ซึ่งอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม จึงเป็นหน้าที่ของคริสตชนที่จะช่วยกันอนุรักษ์มรดกของวัดและชุมชนให้สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นหลัง ทั้งนี้ วัดเซนต์ปอลได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประเภทชุมชน ประจำปี 2553 และได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่นประเภทบ้านพักพระสงฆ์ ประจำปี 2554 จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์

โครงการวิจัย “สถาปัตยกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน” โดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ภาพที่ 6.2-7 โปสเตอร์เกี่ยวกับประวัติของวัดที่จัดแสดงในงานนิทรรศการ

บ้านพักเจ้าอาวาสวัดเขตนต์ปอจ

บ้านพักเจ้าอาวาสสร้างโดยบาทหลวงเซนต์ นมิตต์ ในสมัยรัชกาลที่ 5 ลักษณะสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล (Colonial Architecture) เป็นศิลปะสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกผสมกับแบบเมืองร้อนที่มีความสวยงามที่สุดในจังหวัดฉะเชิงเทรา สร้างด้วยไม้สักทอง มีอายุประมาณ 135-140 ปี เป็นอาคาร 2 ชั้น กว้าง 15 เมตร ยาว 30 เมตร มีบันได 2 ชั้นที่ต่อจากชานพัก ชั้นบนมีห้องด้านขวาและซ้าย ช่วงกลางเป็นที่โถง มีทางเดินเชื่อมครัวอยู่กลางโถงและหน้าต่างบานเกล็ดขนาดใหญ่โดยรอบอาคาร ในอดีต นอกจากเป็นที่พักของพระสงฆ์แล้ว ยังเป็นที่พักแรมของพระสงฆ์จากวัดอื่นๆ ที่เดินทางด้วยด่านบริเวณนี้ โดยที่บันพักหลังนี้ มีการอยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น วัสดุไม้พื้นและผนังจึงอยู่ในสภาพดี อย่างไรก็ตามยังคงมีบานหน้าต่างบานเกล็ด เสาคอนกรีต สุกกรและวัสดุปูนเสื่อมสภาพ ในพ.ศ. 2556 วัดเขตนต์ปอจได้รับความเสียหายที่ผลิตภัณฑศึกษา เนื้อไม้ และสีคอนกรีต จากบริษัท ทีโอเอพีที (ประเทศไทย) ทำให้อาคารหลังนี้มีความสวยงามยิ่งขึ้น

เป็นที่ป็นที่ระลึกอย่างยิ่งว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชทานกระเบื้องหลังคาถวายเป็นศรีวิชัยบุษยา ทางวัดจะดำเนินการรื้อหลังคาเก่า ซ่อมโครงสร้าง และปรับปรุงอาคารในส่วนที่ยังไม่แล้วเสร็จ

สนับสนุนการอนุรักษ์ไทย

- บริษัท ทีโอเอพีที (ประเทศไทย) จำกัด
- บริษัทกระเบื้องกระดาดไทย จำกัด
- คริสตศาสนิกชนและผู้มีจิตศรัทธา

บ้านพักเจ้าอาวาส

บันไดปูน หลังคาสีแดง (ซ้าย) ไม้สักทึบ (ขวา) ไม้สักทึบ

ห้องสีชมพู 2 (ซ้าย) ไม้สักทึบ (ขวา) ไม้สักทึบ

บันไดปูน 2 (ซ้าย) ไม้สักทึบ (ขวา) ไม้สักทึบ

ระเบียงไม้ของบ้านสีส้ม (ซ้าย) ไม้สักทึบ (ขวา) ไม้สักทึบ

กลุ่มพระพุทธรูป 3 องค์

โครงการรื้อที่ - วัดเขตนต์ปอจเพื่อรื้อและปรับปรุงอาคาร - โดยคณะภคินีบรรดาศาสนิกซ์ รุคมาภรณ์แก้วทิพย์ และเจ้าอาวาสและบรรดาศาสนิกซ์ของวัด

ภาพที่ 6.2-8 โปสเตอร์เกี่ยวกับการอนุรักษ์บ้านพักเจ้าอาวาส

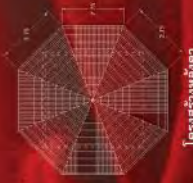
การบูรณะหอระฆังและศาลา

หอระฆังของวัดเขตนครปฐมสร้างขึ้นใน พ.ศ. 2440 ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีอายุครบ 116 ปี บาทหลวงอินเดียน ซิมิตต์ ได้ก่อสร้างด้วยไม้สัก มีระฆัง 3 ใบขนาดเล็ก กลางและใหญ่ ซึ่งสร้างที่เมืองดิง (Dijon) ประเทศฝรั่งเศส

หอระฆังและศาลาอยู่ในสภาพชำรุด มีความจำเป็นที่จะซ่อมฐานรากซึ่งทรุดลงจากพื้นดิน พื้นทรุดและหัก เสาไม้และแตกหัก หลังคารั้ว ผนังชำรุด สีลอก ฯลฯ ในขณะมีอยู่ระหว่างการบูรณะ คาดว่า จะแล้วเสร็จในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2557

สนับสนุนการอนุรักษ์ โดย

- ครอบครัวศรีพิชญารักษ์
- ครอบครัววิเศษเมตตา
- บริษัททีโอเอ เพนท์ (ประเทศไทย) จำกัด
- บริษัทกระเบื้องกระดาดไทย จำกัด
- ผู้มีจิตศรัทธา อื่น ๆ

โครงสร้างหลังคา

ระฆัง

ยอดมอระฉ่อง

โครงสร้างภายใน

หอรระฆังและศาลา (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)กำลังบูรณะ

เสาไม้ชำรุด ยุบงออง ลอยจากพื้นดิน (ก่อนการบูรณะ)

โครงสร้างภายใน

โครงสร้างหลังคาและรั้วก่อนหลังคา (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)กำลังบูรณะ

พื้นทรุดและหัก (ก่อนการบูรณะ)

การบูรณะพื้นชั้นล่าง (ระหว่างการบูรณะ)

พื้นที่ชั้นล่างของหอรระฆังและศาลาทำน้ำ (ซ้าย)ก่อนการบูรณะ (ขวา)หลังการบูรณะ

โครงการอนุรักษ์ - อนุรักษ์และบูรณะปฏิสังขรณ์ความงามโบราณสถาน "หอระฆังและศาลา" วัดเขตนครปฐม นครปฐม และสำนักงานคณะกรรมการการอนุรักษ์ฯ

ภาพที่ 6.2-9 โปสเตอร์เกี่ยวกับการอนุรักษ์หอระฆังและศาลา

6.3 การศึกษาดูงานศูนย์การเรียนรู้

โครงการวิจัยนี้ มีกิจกรรมที่กำหนดไว้ในการนำชุมชนวัดเซนต์ปอลไปดูงานตัวอย่างศูนย์การเรียนรู้หรือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น เมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2559 โดยมีผู้เดินทางรวม 14 คน โดยมีเจ้าอาวาส ผู้อำนวยการสภาวัด กรรมการสภาวัด และชาวบ้านวัดเซนต์ปอล ได้เยี่ยมชมตัวอย่างพิพิธภัณฑ์ 2 แห่ง คือ

- 1) พิพิธภัณฑ์ศาสนาที่โรงเรียนบ้านเณร โรงเรียนดาราสุมทร อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี

พิพิธภัณฑ์แห่งนี้จัดแสดงวัตถุ และสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา ส่วนประกอบของวัดโบราณ พระรูปของพระเยซู และพจนานุกรม 4 ภาษา พิมพ์โดยสังฆนายกมอง ปับติส ปาลเลกัว ซึ่งพิมพ์ในสมัยรัชกาลที่ 4 เป็นเอกสารหายาก

ภาพที่ 6.3-1 รูปหมู่หน้าพิพิธภัณฑ์

ภาพที่ 6.3-2 การจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์

ภาพที่ 6.3-3 พจนานุกรม 4 ภาษาอยู่บนขาตั้ง

2) พิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

เป็นพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็ก ที่ใช้ค่าใช้จ่ายต่ำในการจัดแสดง เป็นนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของอ่างศิลา การเสด็จพระราชดำเนินเยือนอ่างศิลาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ.2419 ต่อมากรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงตึกราชินี ให้เป็นพิพิธภัณฑ์ ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระชนมายุ 72 พรรษา เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2542 จัดตั้งเป็น “พิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษามหาราช” และอยู่ในความดูแลของเทศบาลตำบลอ่างศิลา

ภาพที่ 6.3-4 ผู้เดินทางไปเยี่ยมชมศูนย์การเรียนรู้

ภาพที่ 6.3-5 การจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์เฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษามหาราช

6.4 การจัดกิจกรรมหาทุน

การจัดผ้าป่าการกุศล วัดเซนต์ปอลได้ดำเนินการจัดผ้าป่าการกุศลเพื่อการอนุรักษ์วัด ในช่วงเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2557 เพื่อใช้ในการอนุรักษ์บ้านพักเจ้าอาวาสและอาคารอื่นๆ

ภาพที่ 6.4-1 ผ้าป่าการกุศลวัดเซนต์ปอล

6.5 การจัดกิจกรรมถ่ายรูปลงโบสถ์

ในช่วงวันฉลองวัด วันที่ 27-28 มิถุนายน พ.ศ.2557 และวันที่ 26-27 มิถุนายน พ.ศ.2558 เพื่อนำเงิน รายได้สมทบทุนการอนุรักษ์

ภาพที่ 6.5-1 กิจกรรมถ่ายรูปลงโบสถ์หาทุนอนุรักษ์วัด

บทที่ 7

การสนับสนุนโครงการของวัดเซนต์ปอล ด้านอื่นๆ

7.1 โครงการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชน

เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากรวมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ในการสนับสนุนการใช้ประโยชน์อาคารโบสถ์น้อยภายหลังการอนุรักษ์อาคาร ซึ่งดำเนินการในช่วงพ.ศ.2558-2559 เพื่อเปิดใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชนวัดเซนต์ปอล โดยมีการจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติของวัด สถาปัตยกรรมของวัด พิธีกรรม และสิ่งของที่ใช้ในพิธีกรรม ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีการจัดพิมพ์เอกสารประชาสัมพันธ์อีกด้วย

**แบบเสนอโครงการขอรับทุนสนับสนุนงบประมาณ
จากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙
โครงการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชน
****

๑.ชื่อโครงการ แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนวัดเซนต์ปอล

๒.หลักการและเหตุผล

แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนวัดเซนต์ปอล มี ๓ ส่วน คือ

๑) บ้านพักภคินี(หลังเก่า) ที่กำลังดำเนินการอนุรักษ์อาคารจะแล้วเสร็จในเดือนเมษายน ๒๕๕๙ ทางวัดมีโครงการจะปรับปรุงอาคารใช้เป็นศูนย์เรียนรู้ทางวัฒนธรรมของวัด แต่ยังคงขาดงบประมาณในส่วนการตกแต่งห้อง การจัดนิทรรศการ การจัดแสดงวัตถุสิ่งของที่ทางวัดและชุมชนร่วมกันบริจาคเพื่อจัดแสดง

๒) ยุงข้าวเก่า กำลังดำเนินการอนุรักษ์อาคารแล้วเสร็จในเดือนมิถุนายน ๒๕๕๙ ทางวัดมีโครงการปรับปรุงเป็นแหล่งเรียนรู้ทางวิถีชีวิตของชุมชนในอดีต โดยจัดแสดงสิ่งของของวัด และสิ่งของของคนในชุมชนร่วมกันบริจาคซึ่งมีการจัดทำบัญชีรูปถ่ายและขนาดสิ่งของที่จะบริจาคไว้แล้ว

๓) ภายในวัดเซนต์ปอลมีอาคารเก่าที่มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์และมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจที่ได้รับอนุรักษ์แล้ว มีความน่าสนใจที่เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในคริสตศาสนาโรมันคาทอลิกในรูปแบบของสถาปัตยกรรมโคโลเนียลของตะวันตก ที่ประยุกต์กับสภาพอากาศเมืองร้อนชื้น นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี และยังสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้อีกด้วย

๓. วัตถุประสงค์

๑) สร้างแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเพิ่มขึ้น ๑ แห่งในจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้มรดกทางวัฒนธรรมชุมชนวัดเซนต์ปอลให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

๒) ใช้ประโยชน์อาคารเก่าของวัดเซนต์ปอลที่ได้รับการบูรณะแล้ว ในการบอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมประเพณี ที่สัมพันธ์กับคริสตศาสนาโรมันคาทอลิก โดยสะท้อนวิถีชีวิตของชุมชนในอดีตที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติในระบบนิเวศน์แม่น้ำบางปะกง

๓) สร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนและยังเป็นการสร้างรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชนอีกด้วย

๔. กิจกรรมและงบประมาณรายกิจกรรม

ที่	กิจกรรม	งบประมาณ	ระยะเวลา ดำเนินการ
๑.	ศึกษา สืบค้น และจัดทำองค์ความรู้ข้อมูลประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชุมชนวัดเขนตโปล ดังนี้ - จัดประชุมประชาคม/ลงพื้นที่ศึกษาและสำรวจข้อมูล - จัดทำเอกสารข้อมูลองค์ความรู้ฯ จำนวน ๘๐ เล่ม	๒๕,๐๐๐ บาท	เม.ย. ๒๕๕๙
๒.	จัดนิทรรศการประวัติศาสตร์ศาสตร์ วัฒนธรรม/วิถีชีวิต ชุมชน วัดเขนตโปล - ป้ายนิทรรศการ จำนวน ๔๐ ป้าย - เอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (ขนาดเอ ๕)	๔๕,๐๐๐ บาท	พ.ค.
	รวมงบประมาณ	๗๐,๐๐๐.- บาท	

๕. ขั้นตอนและแนวทางการดำเนินงาน

- ๑) อาจารย์และนิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ออกแบบนิทรรศการ และเอกสารประชาสัมพันธ์
- ๒) ชุมชนและวัดให้ข้อมูล บริจาคและจัดหาวัตถุ สิ่งของที่จะนำมาจัดแสดงและร่วมจัดสิ่งของที่แสดง
- ๓) จัดกิจกรรมศึกษา สืบทอองค์ความรู้ ตามแผนการดำเนินงาน
- ๔) ติดตามและประเมินผล

๖. ตัวชี้วัด

ที่	ตัวชี้วัดความสำเร็จ	ค่าเป้าหมาย	เครื่องมือ/เอกสาร หลักฐานอ้างอิง
๑	- จัดประชุมประชาคม/ลงพื้นที่ศึกษาและสำรวจข้อมูล จำนวน ๑ ครั้ง ๑ วัน ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๓๐ คน - มีเอกสารข้อมูลองค์ความรู้ฯ เพื่อการสืบค้นและเผยแพร่ จำนวน ๘๐ เล่ม	- จัดประชุม ๑ ครั้ง จำนวน ๑ วัน ผู้เข้าร่วม ๓๐ คน - เอกสารองค์ ความรู้ ๘๐ เล่ม	ข้อมูลองค์ความรู้ เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์/ วัฒนธรรม/วิถีชุมชน วัดเขนตโปล
๒.	มีนิทรรศการประวัติศาสตร์ศาสตร์ วัฒนธรรม/วิถีชีวิต ชุมชน วัดเขนตโปล	ป้ายนิทรรศการ จำนวน ๔๐ ป้าย - เอกสารเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ (ขนาดเอ ๕) จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม	ป้ายโปสเตอร์ นิทรรศการ และเอกสารเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ แหล่งเรียนรู้ทาง วัฒนธรรมชุมชน วัดเขนตโปล

๗. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑) สามารถใช้ประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว วัดไทย จีน คริสต์ ในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำบางปะกง ของจังหวัดฉะเชิงเทรา
- ๒) การจัดตั้งแหล่งเรียนรู้จะสนับสนุนให้ชุมชนสามารถดำรงรักษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน
- ๓) เป็นการเพิ่มแหล่งเรียนรู้ ทางวัฒนธรรมประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรม และวิถีชีวิตชุมชน

๘. ผู้รับผิดชอบโครงการ/คณะทำงานและผู้ร่วมดำเนินงาน

- ๑) เจ้าอาวาสวัดเซนต์ปอล
- ๒) คณะกรรมการสภาภิบาลวัดเซนต์ปอล
- ๓) ผู้นำชุมชน/ผู้นำท้องถิ่น ในตำบลบางตีนเป็ด
- ๔) ตัวแทนอาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๙. การวัดผลประเมินผล

ติดตามประเมินผลใน ๒ ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ/การมีส่วนร่วม/ผลสัมฤทธิ์การดำเนินงาน ดังนี้

- ๑) แหล่งเรียนรู้ เป็นผู้ประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยแบบแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ก่อนและหลังกิจกรรม
- ๒) การติดตามประเมินผลของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม
- ๓) การติดตามประเมินผลของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา

ลงชื่อ

ผู้รับผิดชอบ

(บาทหลวงชาติชาย เวฬุรัตน์กุล)

ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดเซนต์ปอล

วันที่ ๒๕๕๙

ใบสมัครเข้ารับการศึกษา

เข้าร่วมโครงการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙
กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม

๑) ชื่อแหล่งเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนวัดเซนต์ปอล

๒) สถานที่ตั้งบ้านเลขที่ ๖๒ หมู่ที่ ๙ ซอย -- ถนน --
ตำบล นางดินเป็ด อำเภอ เมือง จังหวัด ฉะเชิงเทรา
รหัสไปรษณีย์ ๒๔๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๓๘-๕๑๙-๖๑๗ โทรสาร --
เว็บไซต์ www.saintpaul.or.th

๓) ผู้รับผิดชอบหลัก

หน่วยงาน/สถานที่ วัดเซนต์ปอล

ชื่อ-สกุล ผู้รับผิดชอบ บาทหลวงชาติชาย เวฬุรัตน์กุล

ตำแหน่ง เจ้าอาวาส

โทรศัพท์ ๐๓๘-๕๑๙-๖๑๗, ๐๘๔-๗๗๔-๙๗๕๕ โทรสาร --

ชื่อ-สกุล ผู้รับผิดชอบ คุณจินทิมา กุลวิทย์

ตำแหน่ง เลขาธิการโครงการ

โทรศัพท์ ๐๘๑-๘๘๘-๕๐๓๙

๔) ประเภทของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

๑) พิพิธภัณฑสถาน (บ้าน/โรงเรียน/วัด/มัสยิด)

๒) ศูนย์วัฒนธรรมในสถานศึกษา

๓) แหล่งเรียนรู้อื่นๆ โปรดระบุ แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม

๕) ความเป็นมา/วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้/เอกลักษณ์หรือจุดเด่นทางวัฒนธรรมของท่าน

(ให้มีภาพถ่ายเป็นเอกสารประกอบแหล่งเรียนรู้ หรือส่งเป็นแผ่นซีดี)

สังฆนายกมอง บันติสดี ปาลเลกัวซ์ แห่งคณะมิชชันนารีชาวฝรั่งเศส ได้จัดตั้งวัดเซนต์ปอลเป็นวัดแห่งแรกทางฝั่งตะวันตกของกลุ่มน้ำบางปะกงในสมัยรัชกาลที่ ๓ ต่อมาวัดได้ย้ายมาทางฝั่งตะวันออกในสมัยรัชกาลที่ ๕ วัดเซนต์ปอลเกิดจากการบริจาคเงินของคริสตชนชาวเมืองลาวาล ในประเทศฝรั่งเศส มาซื้อที่ดินเพื่อสร้างวัดแห่งใหม่ บาทหลวงอันตอน ซมิตต์ ได้สร้างโบสถ์ก่ออิฐถือปูนสำเร็จใน พ.ศ. ๒๔๑๖ นอกจากนี้ยังมีการสร้างอาคารอื่นๆ ได้แก่ บ้านพักพระสงฆ์ หอระฆัง โรงเรียน บ้านพักภคินี(หลังเก่า) คุ้มข้าว ศาลาท่าน้ำ ซึ่งเป็นอาคารไม้สักอายุไม่ต่ำกว่า ๑๐๐ ปี รวมทั้งสุสาน บ่อน้ำจืดของวัด ฯลฯ เมื่อโบสถ์หลังแรกมีสภาพทรุดโทรม จึงมีการสร้างโบสถ์แห่งใหม่ และมีการฉลองวัดใน พ.ศ. ๒๕๑๓ ต่อมายังมีการสร้างองค์ประกอบอื่นๆของวัด เช่น ถ้ำแม่พระ อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล วัดเซนต์ปอล เป็นวัดในสวนยกร่อง โดยมีที่อยู่อาศัยของคริสตชนอาศัยอยู่ในที่ดินของวัดเกือบ ๒๐๐ ไร่ ชุมชนแห่งนี้จึงมีอัตลักษณ์ที่เกิดจากสถาปัตยกรรมในคริสต์ศาสนาโรมันคาทอลิก ในรูปแบบสถาปัตยกรรมตะวันตกที่ประยุกต์เข้ากับภูมิอากาศเมืองร้อน อาคารไม้ที่ยังคงอยู่ในสภาพควรได้รับการอนุรักษ์ นอกจากนี้วัดเซนต์ปอล ได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานดีเด่น และประเภทชุมชนดีเด่น จากสมาคมสถาปนิกสยามแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ในปัจจุบันวัดเซนต์ปอล ได้ดำเนินการอนุรักษ์อาคารไม้หลายหลัง ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยได้รับความร่วมมือทางวิชาการจากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออกแบบและบูรณะ

อาคารบ้านพักพระสงฆ์ หอระฆัง ศาลาท่าน้ำ บ้านพักภคินี และผู้สูงอายุ โดยการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนหลายบริษัทในการบริจาควัสดุก่อสร้าง ได้แก่ สีรักษาเนื้อไม้ สีทาไม้ กระจเบื้องปูหลังคา กระจเบื้องปูพื้น ไม้เนื้อแข็ง ฯลฯ การบริจาคเงินของคริสตชน และผู้มีจิตศรัทธา โดยที่วัดเซนต์ปอลตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางปะกง จึงมีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดหรือศาสนสถาน ๑ ใน ๔ ประเภท คือ วัดไทย วัดจีน มัสยิด และวัดฝรั่ง ซึ่งเกิดจากการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์และความเชื่อที่หลากหลายในเมืองฉะเชิงเทรา

การจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนวัดเซนต์ปอล ใช้อาคารบ้านพักภคินี(หลังเก่า) ซึ่งมีได้ใช้งานแล้ว และบูรณะแล้วเสร็จ ปรับปรุงเป็นสถานที่รับนักท่องเที่ยว โดยบ้านพักภคินีจะจัดแสดงด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเชื่อ และลักษณะสถาปัตยกรรมของอาคารต่าง ๆ ของวัด

๖) ขั้นตอนและแนวทางการดำเนินงาน

- ๑) วัด ชุมชน และอาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกันศึกษา สืบค้นและจัดทำองค์ความรู้ข้อมูลประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
- ๒) ชุมชนและวัดให้ข้อมูล บริจาคและจัดหาวัตถุ สิ่งของที่ให้นำมาจัดแสดงและร่วมจัดสิ่งของที่แสดง
- ๓) อาจารย์และนิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ออกแบบนิทรรศการและเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
- ๔) จัดนิทรรศการ และจัดเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในบ้านพักภคินี(หลังเก่า)

๗) ตัวชี้วัด

ที่	ตัวชี้วัดความสำเร็จ	ค่าเป้าหมาย	เครื่องมือ/เอกสารหลักฐานอ้างอิง
๑	จัดทำแหล่งเรียนรู้ในอาคารบ้านพักภคินี(เดิม) โดยมีป้ายนิทรรศการและเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	ผู้เยี่ยมชม นักศึกษา และ นักท่องเที่ยว	๑. หนังสือ ชื่อ แผนที่สิ่งแวดล้อมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนวัดเซนต์ปอล โดยสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๐ ๒. หนังสือ ชื่อ การฟื้นฟูจิตวิญญาณชุมชนริมแม่น้ำบางปะกง โดยวันชัย มงคลประดิษฐ์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖

๘) ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑) สามารถใช้ประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยววิถีไทย จีน คริสต์ ในพื้นที่ริมแม่น้ำบางปะกง ของจังหวัดฉะเชิงเทรา
- ๒) สนับสนุนให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของชุมชน
- ๓) เป็นการเพิ่มแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมประเภทประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของสถาปัตยกรรมของชุมชน

๙) ผู้รับผิดชอบโครงการ/ผู้ร่วมดำเนินการ

- ๑) เจ้าอาวาสวัดเซนต์ปอล
- ๒) คณะกรรมการสภาวัดเซนต์ปอล

ลงชื่อ..........ผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้/ผู้เสนอ
(บาทหลวงชาติชาย เวฬุรัตน์กุล)
ตำแหน่ง เจ้าอาวาส
วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

เอกสารประกอบแหล่งเรียนรู้ชุมชนวัดเขนตปอล

วัดเขนตปอล

อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา
แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

กระทรวงวัฒนธรรม

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม

ความเป็นมา

ชุมชนวัดเซนต์ปอลตั้งอยู่ที่หมู่ 9 ตำบลบางดินเปิด อำเภอเมือง จังหวัด ฉะเชิงเทรา ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำบางปะกง โดยมีคลองบางไผ่อยู่ทางด้านเหนือ และคลองบางดินเปิดอยู่ทางด้านใต้ ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก โดยมีวัดเซนต์ปอลเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นวัดคาทอลิกแห่งแรกในลุ่มน้ำบางปะกง มีมรดกทางวัฒนธรรมและมีระบบนิเวศของชุมชนริมน้ำที่เป็นองค์ประกอบของชุมชนที่มีอัตลักษณ์

วัดเซนต์ปอล (Saint Paul Church) มาจากชื่อนักบุญปอล หรือนักบุญเปาโล คนในชุมชนส่วนใหญ่เรียกท่านว่า “นักบุญเปาโล” ท่านเกิดเมื่อประมาณ 10 ปี ภายหลังจากสมภพของพระเยซูเจ้า (10 A.D) ท่านเกิดที่เมืองทาร์ซัส (Tarsus) ในประเทศอิสราเอล ในวัยหนุ่มท่านได้พบกับพระเยซูเจ้าในระหว่างเส้นทางที่ไปยังเมืองดามัสกัส (Damascus) ทำให้ท่านกลับใจจากการที่ท่านเคยข่มเหงพวกคริสตชนมาก่อน จึงได้อุทิศชีวิตในการรับใช้พระเจ้าโดยเป็นผู้สั่งสอนและประกาศพระวาจาของพระเจ้าความรักต่อพระเยซูเจ้า ท่านจึง

ได้รับการประกาศเป็นนักบุญผู้ยิ่งใหญ่ โดยกำหนดให้วันที่ 30 มิถุนายนของทุกปีเป็นวันฉลองนักบุญเปาโล

ประวัติศาสตร์ของชุมชนวัดเซนต์ปอล

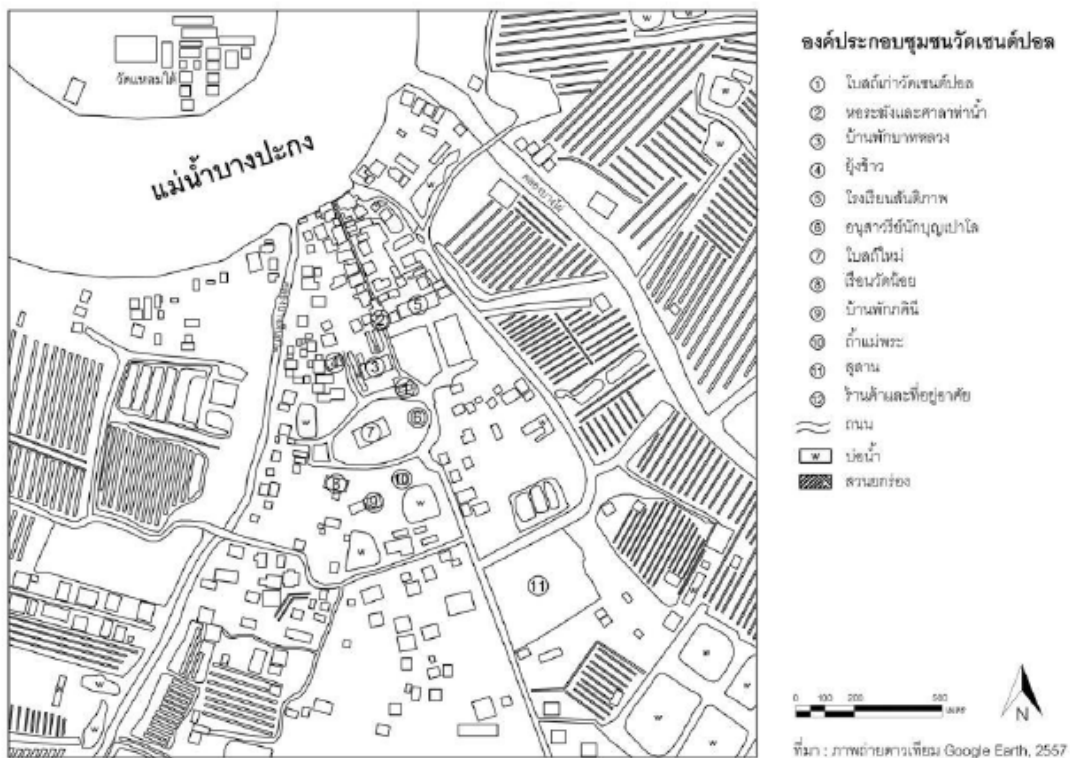
ชุมชนวัดเซนต์ปอล เกิดในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2367-2349) ซึ่งเป็นช่วงที่มีคนจีนอพยพมาตั้งหลักแหล่งตามริมแม่น้ำสายต่างๆ รวมทั้งบริเวณแม่น้ำบางปะกง โดยรับจ้างเป็นแรงงานในไร่อ้อย และเป็นคริสตชน บาทหลวงปาลเลกัวซ์ (Pallegoix Jean-Baptiste) ชาวฝรั่งเศสได้เขียนบันทึกไว้ใน พ.ศ. 2373 ในหนังสือ “Mémoire sur la Mission de Siam” ว่า “มีคริสตชนในจังหวัดแปดริ้ว (หมายถึง ฉะเชิงเทรา) และบางปลาสร้อย (หมายถึง ชลบุรี) รวม 300 คน” ใน พ.ศ. 2383 บาทหลวงอัลบรัน (Albrand Etienne) ได้สร้างวัดด้วยไม้ไผ่ในบริเวณฝั่งตะวันตกของแม่น้ำบางปะกงเพื่อใช้เป็นที่พบปะของคริสตชน

ใน พ.ศ. 2401 บาทหลวงดาเนียล (Daniel Serverin Jacques Marie) ได้สร้างวัดด้วยไม้จริง หลังจากนั้นบาทหลวงเปอ็อง (Péan Alexis) ได้เรียไ้เงินจากประเทศ

ฝรั่งเศสเพื่อมาสร้างวัดใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2410 บาทหลวงอันตน ชมิดต์ (Schmidt François-Joseph) ได้ซื้อที่ดิน บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำบางปะกง และสร้างวัดซึ่งก่ออิฐถือปูนใน พ.ศ. 2416 นอกจากนี้ ยังสร้างบ้านพักของพระสงฆ์ สร้างโรงเรียน ท่านยังได้ดูแลชาวคาทอลิก ในแปดริ้ว พนัสนิคม ท่าเกวียน ปากคลอง ท่าลาด บ้านเล่า และปราจีน

องค์ประกอบชุมชน

ในปัจจุบัน ชุมชนวัดเซนต์ปอล มีองค์ประกอบที่เป็นอัตลักษณ์ทางคริสต์ศาสนาโรมันคาทอลิก ซึ่งประกอบด้วย โบสถ์หลังเก่า โบสถ์หลังใหม่ อนุสาวรีย์ นักบุญเปาโล หอระฆัง และศาลาทำน้ำโรงเรียนสันติภาพ สุสาน ถ้าแม่พระ บ้านพักเจ้าอาวาส เรือนวัดน้อย ยุงข้าว และที่อยู่อาศัยของชาวคริสต์ นอกจากนี้ยังมีบ่อน้ำจืด และสวนยกทรงในชุมชนอีกด้วย

แผนที่องค์ประกอบชุมชนวัดเซนต์ปอล

โบสถ์หลังเก่า

โบสถ์หลังนี้เป็นโบสถ์หลังที่ 3 ของวัด สร้างเสร็จและทำพิธีมหาบูชาามิสชาครั้งแรก เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ.2416 ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีรูปแบบทางสถาปัตยกรรมแบบโกธิค (Gothic) เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ผนังรับน้ำหนักอาคาร (wall bearing) ผนังของโบสถ์เป็นรูปไม้กางเขน เรียกโบสถ์ลักษณะนี้ว่า Basilic ในปี พ.ศ.2513 มีการฉลองวัดอายุครบ 100 ปี และมีการก่อสร้างโบสถ์หลังใหม่ จึงมีการรื้อโบสถ์หลังเก่าแต่ไม่สามารถรื้อผนังด้านหน้าได้ ในปัจจุบันจึงคงเหลือแต่ผนังด้านหน้า (façade) และประตูกลาง ซึ่งหันเข้าหาแม่น้ำบางปะกง โบสถ์หลังนี้เป็นหลักฐานยืนยันว่าก่อสร้างโดยช่างชาวจีน และเป็นวัดของชุมชนชาวจีน เนื่องจากด้านเหนือประตูทางเข้าโบสถ์มีตัวอักษรจีนปูนปั้นอ่านเป็นภาษาแต้จิ๋วว่า “เทียนจู๋เซี่ยกั้ง” หมายความว่า “บ้านของพระเจ้า” นับเป็นโบสถ์โรมันคาทอลิกที่มีอายุกว่า 140 ปี ที่ยังคงเหลืออยู่ ซึ่งมีอายุมากกว่าโบสถ์หลังอื่นๆ ที่ยังคงอยู่ในภาคตะวันออก

โบสถ์หลังเก่าวัดเซนต์ปอลและภาษาจีนเหนือประตูโบสถ์เก่า

ภาพเขียนโบสถ์หลังเก่าของวัดเซนต์ปอล
ที่มา: ปทุมรัตน์ วงศ์ดนตรี, สยามและคณะมิชชันนารีฝรั่งเศส, 2528

โบสถ์ใหม่วัดเซนต์ปอล

อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล

โบสถ์ใหม่วัดเซนต์ปอล

เนื่องจากโบสถ์หลังเก่าอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม จึงมีการหาทุนจากผู้มีจิตศรัทธา เมื่อสร้างเสร็จแล้วทำพิธีเสก เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ลักษณะอาคารเป็นสถาปัตยกรรมร่วมสมัย หลังคาทรงจั่วแบบเรือนไทยประยุกต์ สร้างด้วยคอนกรีตเสริมเหล็กหันไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ

อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล

สร้างขึ้นหลังจากการสร้างโบสถ์วัดเซนต์ปอลแห่งใหม่ เป็นรูปหล่อนักบุญเปาโลประทับยืนอยู่บนเสาทรงกลมหันหน้าไปทางถนนเข้าวัด จุดที่ตั้งอนุสาวรีย์เป็นพระแท่นบูชาเดิมของโบสถ์หลังเก่า

บ้านพักเจ้าอาวาส

บ้านพักของเจ้าอาวาสวัดเซนต์ปอลสร้างด้วยไม้สักทั้งหลัง กว้าง 15 เมตร ยาว 30 เมตร สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 ออกแบบโดยคุณพ่อฌอง การีเย (Jean Carriere) โดยช่างก่อสร้างชาวจีน ลักษณะสถาปัตยกรรมแบบโคโลเนียล (Colonial Architecture) ที่ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมตะวันตก เป็นบ้านสองชั้นมีบันไดแยกซ้ายและขวาต่อจากชานพัก ชั้นบนมีทางเดินและลูกกรงไม้เป็นราวกันตกโดยรอบอาคาร ช่วงกลางของอาคารเป็นที่โล่ง มีห้องด้านซ้ายและขวาเหมือนกันทั้งชั้นบนและชั้นล่าง บ้านพักบาทหลวงหลังนี้มีอายุมากกว่า 130 ปี ในอดีตนอกจากเป็นที่พักของบาทหลวงของวัดเซนต์ปอลแล้วยังเป็นที่พักอาศัยของบาทหลวงองค์อื่นๆ ที่เดินทางด้วยเรือผ่านบริเวณนี้

รูปด้านหน้าของบ้านพักเจ้าอาวาส

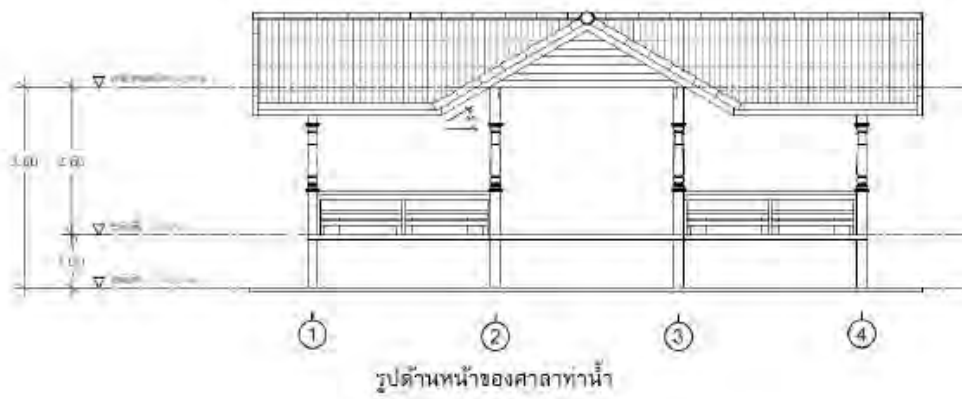
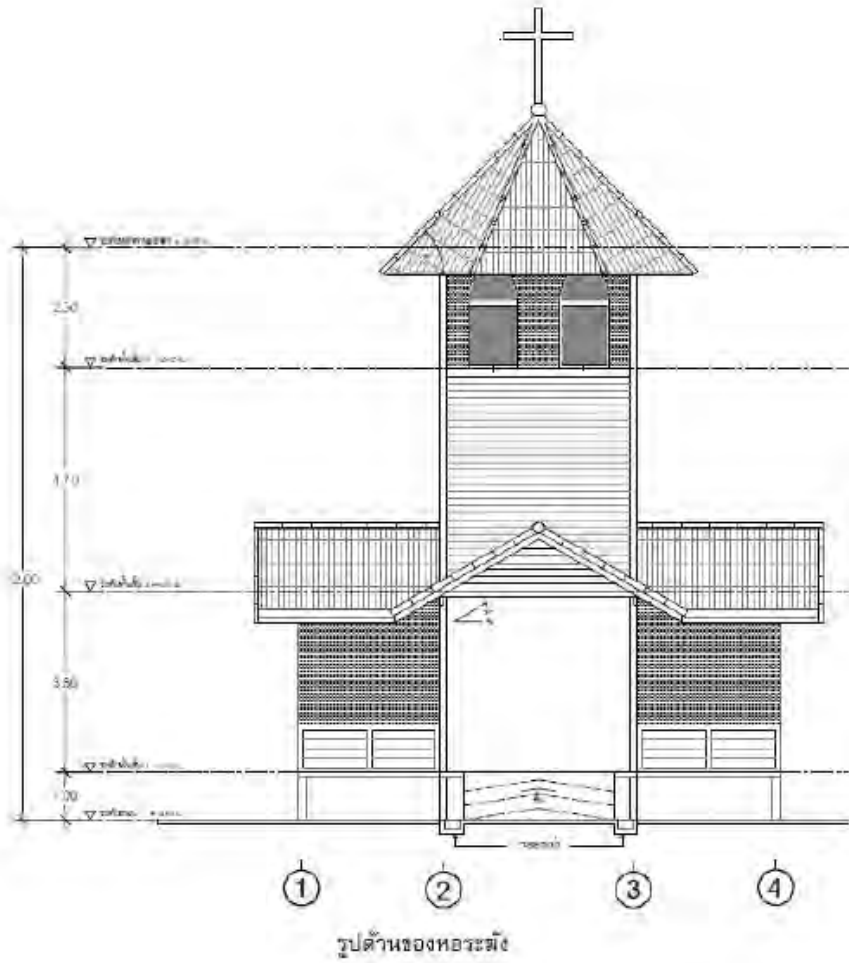
บ้านพักเจ้าอาวาส

หอระฆังและศาลาทำน้ำ

หอระฆังและศาลาท่าน้ำ

ในอดีตหอระฆังและศาลาท่าน้ำของวัดเซนต์ปอลตั้งอยู่ริมแม่น้ำบางปะกงและมีท่าเรือจ้ง ต่อมาที่ดินงอกเพิ่มขึ้นบริเวณหน้าหอระฆัง ชาวบ้านจึงขอสร้างบ้านในบริเวณที่ดินงอกซึ่งเป็นที่ดินของวัด และวัดได้สร้างทางเดินไม้และท่าเรือยื่นออกไป ต่อมาใน พ.ศ. 2527 ได้มีการเปลี่ยนเป็นทางเดินไม้เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ปัจจุบันยังคงมีเรือจ้งที่หัวสะพานสำหรับข้ามฝั่งไปยังท่าเรือวัดแหลมใต้ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามแม่น้ำ

หอระฆังสร้างด้วยไม้สูง ประมาณ 16 เมตร สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 ตัวหอระฆังมีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้างด้านละ

4 เมตร เป็นผนังไม้ตีเกล็ดทางนอน ผังพื้นฐานหอระฆังเป็นรูปกากบาท กว้างด้านละ 11 เมตร หอระฆังสูง 3 ชั้น มีบันไดขึ้นไปยังระฆังซึ่งมีอยู่ 3 ใบ คือ ใบเล็ก (เสียงแหลม) ใบกลาง (เสียงกลาง) และใบใหญ่ (เสียงทุ้ม) สร้างที่เมือง Dijon ประเทศฝรั่งเศส ใน พ.ศ.2440

ศาลาท่าน้ำอยู่ติดกับหอระฆัง สร้างด้วยไม้สัก มีลูกกรงสูง 1.20 เมตร โดยรอบยกเว้นช่องทางเดิน หลังคาเป็นจั่วจัตุรมุข ผังพื้นเป็นรูปไม้กางเขนซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของคริสต์ศาสนา กว้างประมาณ 11.50 เมตร ยาวประมาณ 14.60 เมตร

ศาลาท่าน้ำ

โรงเรียนสันติภาพ

ในสมัยบาทหลวงแปรเบต์ (Perbet) เป็นเจ้าอาวาสวัดเซนต์ปอลต่อจากบาทหลวงอันตน ฆมิคต์ได้เปิดโรงเรียนฝึกหัดครูอนุบาลชื่อว่า โรงเรียนนักบุญทาร์ซิซิโอเพื่อผลิตครูออกไปประจำวัดต่างๆ ซึ่งต่อมาได้ยุบรวมกับโรงเรียนเซนต์ปอล และท้ายที่สุดกิจการโรงเรียนต้องยุบไปในปี พ.ศ.2484 ช่วงสงครามอินโดจีน เมื่อสงครามสงบบาทหลวงกาเรียเอ (Carrière Jean) จึงเปิดโรงเรียนขึ้นใหม่เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2488 ตั้งชื่อว่าโรงเรียนสันติภาพ เนื่องจากวันเปิดโรงเรียนตรงกับวันที่รัฐบาลประกาศวันสงบศึก เรียกว่าวันสันติภาพ

ต่อมาในปี พ.ศ. 2491 ได้จัดตั้งนวกสถาน เพื่ออบรมเด็กหญิงและฝึกหัดตั้งให้เป็นนักบวช และให้ได้รับการศึกษาวิชาสามัญด้วย จึงขยายชั้นเรียนจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปี พ.ศ.2534 มีการรื้อถอนอาคารไม้ทั้ง 2 หลัง เพื่อสร้างอาคารเรียนซึ่งเป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็กสูง 3 ชั้น ที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน

ปัจจุบันโรงเรียนสันติภาพเป็นโรงเรียนประถมศึกษาภายในรั้วโรงเรียนด้านติดกับโบสถ์เก่ามีต้นพิกุลเก่าแก่ของชุมชน 4 ต้น

โรงเรียนสันติภาพในอดีต

ถ้าแม่พระ

ถ้าแม่พระ

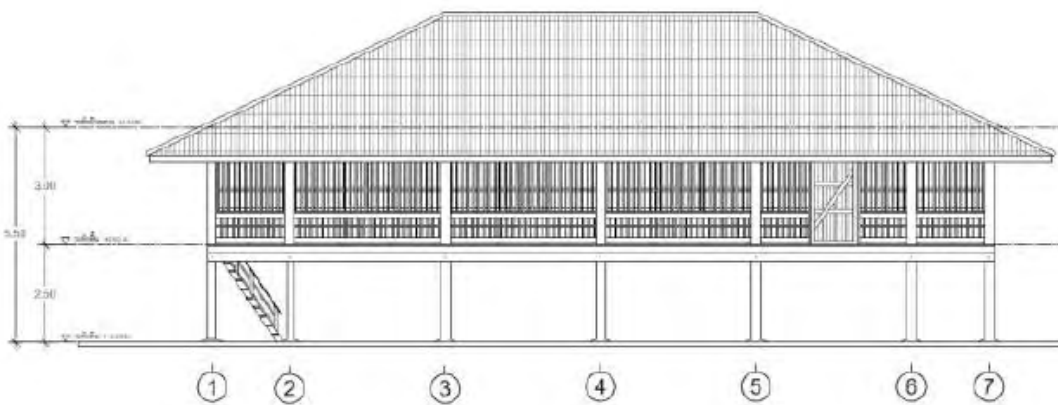
ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าของโบสถ์วัดเซนต์ปอลติดกับบ่อน้ำของวัดเซนต์ปอล คนในชุมชนได้ร่วมกันก่อสร้างโดยเลียนแบบถ้าแม่พระที่เมืองลัวร์ด (Lourde) ในประเทศฝรั่งเศส

สุสาน

สุสานเป็นองค์ประกอบสำคัญของชุมชนวัดเซนต์ปอลตั้งอยู่ทางด้านเหนือของวัด มีการฝังศพของคริสตชนอยู่เรียงราย ต้นไม้ส่วนใหญ่ในสุสาน คือต้นมะขาม

สุสานวัดเซนต์ปอล

รูปด้านหน้าของเรือนวัดน้อย

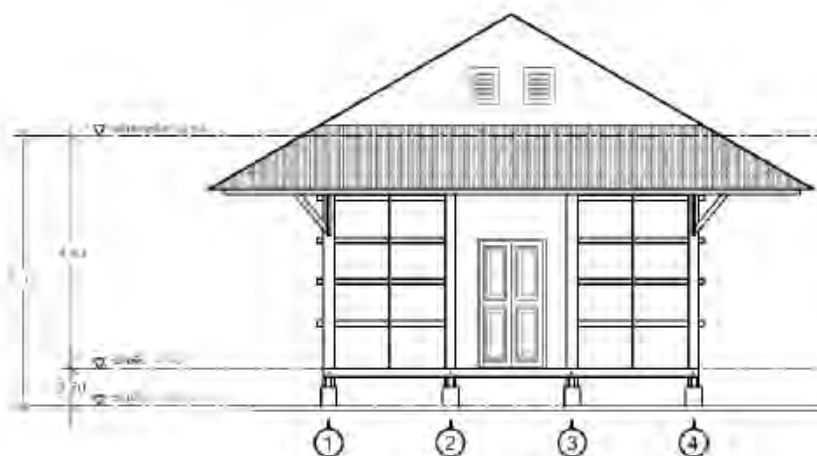

เรือนวัดน้อย

เรือนหลังนี้เคยใช้เป็นวัดน้อย (Chapel) ของคณะผู้ฝึกหัดในช่วงเวลาหนึ่ง ต่อมาในช่วง พ.ศ.2490 ใช้เป็นที่อยู่ของเด็กกำพร้าหญิงใน ลักษณะอาคารเป็นเรือนไม้ยกพื้นใต้ถุนสูง กว้าง 12 เมตร ยาว 23 เมตร หลังคาเป็นทรงปั้นหยา กว้างประมาณ 12 เมตร ยาว 16 เมตร บันไดทางขึ้นบริเวณมุมของอาคาร ซึ่งเป็นบันไดที่มีฝาปิดจากภายใน ปัจจุบันมีการอนุรักษ์และปรับปรุงเรือนวัดน้อยเป็น “ศูนย์การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนวัดเชนดípอล” โดยมีนิตรรศการเกี่ยวกับประวัติของวัดและความเชื่อทางศาสนา ซึ่งเปิดให้ผู้สนใจเข้าชมอีกด้วย

ยั้งข้าว

ยั้งข้าวของวัดเชนดípอลยาวประมาณ 18 เมตร กว้างประมาณ 10 เมตร สร้างขึ้นเพื่อเก็บข้าวที่ขนมาจากที่นาของวัดในบริเวณคลองนครเนื่องเขต โดยที่ผู้เช่าที่ดินของวัดจ่ายค่าเช่าเป็นข้าว ในอดีตทางวัดใช้ข้าวนี้ในกิจการของวัด เลี้ยงเด็กกำพร้าที่เรียนและอาศัยในวัด ต่อมาเมื่อมีการแบ่งเขตสังฆมณฑลใหม่ จึงทำให้ที่นาในบริเวณดังกล่าวมิได้ขึ้นกับวัดเชนดípอลอีกต่อไป จึงไม่มีข้าวขนมาเก็บภายในยั้งข้าวอีกต่อไป ปัจจุบันมีโครงการจะจัดสร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้ของวัด

รูปด้านหน้าของยั้งข้าว

วัดเซนต์ปอลตั้งอยู่ริมแม่น้ำตั้งนั้น โบสถ์หลังเดิม หอระฆัง และศาลาท่าน้ำ จึงหันทิศ (orientation) เข้าสู่แม่น้ำซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก เมื่อมีการสร้างถนนเข้าสู่ชุมชน โบสถ์หลังใหม่ อนุสาวรีย์นักบุญเปาโล และถ้ำแม่พระ จึงหันทิศสู่ถนนทางเข้า ในปัจจุบัน อาคารต่างๆ ตั้งอยู่โดยรอบทางเดินอันศักดิ์สิทธิ์รอบโบสถ์หลังใหม่ ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางจิตวิญญาณของวัดและชุมชน

ชุมชนวัดเซนต์ปอลเป็นชุมชนที่มีลักษณะเด่นของการตั้งถิ่นฐาน โดยมีบาทหลวงชาวฝรั่งเศสเป็นผู้ก่อตั้งวัดและชุมชน มีกลุ่มคนจีนอพยพเป็นลูกวัด โดยมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะของชุมชน คือ 1) ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และระบบนิเวศ 2) กลุ่มชาติพันธุ์ 3) ความเชื่อของกลุ่มสังคม

4) รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบอาณานิคมของอาคารต่างๆ ในวัดและชุมชน และ 5) โครงข่ายแม่น้ำลำคลองและถนน ทำให้เกิดเป็นชุมชนที่อัตลักษณ์แห่งหนึ่งในลุ่มน้ำบางปะกง นอกจากนี้ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนวัดเซนต์ปอลที่บอกเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชุมชนศาสนาโรมันคาทอลิกแห่งแรกในพื้นที่ริมน้ำบางปะกง

ปัจจุบัน ทางวัดได้มีการอนุรักษ์อาคารต่างๆ ในวัด ได้แก่ บ้านพักพระสงฆ์ หอระฆัง ศาลาท่าน้ำ เรือนวัดน้อย และยั้งข้าวซึ่งเป็นอาคารไม้เก่าของวัดเซนต์ปอล และในอนาคตวัดเซนต์ปอลยังมีโครงการอนุรักษ์วัดเก่า ซึ่งยังคงเหลืออยู่แต่ผนังด้านหน้าและอาคารหลังอื่นๆ อีกด้วย

วัดเซนต์ปอล

62 หมู่ 9 ตำบลบางตีนเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา 24000

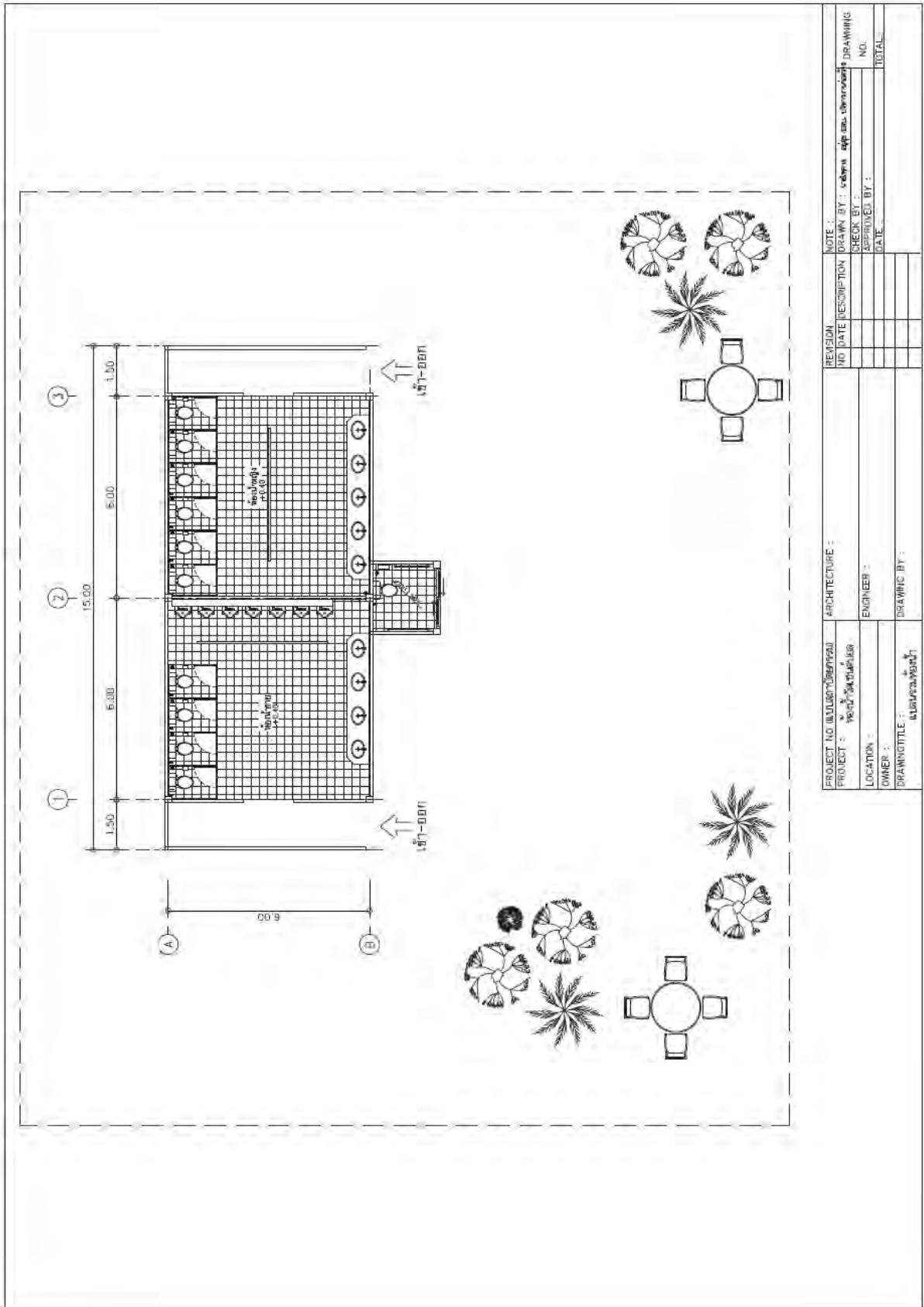
โทร. 0-3851-8617 แฟกซ์. 0-3851-3433

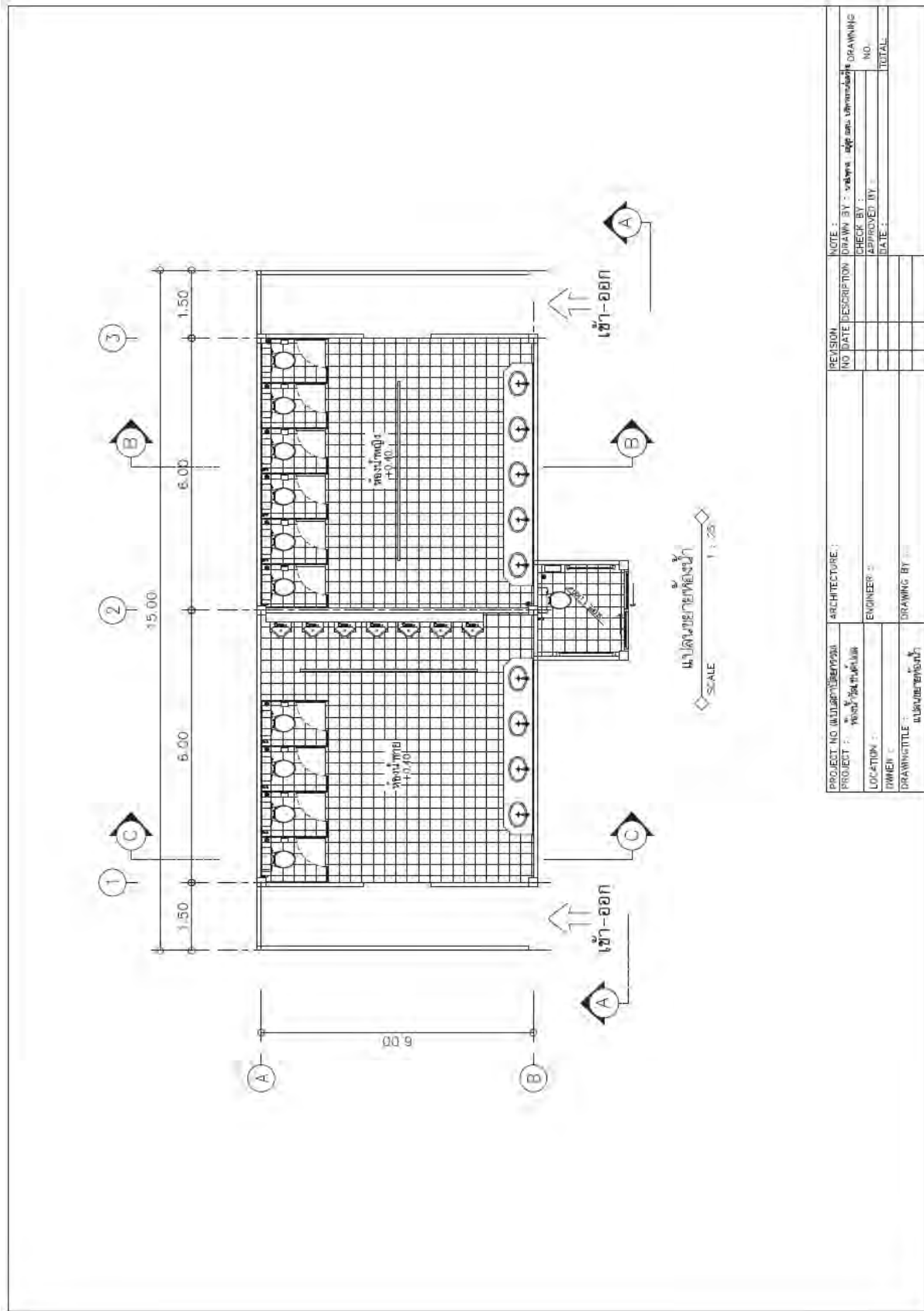
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดฉะเชิงเทรา สนับสนุนงบประมาณในการจัดพิมพ์

7.2 โครงการห้องน้ำสาธารณะ

วัดเซนต์ปอล มีโครงการสร้างห้องน้ำสาธารณะของวัดในบริเวณใกล้เคียงกับโบสถ์น้อย ออกแบบโดยสัตบุรุษของวัด เพื่อใช้ประโยชน์ในกิจกรรมของวัด ก่อสร้างโดยเงินบริจาคของคนในชุมชน โดยได้รับการบริจาคกระเบื้องจากบริษัท เดคคอร์มาร์ท จำกัด มีแบบดังต่อไปนี้

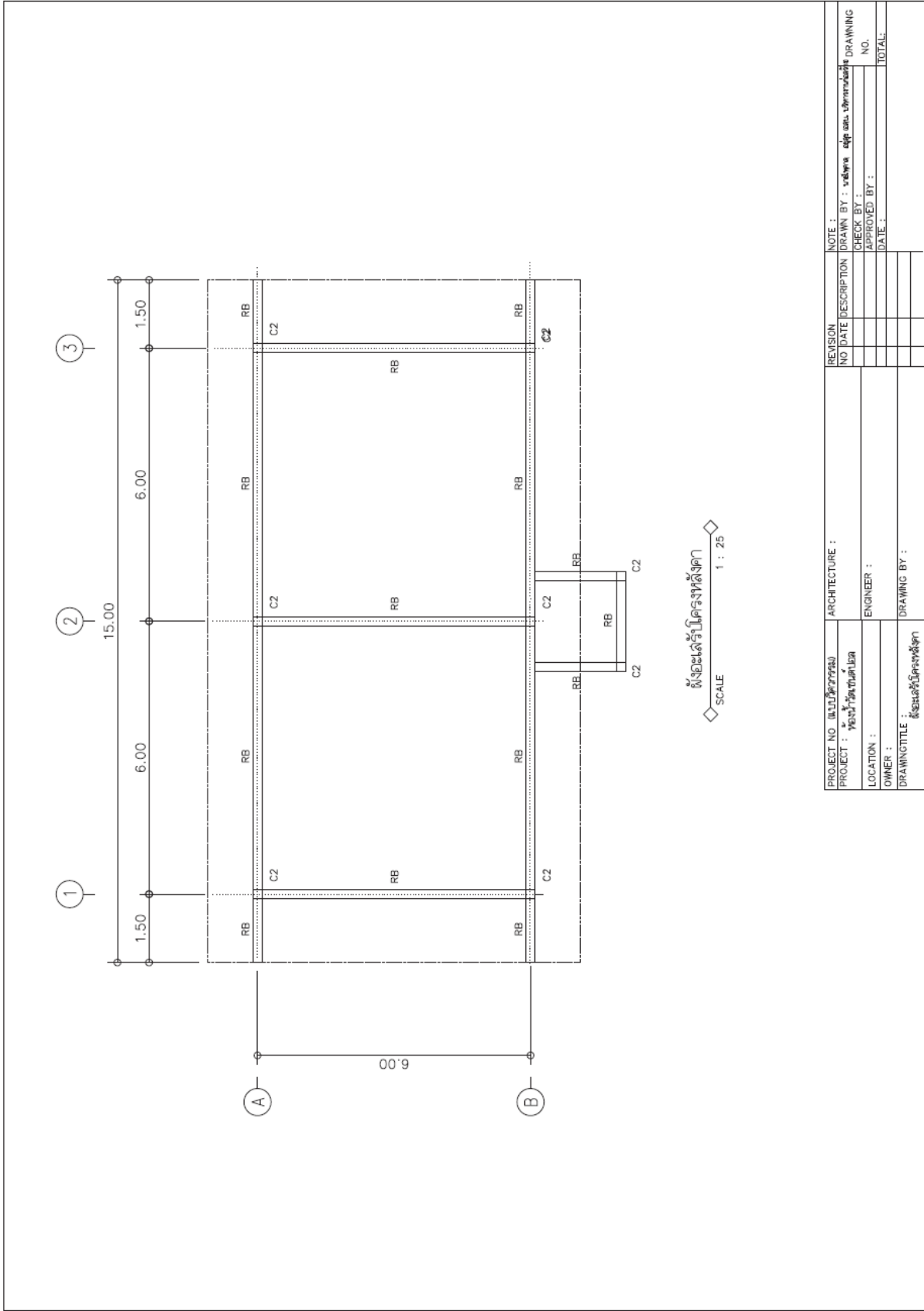

PROJECT NO. (ПРОЕКТНОЕ ЧИСЛО)	ARCHITECTURE :	NOTE :
PROJECT : (НАЗВАНИЕ ПРОЕКТА)	ENGINEER :	DRAWN BY :
LOCATION :	DRAWING TITLE :	REVISION NO. DATE DESCRIPTION :
DWNER :	(НАЗВАНИЕ ПРОЕКТА)	DRAWN BY :
DRAWING TITLE :		CHECK BY :
		APPROVED BY :
		DATE :
		DRAWING NO. :
		TOTAL :

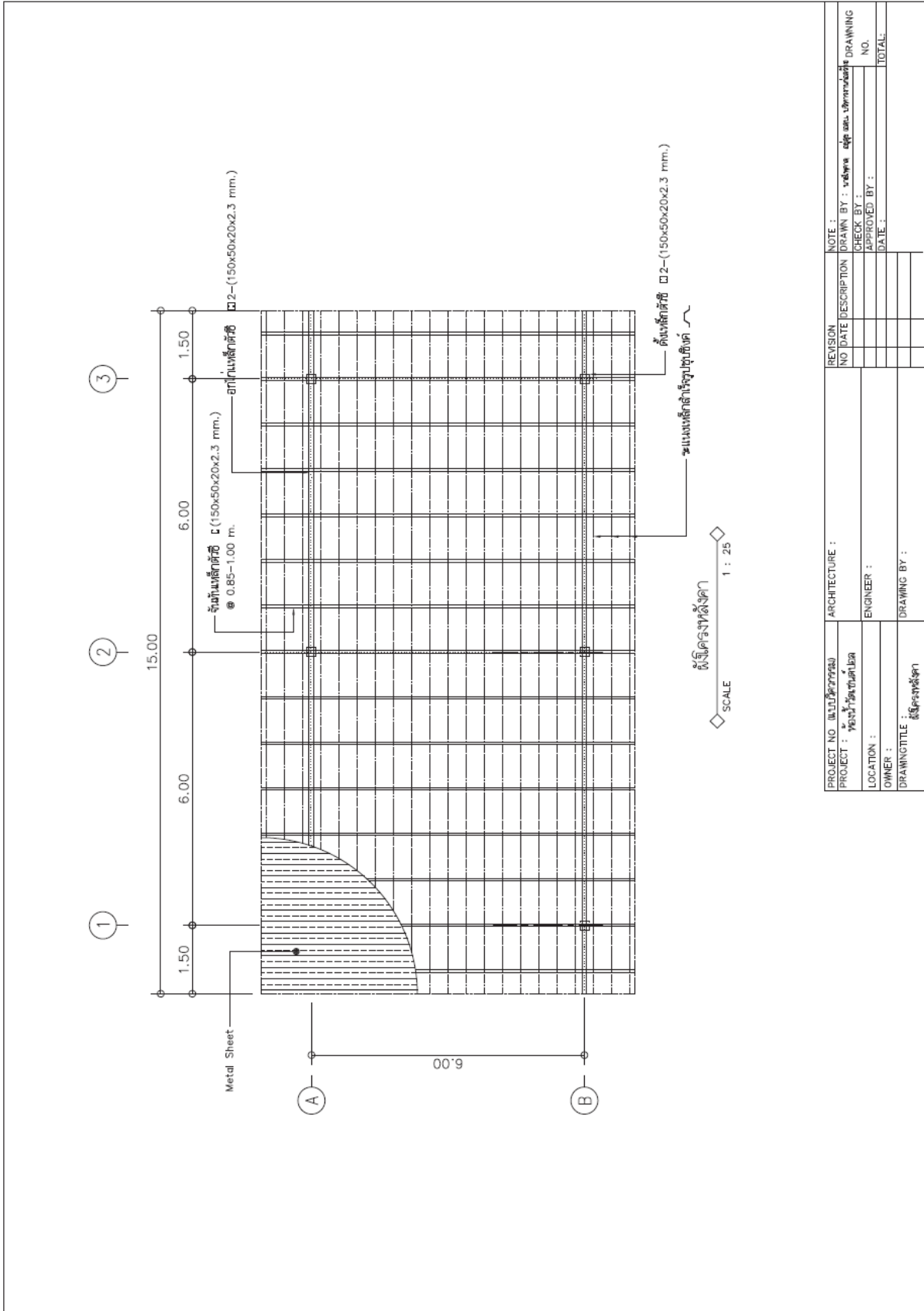

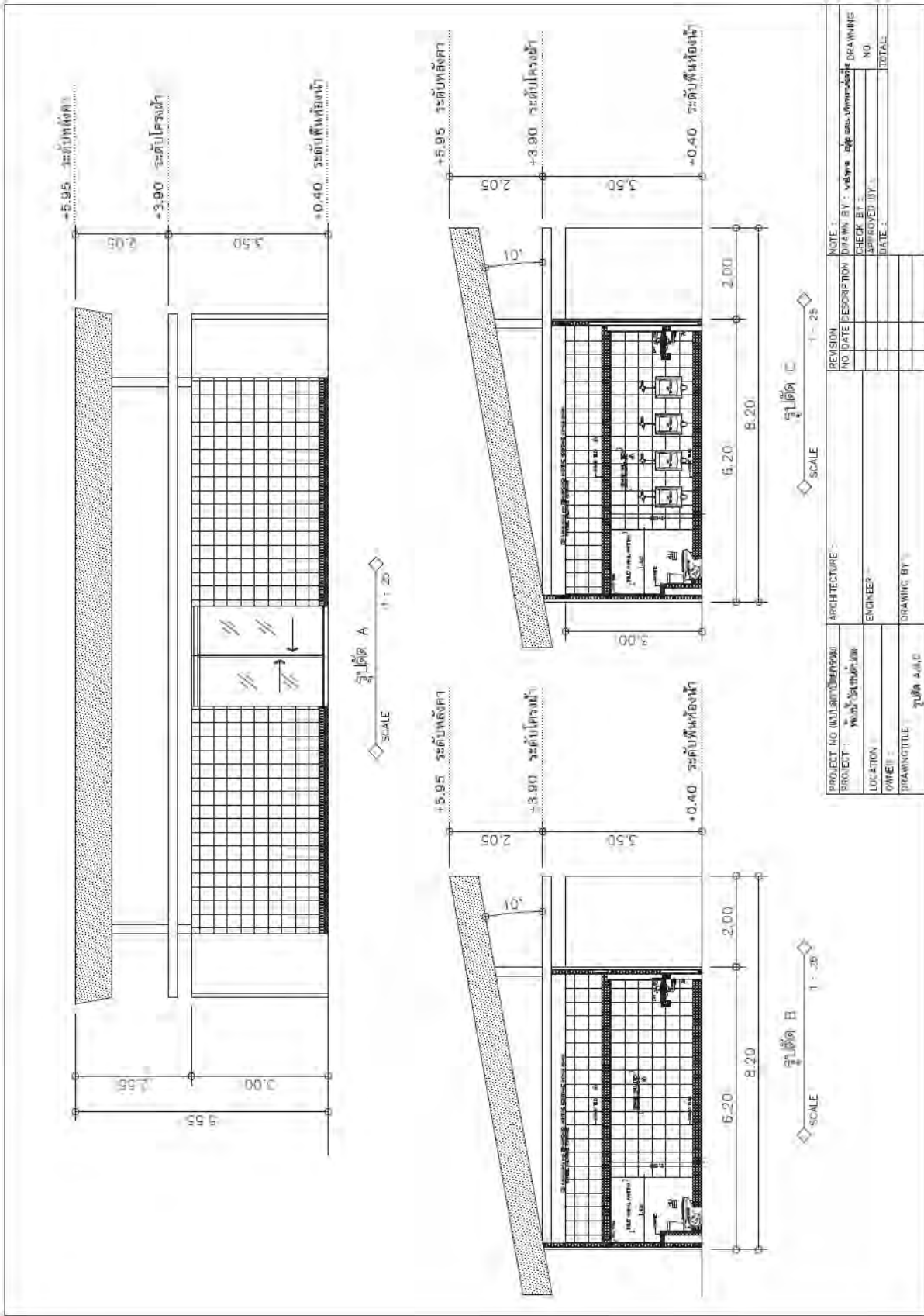

ผังอะไหล่โครงสร้างคานคด
SCALE 1 : 25

PROJECT NO. : 11111111111111111111	ARCHITECTURE :	REVISION NO. :	NOTE :
PROJECT : วิทยาลัยการอาชีพสุพรรณบุรี	ENGINEER :	NO. :	DRAWN BY : วิชาญ ฉัตรานันท์
LOCATION :	OWNER :	DATE :	CHECK BY :
DRAWN/TITLE : วิชาญ ฉัตรานันท์	DRAWING BY :		APPROVED BY :
			DATE :
			TOTAL :

PROJECT NO. : 111111111111	ARCHITECTURE :	REVISION NO. :	NOTE :
PROJECT : วิทยาลัยอาชีวศึกษา	ENGINEER :	NO. :	DRAWN BY : วิชาเอก วิชาช่าง
LOCATION :	OWNER :	DATE :	CHECK BY :
DRAWING TITLE : ผังโครงหลังคา	DRAWING BY :		APPROVED BY :
			TOTAL :

PROJECT NO. (โครงการ)	ARCHITECTURE :	NOTE :
PROJECT NAME (ชื่อโครงการ)	ENGINEER :	REVISION NO. DATE DESCRIPTION
LOCATION :	OWNER :	CHECK BY :
DRAWING TITLE (รูปตัด A,B,C)	DRAWING BY :	APPROVED BY :
		DATE :
		DRAWING NO.
		TOTAL

REVISION NO.	DATE	DESCRIPTION

บทที่ 8
สรุปผลการดำเนินงาน

รายงานแผนการวิจัยสถาปัตยกรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในโครงการวิจัย โครงการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมวัดเขนตโปลและการจัดการท่องเที่ยวชุมชน มีดังนี้

1. ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย

ผลสำเร็จและความคุ้มค่า	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
1) ผลสำเร็จเบื้องต้นระดับ P(Preliminary Results)		
- การดำเนินการอนุรักษ์และปรับปรุงอาคาร 2 หลัง ได้แก่ บ้านพักพระสงฆ์ และหอระฆัง ในช่วงแปดเดือนแรกของการวิจัย	✓	ดำเนินการเสร็จในระยะเวลา 15 เดือน
2) ผลสำเร็จกึ่งกลาง ระดับ I (Intermediate Results)		
- การดำเนินการอนุรักษ์และปรับปรุงอาคาร 3 หลัง ได้แก่ บ้านพักพระสงฆ์ หอระฆัง และศาลาท่าน้ำ ในช่วงเวลา 12 เดือน	✓	ดำเนินการเสร็จในระยะเวลา 20 เดือน
3) ผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ ระดับ G (Goal Results)		
- สามารถสำรวจและรังวัดอาคารได้ 5 หลัง คือ บ้านพักพระสงฆ์ หอระฆัง ศาลาท่าน้ำ ผนังโบสถ์เก่า และบ้านพักภคินี	✓	ดำเนินการเสร็จในระยะเวลา 22 เดือน
- สามารถดำเนินการอนุรักษ์ปรับปรุงอาคารในวัดรวม 5 หลัง คือ บ้านพักพระสงฆ์ หอระฆัง ศาลาท่าน้ำ ผนังโบสถ์เก่า และบ้านพักภคินี	✓	ขอเปลี่ยนการอนุรักษ์โบสถ์เก่า (เนื่องจากทางวัดยังไม่พร้อมที่จะดำเนินการ) เป็นอาคารยุงข้าว เนื่องจากมีผู้บริจาควัสดุก่อสร้าง ทำให้สามารถดำเนินการได้ในระยะเวลา 30 เดือน

2. แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยี	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
● การเผยแพร่ผลงานวิจัย งบประมาณ 2557		
1) ศิริวรรณ ศิลาพรรณันท์, วันชัย มงคลประดิษฐ์ และวรรณภา พิมพวิริยะกุล. “การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัดเซนต์ปอล”, ในจุลสารอีโคมอส, 2557.	✓	ตีพิมพ์แล้ว
2) Siriwan Silapacharanan. 2014. “Waterfront Community Landscape of Bang Pakong River: Identity, Transformation and Coexistence”, Proceeding of the ACLA International Symposium “Waterfront Asian Cultural Landscape” organized by Asian Cultural Landscape Association and Urban Greening Institute, Seoul National University, 7-9 October 2014.	✓	ตีพิมพ์แล้ว เดือนตุลาคม พ.ศ.2557
3) Siriwan Silapacharanan and Wonchai Mongkolpradit. 2014. “Conservation of St.Paul Church Historical Urban Landscape” paper presented in ICOMOS Thailand International Conference 2014, December 11-13} 2014, Silpakorn University, Bangkok.	✓	เผยแพร่แล้ว เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557
● การเผยแพร่ผลงานวิจัย งบประมาณ 2558		
1) ศิริวรรณ ศิลาพรรณันท์ และวันชัย มงคลประดิษฐ์. “อัตลักษณ์ชุมชนวัดเซนต์ปอล”, วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2558	✓	ตีพิมพ์แล้ว
2) Siriwan Silapacharanan, Wonchai Mongkolpradit and Vannapa Pimviriyakul. “Preservation of Saint Paul Church Heritage, Chachoengsao Province” in Journal of the Royal Institute of Thailand 2015.	✓	ตีพิมพ์แล้ว
3) Siriwan Silapacharanan. “The Creation and Construction of Saint Paul Church, Thailand”, paper presented in 7 th Asian Conference on Environmental-Behaviour	✓	เผยแพร่แล้ว

แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยี	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
Studies, National Taiwan University, Taipei, Taiwan, 9-10 April 2016. “Innovation, Sharing and Cultural Diversity”		

3. กิจกรรมอื่นๆ

กิจกรรม	ผลการดำเนินงาน	หมายเหตุ
1) การจัดประชุมหารือเรื่องอนุรักษสถานปัตยกรรมของวัดเขนตโปล	ปีละ 2 ครั้ง รวม 4 ครั้ง	ดำเนินการแล้ว
2) การจัดนิทรรศการเรื่อง “การดำเนินการอนุรักษ”	ปีละ 1 ครั้ง รวม 2 ครั้ง	วันฉลองวัด 26 มิ.ย.2557 วันฉลองวัด 27 มิ.ย.2558
3) การจัดกิจกรรมถ่ายรูปในโบสถ์ เพื่อหาทุนอนุรักษอาคารในวัด	ปีละ 1 ครั้ง รวม 2 ครั้ง	วันฉลองวัด 26 มิ.ย.2557 วันฉลองวัด 27 มิ.ย.2558
4) การขอรับบริจาควัสดุก่อสร้างเพื่อการอนุรักษอาคาร	วัสดุจาก 3 บริษัท	1) สีทาไม้ 5 หลั จากบริษัท ที่ โอเอ เพนท์ ประเทศไทย จำกัด 2) กระจกเบื้องลอนคุ่มงหลังคา สำหรับอาคาร 4 หลั จาก บริษัท ปูนซีเมนต์ไทย จำกัด 3) หลอดไฟ จากบริษัท โตชิบา 4) กระจกเบื้องปูพื้น บ้านพักภคินี (หลังเก่า) จากบริษัทเดคคอร์ด มาร์ท จำกัด
5) ดำเนินการขอรับทุนสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม ปีงบประมาณ พ.ศ.2559 โครงการแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชน 1. ศึกษา สืบค้น และจัดทำองค์ความรู้ ข้อมูล ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและวิถีชุมชนวัดเขนตโปล 2. จัดนิทรรศการประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม/วิถีชีวิต ชุมชนวัดเขนตโปล		เอกสารแนบ ดำเนินการช่วง เดือนมกราคม พ.ศ. 2559 – มิถุนายน พ.ศ. 2559

เอกสารอ้างอิง

- คณะภคินีเซนต์ปอลเดอชาร์ตร. **เคล็ดลับความเป็นผู้นำของนักบุญเปาโล**. กรุงเทพฯ, 2548.
- ปทุมรัตน์ วงศ์ดนตรี. **สยามและคณะมิชชันนารีฝรั่งเศส**. แปลจาก Siam et les Missionnaires Français แต่งโดย Adrian Launey, กรมศิลปากร, 2528.
- มงเซญอร์ ปาลเลกัวซ์. **เล่าเรื่องกรุงสยาม**. แปลโดย สันต์ ท. โกมลบุตรนนทบุรี: ศรีปัญญา, 2552.
- สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. **แผนที่สิ่งแวดล้อมมรดกวัฒนธรรมชุมชนวัดเซนต์ปอล อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา**. กรุงเทพมหานคร, 2550.
- Council of Europe. Cultural Heritage. [online], 2013, available on :<http://cae.int>.
- ICOMOS. Quebec Declaration on the preservation of the Spirit of Place. [online], 2014, available on :<http://www.ICOSMOS.org>.
- The Australia ICOMOS. The Berra Charter. [online], 2014, available on :<http://www.gdrc.org/heritage/ovomos-au.html>.
- UNESCO. Cultural Heritage. [online], 2013, available on :<http://UNESCO.org>.